ፒያሳ

ማሕሙድ ጋ ጠብቂኝ!

ወጎች፣ መጣጥፎች እና የጉዞ ማስታወሻዎች

መሐመድ ሰልማን

መስከረም ፣ 2004 ዓ.ም

©በከፊልም ሆነ በሙሉ የማባዛት መብቱ የደራሲው ነው፡፡

አከፋፋይ፡- ሊትማን ጀኔራል ትሬዲንግ ኃላፊነቱ የተወሰነ የግል ማህበር

አድራሻ፡- አራት ኪሎ ቅ/ስላሴ አዲሱ ህንፃ

ስልክ 0911-89-94-68 ፣ 0111242566

የገፅ እና ሽፋን ዲዛይን - ባሴ

አድራሻ፡- ስልክ፡ 0911-93-00-51

ኢ-ሜይል፡- basse444@gmail.com

የአሳታሚው አድራሻ፡-

ኢሜይል፡- hahu12@yahoo.com

የመጀመሪያ ዕትም :- መስከረም : 2004 ዓ.ም
ሁለተኛ ዕትም :- መስከረም : 2004 ዓ.ም
ሦስተኛ ዕትም :- መስከረም : 2004 ዓ.ም
አራተኛ ዕትም :- መስከረም : 2004 ዓ.ም
አምስተኛ ዕትም :- መስከረም : 2004 ዓ.ም
ስድስተኛ ዕትም :- መስከረም : 2004 ዓ.ም
ሰባተኛ ዕትም :- ህዳር : 2004 ዓ.ም
ስምንተኛ ዕትም :- ህዳር : 2004 ዓ.ም

ማውጫ

1. ማሕሙድ ጋ ጠብቂኝ! 1

1. አደይ መቀሌ 41
(የጉዞ ማስታወሻ)

2. ፈርማታ ያጡ ወሲባዊ ንክኪዎች 53

3. ኢቴቪ እና ተዛማጅ ትዝታዎቼ 59

4. የኤደን እና የሜላት አማርኛ 79

5. በኤርትራ ሙዚቃ የምትደንስ ከተማ 89

6. የወሲብ ፊልሞች ሊግ 95

7. ዲቪ እና CV 103

8. ማዘር -ቤቶች 113

9. የጆሚላ መዳፎች 119

10. ኬሻ በጠረባ 129

11. የመመረቂያ ፅሁፎች ጥቁር ገበያ 137

12. ሼ-መንደፈር በመርካቶ 143

13. ጀዝቢtude .... 15[illegible]

14. ከአዲግራት እስከ ዛላንበሳ .... 16[illegible]
(የጉዞ ማስታወሻ)

From the Library of
ፍሥሐ አጥላው ወልደ ዮሃንስ
FESSEHA ATLAW WOLDEYOHANNES

አመሰግናለሁ

በቀጣይ ገጾች የምታነቧቸው ዘገባ አከል ወጎችና የጉዞ ማስታወሻዎች ከፊሎቹ በቀድሞው አዲስ ነገር ጋዜጣ ላይ የታተሙ ናቸው። ጽሑፎቹ ስሪታቸው ለጋዜጣ እንጂ ለመጽሐፍ አልነበረም። በመኾኑም አሁን በመጽሐፍ መልክ ስታነቧቸው አልፎ አልፎ ሊጎረብጧችሁ፣ እዚያም እዚህም እየረገጡ ሊያስቸግሯችሁ ይችላሉ። ለተለያዩ አምዶች፣ በተለያየ ስሜት እና ወቅት፣ በመጻፋቸው ነው እንዲያ የሚኾኑት። ሲወለዱ ለጋዜጣ እንደነበር እያሰባችሁ ካነበባችሁልኝ ችግሩ ተቀረፈ ማለት ነው።

ሁሉም ነገር በፍጥነት እየተለወጠ ነው። አዲሳባም የአቅሟን እየተለወጠች ነው። ሰሞኑን እንኳ «ማህሙድ ጋ ጠብቂኝ» የሚለው ወግ ተጽፎ ሳያልቅ ፒያሳ አድባሯ የነበረውን «ማህሙድ ሙዚቃ ቤትን» በሃራጅ ሸጠች፣ መርካቶ ጎዳና ላይ እንደ ቀልድ ተነጥፋ ትሸጥ የነበረች ቲማቲም እንኳ ዛሬ አራተኛ ፎቅ ላይ ወጣች። መርካቶ ውስጥ ፎቅ እንጂ ምድር እንዳይኖር በልማታዊ መንግሥት በመታወጁ ነው ቲማቲም ፎቅ ላይ ለመውጣት የተገደደችው፣ ቲማቲም ፎቅ ላይ ስትሸጥ ፈገግ አያሰኝም?

ወደ "አትክልት ተራ" እንሂድ- "አትክልት ተራ" ዛሬ በከፊል የለችም፣ ግማሽ "አትክልት ተራ" ፈርሳለች፣ ባለ 18 ፎቅ "አትክልት ተራ" ሊሰራባት ትቢያ ሆናለች። ቀስ በቀስ ቲማቲም 18ኛ ፎቅ ላይ ልትወጣ ነው ማለት ነው።

አራት ኪሎ ደግሞ እንሂድ፣ ቱሪስት ሆቴል ጀርባ "ባሻ ወልዴ ችሎት ሰፈር።" የእድሜ ባለጸጋ የሆኑ ሴተኛ አዳሪዎች፣ አያት መሆን የቻሉ ሴተኛ አዳሪዎች፣ በአምስት ብር ‹የሚወጡ› ሴተኛ አዳሪዎች የሚገኙት በዚህ ሰፈር ነበር፣ አያት እስኪሆኑ ድረስ ከዚህ ሥራ ካልወጡ ኑሯቸው ለዘመናት ባለበት እንደፈገጠ እንረዳለን። ሙብራት በሚቋረጥበት ከተማ እየኖሩ እነርሱ ግን በጠራራ ፀሐይም ሆነ በአኩላ ሌሊት አገልግሎታቸውን አቋርጠው አያውቁም። እንዲህ ተግተው የሚሰሩት ደግሞ ከምኒልክ ቤተ መንግሥት በጥቂት ሜትሮች ርቀት መሆኑ ሌላው የዚህ ሰፈር አስገራሚ ገጽታ ነበር። ይህ ሰፈር ዛሬ አፈሩ እየተማሰ ነው፣ ለልማት።

አንዳንድ ጊዜ እንዴት እንደኖርን ለልጆቻችን መናገር ይኖርብናል። ሁሉም ነገር እንደ ሉሲ ተቆፍሮ አይገኝም። አንዳንድ ሕይወቶችን በጽሑፍ ማስቀረት ጉዳት የለውም። የእኔ ትውልድ ስብሐት ገ/እግዚአብሔር ባይነግረው ኖሮ ስለ "ውቤ በረሃ" እንዴት ሊያውቅ ይችል ነበር? እነዚህን ቀሜጭን እና አጫጭር ጽሑፎች ከጋዜጣ ወደ መጽሐፍ የማሰባሰብ አንዱ ፋይዳም ይኸው ነው።

ይህች መጽሐፍ በአንድ ወቅት ጋዜጠኝነትን በፍቅር ሲሠሩ ለነበሩት የአዲስ ነገር ባልደረቦች መታሰቢያ ብትሆንልኝ የእውነት ደስ ይለኛል። ስማቸውም ከዚህ የሚከተለው ነው፡- መስፍን ነጋሽ፣ አብይ ተ/ማርያም፣ ግርማ ተስፋው፣ ታምራት ነገራ፣ ማኪረሻ ማሞ፣ ተስፋለም ወልደየስ፣ ዘሪሁን ተስፋዬ፣ ዳኝነት መኮንን፣ አብረሃም በጊዜው እና ኤልሳቤጥ ዓለሙ፣ ጽዮን አከሊሉ፣ መዝገቡ ኀይሉ፣ ካሣሁን ይልማ፣ ዓለሳ ጥላሁን፣ ሚካኤል ተሾመ፣ ናእምን አሸናፊ፣ ብሌን ተዋበ፣ ሉሊት አምደማርያም፣ አምደኞቹ ብዕውቀቱ ስዩም፣ ብርሃኑ ደቦጭ፣ ሰርፀ ፍሬ ስብሐት፣ ዳንኤል ከበረት፣ ጌታቸው ረዳ፣ ብርሃኔ ረዳኢ(ዶ/ር)፣ ሄኖክ ደምሴ /ኮርቱኒስት/፣ ባጣዘነው ወንድምነህ እና እልዓዛር ኪዳኔ፣ ሰለሞን ዳባ፣ ምህረት ታደሰ፣ ሰለይ ጌትነት፣ ሜሮን ጌትነት፣ ፣ ፍቃዱ (ባሪያው)፣ ገነት፣ ሰላም፣ ማህደር፣ ሳባ፣ሁላችሁንም ከምሲጋና ጋር አስባችኋለሁ።

ከእናንተ ጋር መሥራት አንዳች መልካም ስሜትን የመፍጠር አቅም ነበረው፣ በስራ ፍቅር ደመወዝ የሚረሳበት ቤት ነበር። በአዲስ ነገር ቀን አልበቃ ብሎ ሌሊት እየሰሩ ማደር ሳምንታዊ ወግ ነበር። በተለይ ሐሙስ እና አርብ አብዛኛዎቹ ጸሐፊዎች ከእንቅልፍ ጋር ግብግብ እንደገጠሙ ይነጋባቸው ነበር። አርታኢ አሉላ ጥላሁን ጋቢውን እንደለበሰ ኮምፒውተር ላይ አድፍጦ ከአማርኛ ሆሄያት ጋር ብቻውን ሲደራደር ይቆይና የኋላ ኋላ ሆሄያቱ እጅ ወደ ላይ ብለው ይማርኩታል።እንቅልፍ ይጥለዋል፣ መተየቢያ ሳጥን /ኪ-ቦርዱ/ ላይ እንዳሸለበ ቀን ይለውጣል።

በሥራ ውጥረት በሚነጋባቸው ሌሊቶች እራት በጋርዮሽ ስርዓት ይበላ ነበር። በጠረጴዛ ዙርያ በኩርቱ ፌስታል /ያለ ትሪ/ በደቦ እና በሽሚያ ይበሉ የነበሩ የፆምና የፍስክ ምግቦች ከየትኛውም ሆቴል መስተንግዶ በላይ ጣፋጭ ነበሩ። የፖለቲካ አምድ ጸሐፊዎች ምንዳሩ

ሰፊ የሆነ ጉርሻ የማንሳት አቅም እንደነበራቸው ትዝ ይለኛል፤ መሬት ላይ ጠቧል የሚሉትን ምኅዳር ለማስፋት ይመስላል። የስፖርት አምድ ጸሐፊው ካሳሁን ይልማ አሎሎ የሚያካክሉ ጉርሻዎችን አከታትሎ ሲያነሣ ጥቂት "የቀላል ሚዛን" አምድ ጸሐፊዎች ቂም አልያዙበትም ለማለት ያስቸግራል። ገራገር የሚባሉት አለቆቻችን መስፍን ነጋሽ እና አብይ ተ/ማርያም እንኳ ሳይቀሩ በዚህ የፌስታል አራት ሽሚያ ላይ መለሳለስን አያውቁበትም።

ባለዲስ ነገር ቤት ሌላው የጦርነት ግንባር ይከፈት የነበረው ዘወትር እሁድ/አንዳንድ ጊዜም ሰኞ/ ይካሄድ በነበረው የኢዲቶሪያል ስብሰባ ላይ ነበር። የዚህ ሳምንታዊ ስብሰባ አላማ ታትሞ እንባቢ እጅ የደረሰን ጋዜጣ መገምገም እና ለቀጣይ ሳምንት እትም የሚሠሩ ርእስ ጉዳዮችን ማቀድ ነበር። ይህ የኤዲቶሪያል ስብሰባ ለዘብ ብሎ የሚጀምር፣ ቀስ በቀስ እየጋለ ሄዶ ግን የህንድ ፓርላማን የሚመስል ነበር። ባልደረቦቹ በሚያነሷቸው መጣቶች እየተካረሩ ሄደው ከአሁን አሁን የለየለት ጠብ የሚፈጠር ስለሚመስል በስብሰባው መገኘት ትንፋሽ ያሳጣል። በቁጥብ ባህሪያቸው የሚታወቁ ባልደረቦች ሳይቀሩ ድንገት ነብር ይሆናሉ። የሐሳቦች ጡዘት፣ የአመክንዮዎች ንረት፣ የሙግቶች ሹረት ቤቱን በአንድ እግሩ ያቆሙታል። ትችቱ እገሌን ከእገሌ አይለይም፣ በዚህ ሳምንት ያመለጠ በሚቀጥለው አይሳትም።የአዲስ ነገር ባልደረቦችን በዚህ ስብሰባ ውስጥ ማየት የምር ያስጨንቃል። ከዚህ የኤዲቶሪያል ስብሰባ መጠናቀቅ በኋላ እንዲያ የተነታረኩ ባልደረቦች በሰላም ማኪያቶ ሲጠጡ ማየት ደግሞ ፈገግ ያሰኛል። ተመሳሳይ ፓርላማ ለሀገሬ መመኘት ይፈቀድልኝ ይሆን?

ከአዲስ ነገር ቤተሰቦች በተጨማሪ ምስጋናዬ ለሚከተሉት ወዳጆቼ ጭምር የሚደርስ ይሁን፡- ለፋና እና አሮን (የምወዳጅህ)፣ ለኤልያስ ባዬ(ጓደኛዬ)፣ ለውድማ በርታ፣ ለዮሐንስ ተክሌ፣ ለዮሐንስ ገ/ተክሌ፣ ለጎደለመለኮት ተ/ብርሃን፣ ለዳጋዬ ሙሼ፣ ለመቀሌ ወዳጆቼ ለተፈራ ተክሉ፣ ለከፍሎም ተ/ማርያም፣ ለደረጀ ይመር፣ ለፒያሳው ወዳጄ ባሁሩ ጀማል፣ ለአናኒያ ሶሬ፣ ለሁብታሙ ወ/ዮሐንስ፤ ሁላችሁን ስለ መልካምነታችሁ አላህ ይስጥልኝ።

መሐመድ ሰልማን

አዲስ አበባ

መቅድም

አዲስ አበባ። በወርሃ ሰኔ 1999 አንድ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የድኅረ ምረቃ ተማሪ "ለተግባራዊ ልምምድ" ተብሎ ወደ አዲስ ነገር ጋዜጣ መላኩን የሚገልጽ ደብዳቤና የመገምገሚያ ቅጽ ይዞ መጣ። ያን እለት የጋዜጣውን ዋና አዘጋጅ ለማነጋገር ቢሯችን መጥቶ ስላጣኝ ስልኬ ላይ ሲደውል እኔ በቴዲ አፍሮ ፋይል "ፍርድ ቤት ተዳፍረሃል" በሚል በችሎቱ ዳኛ ተከስሼ ሲቪል በለበሱ ፖሊሶች ተወስጄ ነበር። ለማንኛውም የፍርድ ቤቱ ድራማ ካለቀ በኋላ በአዲሱ ተለማማጅ ጉዳይ ከሌሎቹ የአዲስ ነገር ሰዎች ጋራ ተወያየሁበት። ሌላው ቢቀር "ዩኒቨርሲቲውን የማገዝ ግዴታ አለብን" ከሚል እምነት ተማሪው ልምምዱን እንዲጀምር ተፈቀደለት። እንደማስታውሰው ልምምዱን የምር እንዲይዘው፣ መገምገሚያ ቅጹንም እንደዋዛ እንደማልሞላለት እያዋዛሁ ነግሬዋለሁ።

ሰውየው ግን የመጣበትን ዓላማ የሚያውቅ 'ተማሪ' ብቻ ሳይሆን አዲስ ነገርን ለማገዝ የሚፈልግ ወጣት እንደሆነ ለማሳየት ቀናት በቁት። ሲቀር የሚናገር፣ ሲያረፍድ የሚያስፈቅድ፣ የተሰጠውን ሥራ በሰዓቱ ለማድረስ የሚተጋ፣ ማተሚያ ቤት ያለውን ሁኔታ ልመልከት ብሎ እዚያ የሚያድር፣ አዳዲስ ሐሳቦችን እያቀረበ "ይህንን ልሥራ" የሚል 'ተማሪ' ሆነ። በአጭሩ ከእኛ እንደ አንዱ ሆነ። ፍጹም ነበር ማለቴ ግን አይደለም። በመጨረሻም "የልምምድ" (የሥራ ማለቱ ይቀላል) ወራቱ ተጠናቀቁና ግምገማችንን ለትምህርት ቤቱ እንድንልክለት ጠየቀ። በቅርብ አብረውት ሲሠሩ የነበሩትን ባልደረቦቻችንን በማነጋገር ጭምር ፎርሙን ሞልቼ፣ በፖስታ አሽጌ ሰጠሁት። በአገራችን ለተግባራዊ ልምምድ የሚመጣን ተማሪ ሳያሠሩ፣ ሳያለማምዱ "በሁሉም ነገር ጥሩ ነው" ብሎ ሪፖርት መጻፍ የተለመደ ነው። በዚህ ባህል ውስጥ የምር የሚገመገሙ ሰዎች በአንጻራዊነት በሚያገኙት የትምህርት ውጤት ሊጎዱ እንደሚችሉ ባውቅም የባህሉ አካል እንደማልሆን አስቀድሜ ነግሬው ስለነበር 'ስጨክንበት' አላመነታሁም። በኋላ፣ በኋላ፣ ቂም ያልያዘ የሥራ ባልደረባዬና ጓደኛዬ ከሆነ በኋላ ግን በእኔ ግምገማ የተነሣ "ቢ" ያገኘ ተማሪ እርሱ እንደሆነ ነገረኝ። አንድም ሥራ ያልሠሩ፣ ዜና ያልጻፉ የትምህርት ቤት ጓደኞቹ "ኤ" አግኝተው እንደሚሆን አልጠራጠርም። እኔም እሱም ግን አልተቆጨንም። ይህ የዚያን ጊዜው ተማሪ መሐመድ ሰልማን ነው።

የመሐመድ የትምህርትና የጋዜጠኝነት ታሪክ እንደሚጽፋቸው ኮርኳሪ ጽሑፎች ሁሉ ጥያቄዎችን የሚጋብዝ ነው። በአለማያ (ሐሮማያ) ዩኒቨርሲቲ በእንግሊዝኛ ቋንቋ የመጀመሪያ ዲግሪውን አግኝቶ ወዲያውኑ በሌላ ዩኒቨርሲቲ የጋዜጠኝነት አስተማሪ ሆነ። በሌላው ዓለም ለሚዲያ መምህርነት የሚመረጡት በሥራው ውስጥ ያለፉ ሰዎች ናቸው። እኛ ዘንድ ይህ ስለማያሠራ እነመሐመድ ያልሠሩበትን ሞያ ገና እንደተመረቁ ያስተምራሉ። ይህ ግን የእነርሱ ጥፋት አይደለም። እውነታው በዚህ የትምህርት ዘርፍ ብቻ የተወሰነም አይደለም። ከዚህ የባሰ የሚገርመው ደግሞ ሚዲያ "ይህ ነው" የሚባል ኢኮኖሚያዊ አቅምና ድርሻ ሲፈጥር በማይታይበት አገር ብዙዎቹ ዩኒቨርሲቲዎች የጋዜጠኝነት ትምህርት ክፍል ለመክፈት መሽቀዳደማቸው ነው። በአጋጣሚ እንደ መሐመድ አይነት ተሰጥኦና ጥረትን አጣምረው የሚገኙ አስተማሪዎች ሲገኙ ተማሪዎቹ ጥቂት ነገር ገብይተው ይወጡ ይሆናል። የመሐመድ የአዲስ ነገር ቆይታም እርሱን ራሱን ብቻ ሳይሆን ተማሪዎቹንም በተዘዋዋሪ ጥቂት ጠቅሟቸው እንዲሆን እምነቴ ነው።

የመሐመድ የአዲስ ነገር ቆይታ ግን በዚያች ሁለት/ሦስት ወር አልቆመም። ቀድሞ ነገር መሐመድ የሚለማመደው ብዙ ነገር አልነበረም። እናም ብዙም ሳይቆይ፣ "ከነሙሉ ክብሩና ሐላፊነቱ" የአዲስ ነገር ባልደረባ ሆኗል። ይህን የሚያደርገው ደግሞ ያለምንም የረባ ክፍያ ነው፤ "ይከፈልህ" ሲባል "እርካታዬን አትንጠቁኝ" እያለ። በሥራ ላይ እያለ ይጽፋል፣ በእረፍቱ ወቅት ይጽፋል፣ በግሉ ለመዝናናት በሄደበት ቦታ ሁሉ ይጽፋል፣ ይጽፋል፤ ለአዲስ ነገር ይጽፋል። መሐመድ መጻፍ ይችላል፤ ከዚያ በፊትና በላይ ደግሞ መመልከት እና ማሰብ ይችላል። የሚጽፈውን ለመረዳት የሚያደርገው ጥረት፣ ዘና ከሚያደርግ አጻጻፉ ጋራ ሲጣመር "ምነው ሥራው ይኼ ብቻ በሆነ" አያሰኝም?

እንደ ኤዲተር ሦስት አይነት ጽሑፎችን እና ጸሐፊዎቻቸውን ባላርም፣ ባላነብ እመርጣለሁ። ስለሚያነሣው ርእሰ ጉዳይ መሠረታዊ እውቀት/መረጃ የሌለው ጽሑፍ/ጸሐፊ፣ ማስተማርን/መስበክን ቀዳሚ አላማው ያደረገ ጽሑፍ/ጸሐፊ፣ ሊነበብ በሚችል ሰዋሰው ያልተጻፈ ጽሑፍ። የመሐመድ ሥራዎች ሦስቱንም አይደሉም። ብዙ አንባቢዎቹ የሚወዱትም ለዚህ ይመስለኛል። ከመጀመሪያዎቹ ጥቂት የመሐመድ ጽሑፎች በቀር ሌሎቹን ተከታትዬ የማነባቸው ታትመው ከወጡ በኋላ ነበር። ታዲያ ጽሑፎቹን እየወደድንለትም ቢሆን በሚፈራው የኤዲቶሪያል ስብሰባችን ላይ ከትችት አያመልጥም። መሐመድ አዲስ ነገር የምትፈልገው አይነት ጸሐፊ ስለነበር ሥራውን ለቆ እንዲቀላቀለን እንወሰውሰው ነበር፤ በስተመጨረሻም እጁን ሊሰጥ የቀረው ጥቂት ነበር። ሳይሆን ቀረ፤ እንኳን አልሆነ። የመሐመድን አይነት ጸሐፊዎችን ሳስብ ግን የአገራችን ሚዲያ እንዲህ ያሉ ሰዎችን ከሌሎች ዘርፎች ማምጣት የሚችልበት ፖለቲካዊ ከባቢና ውስጣዊ አቅም አለመኖሩ መሠረታዊ ችግር መሆኑ ይታሰበኛል።

የዘመኑ መንፈስ

የመሐመድ ጽሑፎች በመጽሐፍ መልክ ታትመው መቅረባቸው የጋዜጣ አቀራረብ ያኮላሸባቸውን አንድ አቅም በጉልህ እንድናየው ያግዘናል የሚል እምነት አለኝ። ጽሑፎቹ በተናጠል ሲታዩ ኮስሶ የምናገኘው "የዘመኑን መንፈስ" የማንጸባረቅ አቅም አሁን ጉልህ ሆኖ ይታያል። ቢያንስ በጸሐፊው አይታ ፖለቲካ/ፖሊሲ፣ ባህል፣ ኢኮኖሚ እና ጊዜ ተጣምረው የሠሩትን የኢትዮጵያውያን ሕይወት፣ አኗኗር፣ ሕልም፣ ብሶት ወዘተ. በጋዜጠኛ አይን ከትቦልናል። ጽሑፎቹ የግለሰቦችንና የቡድኖችን የቀን ተቀን አኗኗርና ትዝብት የሚያንጸባርቁ እንደመሆናቸው የዘመኑ "ዜና መዋእል" አካል ተደርገው ሊታዩ የሚገባቸው ናቸው። በተለይም የከተሜውን ኑሮ ጥቂት ገጾች በማይረሳ አቀራረብ አስነብቦናል።

በአጻጻፍ ይትበሃሉ መሐመድ ተራ ዘጋቢ፣ የጉዞ ጸሐፊ፣ ታዛቢ ሆኖ ይታያል፤ አንዱን ብቻ ግን ሆኖ አያውቅም። ይበልጡንም ደግሞ መሐመድ የሚጽፋቸውን ነገሮች በአካል አይቶ ብቻ ሳይሆን ሞክሮ/ኖሮ ጭምር የሚጽፍ በመሆኑ ተአማኒነቱን ከጥርጥር በላይ ያደርገዋል። "ይህማ ሊሆን አይችልም" እንዳንለው የሚጽፈው እዚያው ሆኖ ነው፣ እየኖረ። ይህ ብቻ ግን ጸሐፊውን አይገልጸውም። መሐመድ በጋዜጠኝነት ትምህርት ለጸሐፊው ስሜት የሚሰጠውን አነስተኛ ግምት የሚቀበለው አይመስልም፤ ለዚህም ነው የውጭ ታዛቢ ወይም "ገለልተኛ" መስሎ ሲጽፍ እንኳን አንባቢዎቹን በርእሰ ጉዳዩ ስሜት ውስጥ የሚከታቸው። በዚያ ላይ ደግሞ ውብ የአራዳ ቋንቋው አለ፤ እንደሚያደንቃቸው የፒያሳ ቆነጃጅት የሚያሳሱ፣ እንደ ባቅላባው የሚጣፍጡ።

መሐመድ መረጃዎችን እንደጋዜጠኛ ሰብስቦ ሲያበቃ፣ ታሪኩን የሚነግረን ግን እንደምርጥ ተራኪ አለዚያም የቅርብ ጓደኛ ነው። ጥሬ መረጃዎችን እንደጋዜጠኛ ይጽፋል፣ መረጃዎቹ ለተራው ሰው ያላቸውን ትርጉምና ስሜት ግን እንደተራው ሰው ሆኖ በፈለገው ቋንቋ ይነግረናል። ይህም "መረጃን እንደጋዜጠኛ፣ ስሜትን እንደደራሲ" የሚል ያስመስለዋል።

ምናልባት መሐመድ በተለይ በአንዳንዶቹ ጽሑፎች፣ ለምሳሌ "ማሃሙድ ጋ ጠብቂኝ"ን የጻፈበት ይትበሃል "ኢ-ልቦለዳዊ ፈጠራ" (Creative Nonfiction) ሊባል እንደሚችል እገምታለሁ።

የመሐመድን ጽሑፎች "ማኅበራዊ" በሚል የምግብ ስም ስር መመደብ ስሕተት ነው፤ እለዚያም በኢትዮጵያ ሚዲያ በኖረው ባህል ለዚህ ስያሜ የሚሰጠው ትርጉም መሻሻል አለበት። ጽሑፎቹ ጥበብ፣ ባህል፣ ፖለቲካ፣ ኢኮኖሚ እና ሥነ ልቦናን አጣምረው የሚገኙ ናቸው።ለዚህም ነው በአንድ ቦታ ተሰባስበው ሲገኙ የዘመኑን መንፈስ በጨረፍታ ሊያሳዩን ይችላሉ የምለው። በዚህ መጽሐፍ እንዲካተቱ የተመረጡት ጽሑፎችም ይህንኑ የሚያንጸባርቁ ናቸው። ይህን መቅድም በምጽፈበት ወቅት ከተፈጠሩ ሁኔታዎች በመነሣት የተወሰኑትን ከሕትመት ሊያስቀራቸው እንደሚችል ግን እሰጋለሁ። እርግጠኛ ነኝ አንባቢዎቹም ችግሩን ይረዱታል።

ጸሐፊው መሐመድ የመቀመጥን ሕመምና የማንበብን ተግዳሮት ታግሶ ከጻፈ ብዙ መጻሕፍትን እንደሚያስነብበን አልጠራጠርም። የእስካሁን ጉዞው በርካታ አንባቢዎች እንዲወዱት አድርጎታል። ብዙ የሚታወቅ ባይሆንም በሰኔ ወር 2000 የውጭ ሚዲያ ኮረስፖንዳንቶች ማኅበር "በኤርትራ ዜማ የምትደንስ ከተማ" በሚል ርእስ ባቀረበው ጽሑፍ ተሸላሚ አድርጎት ነበር። ይቺ የወቅቱን እውነታ በማያወላዳ መንገድ የምትስል ፖለቲካ ቀመስ ጽሑፉ በዳኞቹ ጠረጴዛ የፈጠረችው ንትርክ ወደፊት ለአደባባይ ቀርቦ እንደምናነበው ተስፋ አደርጋለሁ። መሐመድ ከዚያም የበለጡ ብዙ ሽልማቶችን ለማሸነፍ የሚያስችለውን አቅም መፍጠር እንደሚችል ተስፋዬ ነው።

ይህ መጽሐፍ ያካተታቸው ጽሑፎች በተናጠል በሚፈጥሩት የመዝናናት መንፈስ ብቻ ሳይሆን በድምር ስለዘመናችን በጨረፍታ ከሚነግሩን የሕይወት እውነታ አኳያም መነበብ እንዳለባቸው አምናለሁ። የጽሑፍ ሀብታችን ዘላቂ ዋጋ የሚለካው በዚህም ጭምር ከሆነ የመሐመድ ብጤ ጸሐፊዎች ይበረታታሉ።

ይህ መጽሐፍ ለመሐመድ የመጀመሪያ መጽሐፉ አይደለም። ከዚህ ቀደም ከትምህርት ጋራ የተያያዙ ሦስት መጻሕፍትን አሳትሟል። በሚፈጥርለት የስሜት እርካታ ግን የአሁኑ የሚበልጥበጥ ይመስለኛል። በ "ማሃሙድ ጋ ጠብቂኝ" ዘይቤ ቢያንስ ስላደገባት መርካቶ እና ስለነ 4 ኪሎ እንዲጽፍ ምክሬም ምኞቴም ነው፤ እንደ "ከዋቢ ወንዝ ማዶ-ፖለቲካ" ወይም "የመመረቂያ ጽሑፎች የጥቁር ገበያ" ያሉ ጽሑፎቹ እንዲበዙለት ተስፋዬ ነው። (በነገራችን ላይ አዲስ ነገር ላይ የታተሙ ጽሑፎች በመጽሐፍ መልክ ሲወጡ የመሐመድ ሦስተኛ መሆኑ ነው፤ ከዚህ ቀደም በእውቀቱ ስዩም እና ዳንኤል ክብረት የራሳቸውን ሥራዎች አሰባስበው አሳትመዋል።)

መሐመድ የራሱ መጻፍና ማሳተም ሳያንስ እኔንም እንድጽፍ እንዳሳትም ለሚያቀርበው ጥያቄ አሁን የሞራል የበላይነት አግኝቷል። የስደት ሕይወት የሚያስከትለው መልክ ብዙ ምስቅልቅል ሰከነም አልሰከነም ይህ ጥያቄ ሊታዘዙለት የተገባ ነው። ከዚህ በፊት የተጻፉት አሉ፣ አዲስ መጻፉስ መች ይቀራል?! መታተሙስ?!

ይህን መቅድም ለመጻፍ ስነሣ ብዙ ነገሮች ይታሰቡኝ ነበር። መጀመሪያ አዲስ ነገር፤ ከዚያ ውድ አንባቢዎቿ፣ ከዚያ ባልደረቦቿ፣ ከዚያ የሞያ አጋሮቻችን፣ እስካሁን ኖረን ቢሆን ምን ይፈጠር ነበር...። ይቺን መስመር ከመሐመድ ሰርቄ አዲስ ነገርን ለፍሬ ያበቋትን ወዳጆቿን ሁሉ አመሰግንኩባት፣ እናፍቃችኋለሁ!

መስፍን ነጋሽ

ስዊድን

መሿለኪያ

አዲስ አበባ የተወለደ፣ ያደገ የኖረ ሰው፣ ስለአዲስ አበቤዎች የሚገባው፣ በፊቱ የሚመጡ ምስሎች፣ በጆሮው ሽው የሚሉ ድምጾች አሉ። የሰዉ አለባበስ፣ የዓወደ ዓመት ግርግር፣ የአዘቦትና የእረፍት ቀናት ትዝታ በሙሉ ይታወሰዋል። አዲስ አበቤነት በገጠሪቱ ኢትዮጵያ የከተሜነት ቁንጮ ነው። በነገራችን ላይ አኅጉራችን አፍሪካ እና አገራችን ኢትዮጵያ በፍጥነት ከተሜ እየሆኑ ነው።

ይህን የከተማ መስፋፋት ለማጥናት፣ ለመዘገብ እና ለማብራራት የማይንተፋተፍ የትምህርት ዘርፍ የለም። የምጣኔ ሀብት ባለሞያው ከተሜነትን ከግብርና ወደ ኢንዱስትሪና ንግድ ኢኮኖሚ የሚደረግ ሽግግር አድርጎ ይመለከተዋል። የጂኦግራፊ እና ዴሞግራፊ አጥኚዎች ደግሞ ከሕዝብ ብዛት እድገት እና ወደ ከተማ በሚደረግ ፍልሰት የሚመጣ ክስተት ነው ብለው ይከራከራሉ። ሶሲዎሎጂስቶችም በበኩላቸው "ከተሜነት የማኅበራዊ ሕይወት ዘይቤ ነው ።" ብለው ያስረዳሉ።

ከተሜዎች በአብዛኛው በግለሰብ ነጻነት ያምናሉ፤ ከጾታ፣ ጎሳ፣ ሃይማኖት ወይም መደብ ልዩነት ባሻገር አብሮ በመኖር የሚያምኑ ናቸው። ከተሜዎች ኪነ ጥበብን ይወዳሉ። ሥነ ጽሑፍ፣ ሙዚቃ፣ ቴአትር፣ ቅርጻ ቅርጽ እና ስዕል ለከተሜዎች የበለጸጉ የምናብ ቋንቋዎች ናቸው።

የአዳም ዘር አዲስ አበባ ገብቶ "ቤቴ ናት" ይላል። ነጻነትን ያለ ባይተዋርነት ለመቋደስ ይታገላል። አዲስ አበቤው መሐመድ ሰልማን ያደገበትን ከተማ ውብ በሆነ አማርኛ ይተርክልናል። ይህ መጽሐፍ ግን የመርካቶ፣ ፒያሳ፣ አራት ኪሎ እና የቦሌ ልጆች ዜና መዋእል ብቻ አይደለም፤ አዲስ አበባን ሰንገው የያዙ ችግሮችንም መሐመድ በሰላ ጽሑፉ ነቅሶ አውጥቷቸዋል። ሥራ አጥነት፣ የኑሮ ውድነት፣ ሴተኛ አዳሪነትን በመሳሰሉትን የከተማዋ እንከኖች ላይ የራሱን ቁዘማ (ሪፍሌክሽን) ያስነብበናል። አዲስ አበባን ሲያስስ የከተማ አውቶቡስ ሁሉ አይቀረውም። ከዚያ ወጣ ብሎም የደረሰባቸውን የአገሪቱን ክፍሎች በከተሜ እይታ ታዝቧቸዋል። "ገጠርን ማእከል ባደረገ" የልማት ስትራቴጂ እና የሰው ኀይል ስብስብ የሚታወቀው መንግሥት እና የከተማው ባለሥልጣኖች ይህን መጽሐፍ ቢያነቡት ይጠቅማል ባይ ነኝ።

ውድ አንባቢ ሆይ! የመሐመድን የአጻጻፍ ዘይቤ በብዙ ቀለማት ያማረ ሙዳይ ሆኖ አግኝቼዋለሁ። ሰቀቀን፣ ችግር፣ ኀዘንእና ደስታንየሚተርክበትጉልበትገሐዳዊነት(ሪያሊዝም) ይታይበታል። የጽሑፎቹ ምጸት፣ ቀላልነት እና ትዝብቱ የማደንቀውን የቼክ ሪፐብሊክ ጸሐፊ የሚላን ኩንዴራን ሥራዎች በጨረፍታ ያስታውሰኛል። የአረፍተ ነገሮቹ አጭርነት፣ የትረካው ፍጥነት እና የቃላቱ ቁንጅና ይማርኩኛል። እነሆ መጽሐፉ! መልካም ንባብ!

ደረሰ ጌታቸው

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ ሶሲዮሎጂ ዲፓርትመንት(ሌክቸረር)

ማሕሙድ ጋ ጠብቂኝ!

ሰብሓት "ትኩሳት" ብሎ በጠራው መጽሐፉ ጀርባ ምን አለ? "ወጣት ሁን" አለ። ቢመርህ "ሪቮሉሽን" ታስነሳለህ፣ እጅግ ቢመርህ ራስህን ታጠፋለህ…። ለማንኛውም ወጣት ሁን። እኔ ግን እልሃለሁ፣ ወጣት መሆኑን ሁን፣ ነገር ግን ራስህን ከማጥፋትህ በፊት ፒያሳ ሂድ፤ ሐሳብህን ልትቀይር ትችላለህ። ለመሞትም ቢሆን የፒያሳን ያህል መልካም ሰፈር የለም። ቀባሪ አታጣም፤ በፒያሳ ሰው ባያይህ ማዘጋጃ ያይሃል። ለመሞትም ለመኖርም ስታስብ ፒያሳ ሂድ።

ፒያሳን ለሞትም ቢሆን የምመርጥልህ ያለ ምክንያት እንዳይመስልህ። ሞት ሞት የሚሸት ስም በድፍን አዲስ አበባ የምታገኘውም በፒያሳ ነው። "ዶሮ ማነቂያ" እና "እሪ በከንቱ"ን እንደናሙና ውሰድ። ‹‹ገዳም ሰፈር» ብሎ ስም በፒያሳ እንጂ በየት ይገኛል?‹‹ተረት ሰፈር››ም አንተን ተረት ለማድረግ በሚያስችሉ ሕይወቶች የተሞላ መንደር ነው፤ ተረት መሆን ከፈለግህ። ፒያሳ ሥጋን ብቻ ሳይሆን ነፍስን ለማጥፋት ጭምር ምርጥ ሰፈር ናት። ካላመንክ ሙትና ሞክረው። ነግቶ ሳይመሽ ማዘጋጃ ቤት ሥቅብርሃል። ስራ ለማቅለል ከፈለክ ደግሞ እዚያው ማዘጋጃ በር ላይ ጠጋ ብለህ ራ…ን መድፋት ትችላለህ። ወድያውኑ ማዘጋጃ

ቢሮክራሲ ያልበዛበት የቀብር ስርዓት ፈፅሞልህ ሲያበቃ ስምህ ከመቃብር በታች እንዲቀር ይረዳኻል። እመነኝ! ወንድማዊ ምክር ነው የምመክርህ፤ መሞት ካማረህ ፒያሳ ሙት።

ፒያሳ ወደ ሕይወትም ልትመልስህ ትችላለች። "እንዴት?" በለኝ። ወጣት ነህና ስብሓት በመከረህ መሰረት ራስህን የማጥፋት መብትህን ለመጠቀም ወደ ፒያሳ መጣህ እንበል። የት ጋር መሞት እንዳለብህ ለመምረጥ በፒያሳ ዞር ዞር ስትል እመነኝ ልብ የምታጠፋ ቆንጆ ታያለህ። ፀጉሯ የሚዘናፈል፣ ዳሌዋ የሚደንስ፣ ጡቶቿ የሚስቁ… መኖር የምታስመኝ፤ ቆንጆ ልቅም ያለች ውብ፤ ይህች ነፍስ የኾነች ቆንጆ ልጅ 13 ቁጥር አውቶብስ ስትጠብቅ ታያታለህ። በዚህን ጊዜ ልብህ ይሸፍትና አንተም የተፈጥሮ ሞትህን መጠበቅ እንዳለብህ ትረዳለኽ። ከዚያች ቅፅበት ጀምሮ የ13 ቁጥር አውቶብስ ቋሚ ደንበኛ ሆነህ ታርፈዋለህ። አውቶብስና ሞት በራሳቸው ሰዓት እስኪመጡም ትጠብቃለህ። ፒያሳ ወደ ሕይወት መለሰችህ ማለት አይደል?

የፒያሳ ካፌዎች

ፒያሳ አንድ ሺህ አንድ መቶ ካፌዎች ያሉባት ቅመም የሆነች ሰፈር ናት። አንድ ሺህ አንድ መቶ ቆንጆ ልጃገረዶች ደግሞ በካፌዎቿ ውስጥ ተኮልኩለው ኮካ በ‹‹ስትሮ›› ይጠጣሉ። ‹‹ስትሮ›› ምን እንደሆነ ካላወቅክ የፒያሳ ልጅ አይደለህም ማለት ነው። ‹‹ስትሮ›› በቆንጆ ልጅ ከንፈርና በቆንጆ ብርጭቆ መሀል የተሰራ የላስቲክ ድልድይ ነው።

ፒያሳ በካፌ ብዛት "ከምስራቅ አፍሪካ አንደኛ ናት።" እኔ እንዳልመስልህ ይህን ያልኩት፤የኢትዮጵያ ቴሌቪዥን ነው እንዲያ ያለው ። የአገሬ ቲቪ ብዙውን ጊዜ ሀቅ ሀቅ የሚለው ቢሆንም ቅሉ ስለፒያሳ በተናገረው ግን እንዳችም እንዳልኳሸ እምላለሁ። ፒያሳ ከምስራቅ አፍሪካ አንደኛ ናት።

እንደ ፒያሳ በካፌ የተጥለቀለቀ ሰፈር በጅቡቲም ኾነ በሞቃዲሾ እግርህ እስኪቀጥን ብትፈልግ አታገኝም። በድፍን አዲሳ'ባም ቢኾን የፒያሳን ያህል ካፌ ያለው ሰፈር ከየት ታገኛለህ?! ከአምፒር እስከ ቱሪኮ ራስ መኮንን ድልድይ ብቻ'ኮ በግራና በቀኝ የተሰለፉ ከሶስት ደርዘን በላይ ካፌዎችን ልቆጥርልህ እችላለሁ። በእርግጥ ቆንጆ ልጃገረዶችና ብልጭልጭ ወርቅ ቤቶች በመሀል በመሀል እየገቡ ቆጠራዬን አስተጓጉለዉት ይሆናል። ቢኾንም እመነኝ! ቁጥራቸው ከዚህ ቢልቅ እንጂ አያንስም።

የፒያሳ ካፌዎች ልዩ ገፅታ ማለዳ፣ ረፋድ፣ቀትር፣ተሲያት እንዲሁም ምሽት ሁልጊዜም ሙሉ መሆናቸው ነው። ከአራት ኪሎ እስከ ስድስት ኪሎ ባሉ የካፌ በረንዳዎች ላይ ቁጭ ብለው ቡና እንደወረደ እዘው እየጠጡ ጋዜጣ በኪራይ የሚያነቡ አንዳንድ ምሁራን ግን ይህንን ጉዳይ ከመንግሥት የትምህርት ፖሊሲ ጋር ሊያያይዙት ይሞክራሉ። በእነርሱ እምነት የፒያሳ ካፌዎች ሞልተው የሚፈሱት በአገሪቱ ባለዲግሪ ሞልቶ በመፍሰሱ ነው። «ዌል! ባለዲግሪ ዜጎች የሚሰሩባቸው ፋብሪካዎች ከሌሉ የሚቀመጡባቸው ካፌዎች ሊኖሩ ግድ ነው» ይሉኻል እነዚህ የማክያቶ ምሁራን። እኔ ግን እላለሁ፤ ይህ የፒያሳ ልዩ ከራማ እንጂ ሌላ ምንም ሊሆን አይችልም። እውቀትን እንደጠበል የረጨ መሬ ሊሞካሽ እንጂ ሊብጠለጠል አይገባም እላለሁ። ለማንኛውም በፒያሳ ካፌዎች ውስጥ ፖለቲካ እና ሲጋራ ብዙም አይበረታታም፤ ወደ ጀመርናት ጫወታ እንመለሳለን!

ቡና ትወዳለህ? በፒያሳ ምርጥ ቡና ጠጥተህ ቀንህን ብሩህ ለማድረግ ካሻህ እነ«ማንኪራ»፣ እነ ‹‹አፍሪካ»፣ እነ ‹‹ቶሞካ» አሉልህ…። መፅሀፍ ይዘህ፣ በሀረግ ተከበህ፣ ወፎች እያሸበሸቡልህ ለመተከዝ ከፈለክ« ኡመር ካያም» አለልህ። « ሌሊት ላይ ድንገት እንደ አራስ ሴት ኬክ ቢያምርህ «ላይቭ ካፌ» አለልህ። 24 ሰዓት ፒያሳዎችንና ትውልደ ፒያሳዎችን ያገለግላል፤ አምሽቶ ያነጋል፣ አንግቶ ያመሻል። ቆንጆ ሻይ ከቆንጆ ልጃገረዶች ጋር ተፋጠህ ፉት ለማለት ካሻህ እነ ‹‹ናምሩድ»፣ እነ ‹‹ራዜል»፣ እነ ‹‹ኢቪያን»፣ እነ ‹‹ሳሬም»፣ እነ ‹‹አስሎ»፣ እነ ‹‹አፕቪው»፣ እነ «ቲሩም»፣ እነ‹‹ዲጂስ»፣ እነ ‹‹ሃርድኮር»፣ እነ ‹‹ጉድታይምስ» አሉልህ። በተለይ በቅርቡ የተከፈተው ‹‹ጉድ ታይምስ» እንደ «ደብል-ፌስ ጃኬት» አይነት ተፈጥሮ ነበረው። ቀን ላይ ውብ ካፌ ኾኖ ይቆይና ማታ ላይ በፍጥነት ራሱን ቀይሮ ውብ ባር የመሆን ልዩ ጥበብ ነበረው። የእንትን ሰፈር ልጆች ያለ ሰፈራቸው መጥተው በቡዳ በሉት መሰለኝ ሰሞኑን ተቃጠለ አሉ። ነፍስ ይማር!

ፎቅ ላይ ቂብ ብለህ ፒያሳንና ዜጎቿን ቁልቁል እየገረመምካቸው ለመዝናናት ካሻህ አራዳ ላይ የተሰቀሉ መዝናኛዎች አሉልህ። እነ ‹‹አራዳ«፣ እነ ‹‹ሲድኒ»፣ እነ ‹‹ትዊንስ»፣ እነ ‹‹ቤስት» በፒያሳ ከባህር ጠለል በላይ በምናምን ሺህ ጫማ ከፍታ የሚገኙ ካፌዎች ናቸው። አለልህ

ደግሞ እንደ ዳሎል ከፒያሳ ጠለል በታች ተቀብሮ ያለ ካፌ። ‹‹ቼንትሮ›› ይሰኛል። ከቼንትሮ ማዶ ደግሞ «ትሪያኖን» ያፈጥብኻል። ትሪያኖን ካፌ በረንዳ ላይ ቁጭ ካልክ «አምስት ኪሎ-ቅድስተማርያም» እና «ካዛንቺስ-22 ማዞርያ» በአቋራጭ የሚጭኑ ታክሲዎች ከእግርህ ስር ውር-ውር ሲሉ ታያለህ። የወያላና ሾፌር ፍቅር ምን እንደሚመስል ትታዘባለህ። አንድ የታክሲ ወያላ ኑሮን ለማሸነፍ ሩቅ ምስራቅ ድረስ የሚሰማ ድምፅ ሲያወጣ ትመለከተዋለህ። ያን የሚያህል የድምፁ ጉልበት ያለነዳጅ ሀይል የሚወጣባት ብቸኛ አገር፣ አገርህ ኢትዮጵያ እንደሆነች አይተህ ትረዳለህ። ያን እያሰብክ፣ ይህን እየታዘብክ የሞቀ ማኪያቶህ ይቀዘቅዛል። ፒያሳ ሦስት አይንህን ከገለጥክላት ታፈዛኻለች!

ፒያሳ ማሕሙድ ሙዚቃ ቤት ወረድ ስትል የማሕሙድ የስራ ባልደረቦች እቁብ ገብተው ለፒያሳ ያበረከቱትን ካፌ ታገኘዋለህ። «ሚዩዚክ ካፌ» ተብሎ ይጠራል። በዚህ ካፌ እራሱ ማህሙድና ጥላሁን ድሮ አብረው ሲዘፍኑ፤ አለማየሁ እሸቴ ሲደንስ፣ ነፃነት መለሰ፣ ቴዎድሮስ ታደሰ እና ኩኩ ሰብስቤ ወጣት ቆንጆ ሳሉ ወዘተ ፎቷቸውን ታየዋለህ፤ ፎቷቸውን ብቻ ሳይሆን ድንገት የሆነ ጥግ ቁጭ ብለው ማኪያቶ ሲጠጡም ልታያቸው ትችላለህ። እዚህ ቤት መጥተህ ፈርሙልኝ ብትላቸው ብዙም አይከፋቸውም። የማኪያቶ ሂሳብ ከመክፈልህ በፊት ብታስፈርማቸው ደግሞ የበለጠ ቀላል ይሆንልሀል። በነገርህ ላይ የዚህ ካፌ ግድግዳ እና ምሶሶ የተሰራው ከሙዚቀኞቻችን የካሴትና የሲዲ ክምችት ነው። ለቤቱ ልዩ ውበት አጎናፅፎታል። ለምትወዳቸው የአገርህ ዜመኞች ከዚህ ካፌያቸው ቡና በመጠጣት ብቻ ሳይሆን ኦሪጅናል ካሴት በመግዛት ፍቅርህን ብትገልፅላቸው ይመርቁኻል።

ደግሞ አለልህ በቅርቡ ፒያሳን የተቀላቀለ ጉደኛ ካፌ፤ «ኪያብ ካፌ» ይባላል። ከማሕሙድ ሙዚቃ ቤት እራት እርምጃ ወደ ግራ ፈንጠር ብትል ታገኘዋለህ። እንዴት ያምራል መሰለህ! ኪያብ ካፌ ወንበሩ፣ ግድግዳው፣ ጠረጴዛው ሁሉ ከኬክ የተሰራ ስለሚመስልህ ትሳሳለታለህ። ወለሉ ክሬም ኬክ ስለሚመስልህ ስትራመድ እንዳትጨፈልቀው ተጠንቅቀህ ነው። የወለሉ ውበት ግመጡኝ ግመጡኝ ያሰኝኻል። ቻል አድርገው! የሚገርመው የዚህ ቤት ተስተናጋጆችም እንደ ክሬም ኬክ የሳሱና የሚያሳሱ ሆነው ታገኛቸዋለህ። ኬክ የሆነ ካፌ ነው የተሰራልህ። በፒያሳ!

ደግሞ ልምከርህ! ፍቅረኛህ ፒዛ እማረኝ ካለችህ ፒያሳ ‹‹ፒዛ ኮርነር›› ውሰዳት፤ ከዚያ በኋላ ምን አለ በለኝ ፍቅሯ ካልጨመረ። ከዚህ ግብግብ በኋላ ካኮረፈችህ ግን ፒዛውን

በልተህባታል ማለት ነው። ፒያሳ የፒዛ አገር ናት።

ደግሞ ፒያሳ የኬክ አገር ናት። ኬክ ለመጀመርያ ጊዜ ወደ ኢትዮጵያ የገባው በፒያሳ በኩል በአፄ ሚኒልክ ዘመነ መንግስት እንደኾነ ተምረሃል? ይህንን ካልተማርክ አውነትም ኢትዮጵያ ውስጥ ትምህርት ወድቋል ማለት ነው። ኬክ በአፄ ሚኒልክ ጊዜ ይግባ እንጂ በጣም የተበላው ግን በአፄ ኃይለስላሴ ጊዜ ነው። አፄ ኃይለስላሴ የወሎን ህዝብ ሳይጠሩ ቤተመንግስት ብቻቸውን ከፒያሳ ኬክ ገዝተው ሲበሉ በመገኘታቸው ቆራጡ መንጌ ከስልጣን አባረራቸው። ቆራጡ መንጌ በበኩሉ ኬክ ትውልድን ልፍስፍስ ያደርጋል በማለት ማንኛውም በፒያሳና አካባቢዋ ኬክ አዝዞ ሲበላ የተገኘን ወጣት አብዮታዊ እርምጃ እንዲወሰድበት አዘዘ። በኬክ ፋንታ በየቀበሌው የሚከፋፈል «ኮቾሮ» የተባለ ጠንካራ ኬክ ራሺያና ኩባን ከመሰሉ ሶሻሊስት አገሮች በገፍ በማስገባት ለሰፊው ህዝብ አከፋፈለ። የጣፋጭ ኬኮች መፈጠርያ የኾነችው ፒያሳም በዚህ ውሳኔ ክፉኛ አነባች።

እንኾ ከ17 አመታት ኬክ አልባ ህይወት በኃላ ጀግናው የኢህአዴግ ሰራዊት ፒያሳን ነጻ አወጣት። ኬክም በፒያሳ ምድር ልክ እንደ መና ከሰማይ ወረደ ተባለ። ከዚህ ዘመን በኃላም የኬክ ትውልድ ተፈጠረ።

ታሪክን ካነሳን አይቀር በኬክ ታሪክ ሁልጊዜም ሲዘከሩ የሚኖሩትን አድሚ ጠገቦቹን የፒያሳ ኬክ ቤቶች ስማቸውን ማውሳት፣ ማነሳሳት ግድ ይለናል። የኤንሪኮ ኬኮች፣ የክሪያሲስ ጎጆዎች፣ የጉብረትንሳይና የመኮንን ባር ባቅላባዎች እንዴት ይረሳሉ?

በተለይ የ‹‹ኤንሪኮ›› ኬክ ይምጣብኝ። እስኪ በሞቴ ከዚህ ቤት ሂድና አንድ ኬክ እዘዝ። ኪኒን ኪኒን የሚያካክሉ ኬኮች ይቀርቡልኻል። የፒያሳ ልጅ ካልኾንክ ታኮርፋለህ። አንተ የለመድከው ድፎ ዳቦ የሚያካክሉ ኬኮችን ነዋ። እስኪ በሞቴ ቅመሰው። ከዚያ በአድናቆት ጭንቅላትህን ትወዘውዘዋለህ። ካልጣመህ ግን በኬክ አላደክም ማለት ነው።ሂድና ሸዋ ዳቦ ተሰለፍ።

ኤንሪኮ ኬክ ቤት ውስጥ አይን የሚሞላ ነገር አታይም። እንደብዙዎቹ የፒያሳ ቤቶች አልተሸሞነሞነማ። ኾኖም ተራ ኬክ ቤት እንዳይመስልህ። እስኪ ከጎንህ ያለውን ሰውዬ ገልመጥ ለማድረግ ሞክር። በትኩረት ኬክ ሲበላ ታየዋለህ። በእርግጠኝነት ስለሰውየው

ብትጠይቅ ከተማዋ ውስጥ ካየኻቸው ሰማይ ጠቀስ ፎቆች የአንዱ ባለቤት ሆኖ ታገኘዋለህ። ፎቅ ባይኖረው እንኳ ፎቅ የሚሰራ ብር ያለው ለመሆኑ አትጠራጠር። ይህም ባይኖረው አንድ ቀን የማግኘት ተስፋ ያለው ነው። ኤንሪኮ የሞጃዎች መናኸሪያ ናት። ስለዚህ አትንቀዥቀዥ።

በኤንሪኮ የኬክ መጋገር ጥበብና በታዳሚዎቹ ሞጃነት ተደንቀህ ስትወጣ ከፊት ለፊትህ የምታገኘው የፒያሳ አዲሱ አድባር የኾነውን‹‹እናት ህንፃ››ን ይሆናል። ይህ ህንጻ በቅርቡ ፒያሳን ከተቀላቀሉ ድንቅ ፎቆች አንዱና ዋንኛው ነው። በስነ -ህንፃ ታሪክ በምስራቅ አፍሪካ አንደኛ ከመሆኑም ባላይ በምዕራብ አፍሪካም የሚመስለው የለም እየተባለ ነው። በመስታወት የተለበጡ ህንፃዎች ጥላቢሰነት ቆሽትህ እንደኔ ካረረ ወደዚህ ህንፃ መጥተህ አፍጥጥ። አይተህ አትጠግበውም። የፒያሳ ልጅ ካልኾንክ ይህን ህንፃ ተደግፈህ ፎቶ ብትነሳና ከፍለ ሀገር ላሉ ዘመዶችህ ብትልከላቸው ልጃችን አሜሪካ ገባ ብለው ይደግሳሉ። አዲስ አበባ ውብ ሕንጻ እንደሌለ የሚያስቡ ዲያስፖራዎችም ቢሆኑ እነሱ በማያውቁት አንድ የአውሮፓ ከተማ ያለህ ሊመስላቸው ይችላል። አንተ ግን የትም አልሄድክም እኮ፤ አሁንም በጉደኛዋ የፒያሳ ግዛት ነው ያለኸው። ያለ ፓስፖርት!

"ማሃሙድ ጋ ጠብቂኝ!"

አይበለውና ፒያሳ ሳለህ ድንገት ናፍቆትህ እንደ ደራሽ ውሀ ቢመጣ እንደኔ የጨዋ ልጅ ከሆንክ ስልክህን በርበር አድርገህ ትደውልና እጩ ፍቅረኛህን "ማሕሙድ ጋ ጠብቂኝ" ትላታለህ። "ኢንተር ላንጋኖ" ወስደህ፣ በድብቆቹ የሰሞሽ ግርዶሽ ተጠልለህ፣ ልብ የሚሰልብ የሰሞሽ ስነ ስርዓት ትፈፅማለህ። ከ"ማህሙድ ሙዚቃ ቤት" እስከ "ኢንተር ላንጋኖ" ለመሄድ የሦስት ደቂቃ ትእግስት ካጣኽ ፒያሳ ውላ ትግባ እንጂ ምን ጠፍቶ! በ"አምፒር" ወደ "ዶሮ ማነቂያ" ገባ እንዳልክ "ትሬይን ሀውስ" አለልህ። ይህ ቤት መሳሳሚያ ብቻ አይደለም ያዘጋጀልህ። አይበለውና ስሜትህ ከንፈር ብቻ የማያስታግሰው ከሆነብህ ይህ ቤት እጥር ምጥን ያለ ክፍል፣ እጥር ምጥን ላለ ሰዓት ያከራይኻል። ፒያሳ ነው ያለኸው። ብታምነኝም ባታምነኝም ፒያሳ ከ10 በላይ መሳሳሚያ ቤቶችን በጉያዋ ይዛለች። ብዙዎቹ ስም አልባ ናቸው። ልብህ ከሚቆም አንድ አምስቱን ልጠቁምህ (ሊሞት የመጣን ሰው ወደ ሕይወት ለመመለስ አምስት መሳሳሚያ መቼ አነሰው?)፤ "ኢንተር ላንጋኖ"፣ "ትሬይን ሃውስ"፣ "ቢግ ትሪ"፣ "ጊቤ"፣ "ቬሮኒካ"...

"ማህሙድ ጋ" ቀጠሮ መያዝ እጅግ የሚመከር እንደሆነ በዚህ አጋጣሚ ሳልነግርህ አላልፍም። "ለምን?" በለኝ። አንደኛ ከማህሙድ ሙዚቃ ቤት የሚለቀቁ የማህሙድ ትዝታዎች በቀጠሮ ያስደገፈችህን ልጂትና ያደረሰችብህን ብስጭት የማስታገስ ኀይል አላቸው። ሁለተኛ የማህሙድ ወዳጅ የነበረው ጥላሁን ገሰሰ ‹‹ቀጠሮ ይከበር›› ሲል ያንጎራጎረውን ዜማ ሊከፍቱልህ ይችላሉ። ሦስተኛ ‹‹ማሃሙድ ጋ›› አስተውለህ ከሆነ ብዙ ቆነጃጅት ጥቂት ኮበሌዎችን ቆመው የሚጠብቁበት ስፍራ ነው። ማን ያውቃል! ዕድለኛ ከሆንክ ፍቅረኛዋ ቀርቶባት የተበሳጨችን ልጃገረድ ይዘህ እብስ ልትል ትችላለህ።

አዲስ አበባ ቀጠሮ ቦታ ሴቶች ቢያንስ አርባ ደቂቃ አርፍደው እንደሚገኙ ሳታስተውል አልቀረህም። ማህሙድ ጋ ግን ለምን እንደሆነ ባላውቅም አረፈዱ ቢባል 38-39 ደቂቃ ነው። ቢያረፍዱብህም ከፊት ለፊትህ ብዙ የሚታይና የሚያዘናጋ ነገር ስላለ ሰዓቱ አይታወቅህም። ምሳሌ ለመጥቀስ ያህል ትልቁ የሀገራችን የህዝብ ሽንት ቤት የሚገኘው "ማህሙድ ሙዚቃ ቤት" ማዶ ነው። ግርማዊነታቸው የፈረንሳይ የስነ-ህንፃ ባለሙያዎችን አስመጥተው ነው ይህንን ዘመናዊ የህዝብ ሽንት ቤት ያሰሩት። እውነቴን ነው። ካላመንክ አቶ ፍቅሩ ኪዳኔ የፃፉትን «የፒያሳ ልጅ» የሚል መፃህፍ አንብብ።

ብዙዎቹ የአዲስ አበባ ሰፈሮች ለዜጎቻቸው መፀዳጃ ይኾን ዘንድ የሰው ቤት አጥር እንጂ እንደ ፒያሳ የህዝብ ሽንት ቤት አላሰናዱም። ፒያሳ ግን ገና ድሮ ኢትዮጵያ ውስጥ ሽንት እንኳ ሳይገባ ሽንት ቤት አሰርታለች። ይህንን የህዝብ ሽንት ቤት በቀን ሦስት ሺህ ሰዎች ይሳለሙታል። በወር ሶስት መቶ ሺህ ብር ያልተጣራ ገቢ ለአገርህ ያበረክታል። እደግመዋለሁ በቀን ሶስት ሺህ ሰዎች ይሳለሙታል። ማህሙድ ጋ ቆመህ ስታበቃ ከእነዚህ ሶስት ሺህ ዜጎች ከፊሎቹን ማየት ትችላለህ። ሽንታቸው እንዳያመልጣቸው የሰጉ አዛውንት ምንትሳቸውን በእጃቸው ደግፈው፣ በሌላ እጃቸው ምርኩዛቸውን ይዘው ወደዚህ ሽንት ቤት እየተጣደፉ ሲገቡ እያየህ መሳቅ ትችላለህ። ከፈለክ "ሰው የተፈጥሮን ጥሪ ለመመለስ እንዲህ እንደሚጣደፈው ለቀጠሮም ምን አለ ተመሳሳይ ጥድፊያ ቢያሳይ" እያልክ ትፈላሰፋለህ።

ሽንት ያጣደፋቸውን ምእመናን ማየት ከሰለቸህ ደግሞ ቀና በል። አይንህ ከሕዝብ ሽንት

ቤት ወደ ሕዝብ ሶኒክ ስክሪን ይወረወራል። ፒያሳ በቅርቡ ራሷን ከእህት ከተሞች ጋር ለማስተካከል ያስተከለችው ይህ ትልቅ ዲጂታል ስክሪን የማያሳይህ ነገር የለም። ከቶሚ እና ጄሪ አባሮሽ ጫወታ ጀምሮ እስከ ሕገ መንግሥቱ አንቀጾች ይተነትንልኻል። ሕገ መንግሥቱ የብሔር ብሔረሰቦችን እኩልነት እንዴት እንዳስከበረ ካልገባህ አንቀጽ በአንቀጽ ያስረዳኻል፤ ትንሽ ከቆየህም የሴቶች እኩልነት በአገራችን በአያሌው እየሰፈነ እንደሆነ ያሳይኻል፤ ይሄኔ ከሴት ጓደኛህ ጋር የያዝከው ቀጠሮህ ትዝ ይልኻል። ሶኒክ ስክሪኑ ላይ በሚታየው የሕገ መንግስቱ አንቀጽ ውስጥ እንዲህ የሚል ነገር እንዲካተትልህ ትመኛለህ። ‹‹የሴቶች እኩልነት ቀጠሮ በማክበርም ጭምር ይረጋገጥ።››

አይንህን ከሶኒክ ስክሪኑ ስትነቅል የቀጠርካት ልጅ አበባ መስላ በፒያሳ ምድር ድንገት ከተፍ ትላለች። ጉንጮችህን ሳም ሳም፣ እቅፍ እቅፍ ስታደርግህ ንዴትህ በፒያሳ ሰማይ ላይ ሲተን ታየዋለህ፤ ድንገት ድራሻባቱ ይጠፋል። ጭራሽ ቀጠሮ ማርፈዱ ተዘንግቶህ አንተው ራስህ ያረፈድክ መስሎህ "ብዙ አስቆምኩሽ እንዴ!?" ልትል ይቃጣኻል። በፒያሳ!

ዶሮ ማነቂያ

በዶሮ ማነቂያ ዶሮ አይታነቅም። ሰው ግን ይታነቃል።ለምሳሌ ኑሮ አልሞላ ሲለው፤ ወይም ዶሮ እጅግ አምሮት መግዣ ሲያጣ። ኪስህ ውስጥ 12 ብር ከሌለ ለምን ትኖራለህ ? ዶሮ እንኳ በአቅሟ አስራ ሁለት ብልት አላት'ኮ ። ስለዚህ ብትታነቅ አልተሳሳትክም።

በድፍን አዲሳባ ኑሮን ቀለል አድርገው መኖር የሚሹ ዜጎች ፒያሳን፣ከፒያሳም ዶሮ ማነቂያን የሚመርጡት ያለምክንያት አይምሰልህ። ኪስህ ቢነጣ፣ መሄጃ ብታጣ ፒያሳ እንደ ቦሌ "ሂድ ከዚህ!" ብላ ካለሰፈሩ እንደመጣ ውሻ አታደርግህም። በመሰረቱ ቦሌ ብዙ ፎርጅድ የቦሌ ልጆች እየተሳቀቁ የሚስቁባት ሰፈር እንደሆነች ልንገርህ። ፒያሳ ግን 32 ጥርስና 12 ጥርስ ያላቸው ዜጎች እኩል የሚስቁባት ቦታ ናት። "የቦሌ ልጅ የለውም አባይ" ሲባል ሰምተህ ይሆናል፣ የፒያሳ ልጅ ደግሞ የለውም ፎርጅድ። ድሃና ሀብታም እየተጋፉ የሚዝናኑባት ድንቅ ሰፍራ ናት፣ ፒያሳ። ከ«ብሪቲሽ ካውንስል» ጀርባ እንደ ፍልፈል ሹልክ እያሉ የሚወጡ ልብን ወከክ የሚያደርጉ ቆነጃጅትን ዐይተህ ይሆናል። ቤታቸውን ብታየው ትገረማለህ። ዶሮ ማነቅያም እንደዚያው ነው።

የትም ሰፈር ከዋናው አስፋልት ጀርባ ጉድ እንጂ ሌላ የለም። ጉዱን የጋረዱት ፎቆች ናቸው። እውነቴን ነው የምልህ። ድፍን አዲስ አበባ ውስጥ ብትዞር ከፎቅ ጀርባ ፎቅ ታገኛለህ? አታገኝም። በቅርቡ የተወለዱትን ቦሌ መድኀኔዓለምንና አዲሱን ካዛንቺስን ትተህ እግርህ እስኪቀጥን ብትዞር በአዲሳባ ከፎቅ ጀርባ ፎቅ አታገኝም።ካላመንክ እንወራረድ። ለመሆኑ ኢትዮጵያ ውስጥ የፎቅ ጥቅም በስንት እንደሚከፈል ታውቃለህ? በሁለት ካልክ ትክክል ነህ። የመጀመርያው የፎቁ ባለቤት ብ...ዙ መስታወት እንዳለው ማስመስከር ሲሆን ሁለተኛውና ዋነኛው ግን ከፎቁ ጀርባ ያለውን ሰፈር ገመና መሸፈን ነው።

ይህ ካልገባህ ሂድ አምባሳደር፣ ሂድ ቦሌ። የአገርህ ቴሌቪዥን የሚኮራባቸው እነ "ሸራተን" እነ "ደምበል"፣ እነ "ጌቱ ኮሜርሻል"፣ እነ "አበሩስ" እነ«ሚጌ» ጀርባ ማንም ሳያይህ ግባ። ትበረግጋለህ። ከዚያን ዕለት ጀምሮ ፎቆችን ታከብራለህ። ፎቆች ለአገርህ የዋሉት ውለታ እየታሰበህ ዕንባህ በዐይንህ ግጥም ይላል። "አገሬ ኢትዮጵያ ተራራሽ አየሩ፣ ፏፏቴሽ ይወርዳል በየሸንተረሩ፣ ልምላሜሽ ማማሩ" የሚለው ዘፈን ለምን ፎቆቹን ገሸሽ እንዳረገ አይገባህም።

ቆራጡ መንጌ ፎቅ አልደርስልህ ሲለው አይደል እንዴ ወሎ ሰፈር «ሎሲ. ህንፃ» ፊትለፊት ያሉትን ገመናዎች በግንብ ፕላስተር የጋረዳቸው? ከዚያ ግንቡ ላይ አብዮታዊ መፈክሮችን አፃፈ። «አብዮቱ ከመከላከል ወደ ማጥቃት ተሸጋግሯል!» የሚል። መሌ እሳቱ ግን ረጋ ብሎ አሰበ "ችግሩን መቅረፍ ያለብን ከምንጩ ነው" አለ። ጭርንቁስ ሰፈሮችን ቡልዶዘር ላከባቸው። ከብሎኬት የተሰሩ ቤተሰብ ማቆር የሚችሉ መለስተኛ የፎቅ ጎጆዎችን አዘጋጀ። እንዲህ ሲልም ጠራቸው «ኮንዶሚንየም»። የተማረ ይግደለኝ!!

ፒያሳ ፎቅ አልባ ናት። በእርግጥ የቀድሞው የአገሪቱ ሰማይ ጠቀሱ ሕንጻ "አራዳ" እንደሚባል ሳታውቅ የምትቀር አይመስለኝም። የሚገኘውም አራዳ ላይ ነበር ። ሌላው ቀደምት የአገሪቱ ሰማይ ጠቀስ ህንፃ «እየሩሳሌም ህንፃ» ይባላል። መገኛውም ፒያሳ ነው። ድሮ የኢቴቪ መስሪያ ቤት ነበር እሱ። ሁለቱንም የቀድሞው ዘመን አገሪቱ እሱኝ የምትላቸው ሰማይ ጠቀስ ህንፃዎች አሁን በሌሎች ሰፈሮች እየተሰሩ ካሉ ህንፃዎች ጋር ካነፃፀርናቸው «ምድር ጠቀስ ህንፃ» ሊኾኑብን ይችላሉ። ያም ኾነ ይህ ዋናው ቁምነገር ፒያሳ በቀድሞ ጊዜ ለአዲስ አበባ ሸበላነት ያበረከተቻው አስተዋጽኦ የማይናቅ መሆኑን መገንዘብ ይኖርብኻል። በጃንሆይ ጊዜ

8 ሚሊዮን ብር የተከሰከሰበት የማዘጋጃ ቤት ሕንጻ ደረቱን ገልብጦ የቆመውም በፒያሳ እምብርት መሆኑንም መዘንጋት የለብህም። ይህ ሁሉ ሆኖ ግን አሁን ፒያሳ ከነቦሌና ከነ መገናኛ ጋር ስትነጻጸር ብዙ ፎቆች አሏት ለማለት አያስደፍርም። እንዲያውም የአሁኗ ፒያሳ ፎቅ አልባ ናት ማለት ይቻላል።

ፒያሳ ፎቅ አልባ ናት ካልን "ገመናዋን ማን ሸፈነላት?" የሚለው ጥያቄ ይከተላል። መልሱ ቀላል ነው፤ ወርቅ ቤቶች። በፒያሳ ወርቅ ወርቁን ስታይ ከጀርባ ምን እንዳለ ትረሳለህ። በፒያሳ ቆንጆ ኮረዶች ሸው እልም ሲሉ ስታይ ማሰቢያህ ይሰለባል። ደፋር ብለህ አንዷን የፒያሳ ቆንጆ ዳሌ ዳሌዋን እያየህ ብትከተላት ግን በ«ብራትሽ ካውንስል» ወይ በ«አምፒር» ወይ በ«ሠራተኛ ሰፈር» በኩል ባለ ቀጭን ቅያስ ውስጥ ትገባለች። መጨረሻዋን ልይ ብለህ አሁንም ትከተላታለህ፤ እስከ ውስጥ። ድንገት ትሰለብብኻለች። በዚህ ቅፅበት ምን ሰወራት ብለህ ለራስህ ስታንሾኳሽክ ከጭርንቁስ ቤቷ በመስኮት ወጥታ "ምን አልክ?" ልትልህ ትችላለች። ስለዚህ የፒያሳ ልጅ አትከተል። ከተከተልክም እጇን ይዘህ ተከተላት።

ቆንጆ የፒያሳ ልጅ ጠብሰህ ተሳክቶልህ ያውቃል? እንግዲያውስ ልሸኝሽ አትበላት። ትቀየምኻለች። "ለምን?" ብለህ ከጠየከኝ ልጅቷ አምልጣሃለች።

ፒያሳ ወርቅ ቸርችረው የሚኖሩ ዜጎችና ገላቸውን ቸርችረው የሚኖሩ ዜጎች መሳ ለመሳ ኩታ ገጥመው የሚኖሩባት ሰፈር ናት። ኢትዮጵያዊ ጨዋ፣ ፈሪሐ እግዚአብሔር ያደረበት፣ የሰው የማይመኝ ሕዝብ እንደሆነ ለመመስከር የፒያሳን ያህል ህያው ሰፈር የለም። ፒያሳ የሚገኝን አንድ ቱባ ወርቅ ቤት በህሊናህ አስብ። በሚሊዮን የሚቆጠር ሀብቱን ሱቁ ውስጥ ቆልፎበት ይሄዳል። ከዚህ ወርቅ ቤት ጀርባ ያለውን ቤትና የቤተሰቡን አባላት ለማስታወስ ሞክር። ትገረማለህ። መኖርያ ቤቱን ከወርቅ ቤቱ የሚለየው ስስ የጭቃ ግድግዳ ብቻ ነው። የኋለኛው ቤት ባለቤትና አስራምናምን ልጆቹ ግን ወርቅ ቤቱን ሰርስሮ ስለመግባት አስበው አያውቁመም። የሸዋ ዳቦ አልያም «ጢቢኛ» በልተው፣ ወጥና ወንድ ማስፈራሪያ ነው ተብለው፣ ደረቅ እንጀራ ጎርሰው፣ ብዙ ዉሃ ጠጥተው፣ ሆዳቸውን በከፊል እያከኩ፣ ወርቅ ቤቱን ተደግፈው «ጎብረ-ትርዒት» እያዩ ይተኛሉ።

ወርቅ ቤቶችን ከተደገፉ መኖርያ ቤቶች በአመዛኙ የሚገኙት በዶሮ ማነቂያ ነው። በመሆኑም ለዶሮ ማነቂያ ዜጎች ጨዋነት ክብር ስንል ቀጥለን ሰፈሩን በዶሮ በረር እንቃኛለን።

ሂድ ዶሮ ማነቂያ። ውስጥ ውስጡን። ፒያሳን ፒያሳ ያደረጋት አንዱ ሀብቷ ምን ይመስልሃል? ዶሮ ማነቂያ ነው። በ12 ብር 24 ሰዓት ቀብረር ብለህ የምትኖርባት ጉደኛ የፒያሳ ጓዳ። በቸርነቷ የሚስተካከሏት "አራት ኪሎ ባሻ ወልዴ ሰፈር" እና "አውቶብስ ተራ" ብቻ ናቸው። እስኪ ለአፍታ የዶሮ ማነቂያን ድርሳን እንግለጥ።

መቼ ለታ ዶሮ ማነቂያ ሄድኩ። ኪሴ ማፍሰስ ስለጀመረ ሰፈሩን ከሞሉት ማዘር ቤቶች ወደ አንዱ ጎራ አልኩኝ። ሁሉም የምግብ ዝርዝሮች የቤቱ ግድግዳ እየተፋቀ ተጽፈዋል። የምግቦቹ ዋጋ ከ10 ብር እንዳይዘል ከፍተኛ ጥንቃቄ ተደርጓል። ለምሳሌ "ጥብስ 9ብር ከ75 ሳንቲም" ይላል። በዚህ ድንቅ ቤት ድንቅ ምሳ በልቼ ልወጣ ስል እንዲህ የሚል ጽሑፍ ከበሩ የውስጠኛው ክፍል አነበብኩ። "ቅሬታዎን ለኛ፣ አድናቆትዎን ለጓደኛ!!" በመጨረሻም ተመጋቢዎቹ ከቤቱ ከመውጣታቸው በፊት ከተሰነጣጠቀው የቤቱ ግድግዳ ቀጭን እንጨት ሲመዙ አየሁ። ስቲኪኒ መሆኑ ነው። ሲሉ ሰምታ ዶሮ ታንቃ ሞተች!

ሂድ ዶሮ ማነቂያ፤ እነ "መካ ቤት"፣ እነ "ሸምሱ ቤት" ፣ እነ "ቦስ ሺሻ ቤት"። በቴሌቪዥን ተንሰፍስፈህ የምታያቸው አርቲስቶች አንድ ጥግ ይዘው በነጻነት ሲጋራቸውን ሲያቦኑት፣ በርጫቸውን በርጫቸው ላይ አስቀምጠው ሲበርጩት ትመለከታለህ። ከዚህ ስፍራ ማንም ፈርሙልኝ አይላቸውም። ማንም አይቁለጨልጭባቸውም። እነርሱን ከዶሮ አስበልጦ የሚያያቸው ሰው በድፍን ዶሮ ማነቂያ አታገኝም ። ስለዚህ ነጻነታቸውን ለመጎናጸፍ ዶሮ ማነቂያን መረጡ። እርሷም የነጻነት ምድራቸው ሆነች።

በየትያትር ቤቶች እጅህ እስኪቀጥን ያጨበጨብክለት ድርሰት የተፈጠረው ዶሮ ማነቂያ ውስጥ ሊሆን ይችላል። የድርሰቱ ቃለ ተውኔት የሚሸመደደውም በእነ "መካ ቤት" የጫት ጉዝጓዝ ላይ ነው። ደግሞ አርቲስት ብቻ አይምሰልህ የዶሮ ማነቂያን መታወቅያ የወሰደው። የተማሩና የተመራመሩ፣ ኢትዮጵያ ጨረቃ ላይ ከወጣች መውጫ መሰላሉን ያዋቅራሉ የሚባሉ ምሁራን፣ ተራ ሰው መስለው ዶሮ ማነቂያ ይሽሎኮሎካሉ። ማን መሆናቸውን የምታውቀው ግን ከእነርሱ ጋር ለማውራት እድሉ ሲገጥምህ ብቻ ነው። እውቀታቸው መሬትን ከሰማይ ይደባልቃል። እነርሱ ግን በዶሮ ማነቅያ ከዶሮ ጋር አባሮሽ ይጫወታሉ።

ዶሮ ማነቂያ ሺሻ እና ጫት ቤቶቿ በየጊዜው በዘመቻ ይታሸጉባታል። በዚያ ስታልፍ በቤቶቹ በር ላይ በቀይ ቀለም "ታሸጓል" የሚል ጽሑፍም አንብበህ ይሆናል። ግን እውነት የታሸገ

እንዳይመስልህ። በጀርባ በኩል መስኮት የሚመስል በር አለው። የቤቱ ደንበኞች ብቻ ናቸው በር መሆኑን የሚያውቁት። ቀበሌዎችን ለማዘናጋት ዶሮ ማነቂያዎች የፈጠሯት መላ ናት። አራዳ የአራዳ ልጆች!

ዶሮ ማነቂያ የራሷ መግባቢያም አላት። ለምሳሌ በዶሮ ማነቂያ "ዛሬ የፈረንሳይ ምርጥ ካራቴ ይታያል!" የሚል ማስታወቂያ አንብበህ ይሆናል። የፒያሳ ልጅ ካልኾንክ ግን ይህ ምን እንደኾነ አይገባህም። የወሲብ ፊልም ነጋሪት ነው።

የሰፈርህ አውራ ዶሮ በቤትህ ጓሮ ሄዶ ሴት ዶሮህ ላይ ቂብ እንደሚለው ሁሉ በዶሮ ማነቂያም ሰዎች እንደዚያ ሲያደርጉ በቴሌቪዥን ታያለህ። ያለ ምንም ሐፍረት፤ ያውም ሻይ እየተፉላልህ፤ ያውም ለውዝ እየተፈለፈለልህ። ይህን የሚያሳይህ ቤት የግራና ቀኝ ግድግዳዎቹ በኳስ በምታብድላቸው የአውሮፓ ቡድኖች ፎቶ የተሞላ ነው። ማዘናጊያ ነው።እግር ኳስ የሚታይ እንዲመስል የተሰቀሉ ናቸው። በዚህ ቤት ግን እውነት እልኻለሁ ነግቶ እስኪመሽ የሊጋ ጨዋታ እንጂ የሜዳ ጨዋታ አይታይም።

በእርግጥ የሊጋ ጨዋታንና የኳስ ጨዋታን እያፈራረቁ የሚያሳዩ ቤቶች በዶሮ ማነቂያ የሉም አልልህም። ለምሳሌ "እድማሱ ቤት"፣ "ቴዲ ቤት"፣ "ገዛኸኝ ሚስት ቤት" "እንደርግራውንዱ ቤት" ይህንን ያደርጋሉ። ቀሪዎቹ ግን ለማዘናጊያ ካልሆነ ኳስ ድቡልቡል መሆኗንም የሚያውቁ አይመስለኝም። በነገራችን ላይ የወሲብ ፊልምን የሚያስኮመኩሙት ቤቶች ቁጥር ከዓመት ዓመት እየተመናመነ መሆኑን ስነግርህ በታላቅ ኀዘን ነው። ዛሬ አንድ ሰባት የሚሆኑ ጓሮዎች ብቻ ናቸው በድፍን ዶሮ ማነቂያ ወሲብ የሚያስኮምኩሙት። ሰዎች የራሳቸውን ፊልም ወደመሥራት አዘንብለዋል ወይም ሌላ ተፎካካሪ ማሳያዎች በአጎራባች ሰፈሮች ተፈጥረዋል ማለት ነው።

በጠቀስኩልህ ቤቶች ግን ልቅ ወሲብ ከምሽቱ አስራ ሁለት ሰዓት እስከ ሌሊቱ ስድስት ሰዓት ይታጨዳል። የጠጅ ቤት አግዳሚ ወንበሮች ተዘርግተው፣ መብራት ጠፍቶ፣ ትንፋሽ ተውጦ፣ ዝምታ ነግሶ ወሲብ ይነግሣል። የአረብ ወሲብ፣ የህንድ ወሲብ፣ የፈረንሳይ ወሲብ፣ የቻይና ወሲብ፣ የአፍሪካ ወሲብ፣ ሊፍት ውስጥ፣ ጫካ ውስጥ፣ መኪና ውስጥ፣ ኮሪደር ውስጥ፣ ማድቤት ውስጥ፣ ሶፋ ላይ፣ ሼልፍ ላይ፣ ወለል ላይ፣ ደረጃ ላይ፣ በቡድን በተናጥል በተመሳሳይ ፆታ፣ በተቃራኒ ፆታ፣ ከፈረስ ጋር፣ ከሜዳ አህያ ጋር፣ በመጨረሻም ከዶሮ ጋር ይወሰባል።በዶሮ ማነቂያ። በቴሌቪዥን።

የዶሮ ስጋና ዶሮ ማነቂያ

ዶሮ ማነቂያ ስድስት ሰዓት ሲሆን በአራራ ታብዳለች። ድሬዳዋን ታስንቃለች። ሰዎች ባህርያቸው ይለወጣል። ይገላምጡኻል። በዚህ ሰዓት እንደበትህን ለመግራት ሞክር። በአራራ ጫማ ጥፊ ትመታለህ።

ዶሮ ማነቂያ ቡናን እየተካ ያለውን አረንጓዴ ቅጠላችንን ለፒያሳ ሕዝብ ኤክስፖርት በማድረግ ትራንስፎርሜሽኑን በማፋጠኑ ረገድ የምትጫወተው ሚና የዋዛ አይደለም። ዶሮ ማነቂያ ጫትን በብዛትና በስፋት ለዜጎቿ በማዳረስ ከሲኒማ ራስና ከሳሪስ ቀጥሎ በምስራቅ አፍሪካ አንደኛ እንደሆነች በሬዲዮ ሰምቻለሁ። ያም ሆኖ ከዶሮ ማነቂያ እሴቶች መሀል ወሲብ ቤቶችንና ጫት ቤቶችን ብቻ ዘርዝሮ ይህንን ጽሑፍ መዝጋት የበሉበትን ወጪት መስበር ይሆናል። በመሆኑም የዶሮ ማነቂያን ድርሳን የምንዘጋው በመልካም ዜና ይሆናል።

የጨርቆስ ልጆች "ከሰፈሮች ሁሉ ማንን ትወዳላችሁ?" ቢባሉ "ዶሮ ማነቂያን አሉ" አሉ። ለምን ይመስልኻል? በዶሮ ማነቂያ ስጋ እንደ ተራ ጂንስ በየልኳንዳው በረንዳ ላይ በመስቀያ ተሰቅሎ ስለሚያዩ ነው። የጨርቆሶችን የሥጋ ፍቅር ደግሞ ያው አገር ያወቀው ፀሀይ የሞቀው ጉዳይ ስለሆነ ብዙ አልልህም። የጨርቆስ ልጅ ከራሱ አስበልጦ ሥጋን ይወዳል ይላሉ አንዳንድ ጀማሪ ኮሜዲያኖች። አንድ በቅርብ የማውቀው ኮሜዲያን ምነው ጠፋህ ስለው « የጨርቆስ ልጅና የህይወቱ እርምጃ» የሚል መፃኀፍ እየፃፈ መሆኑን ነገረኝ። የመፃህፉን ርእስ ወድጄለታለሁ። ጀማሪ ኮሜዲያን ለምን ጨርቆስ ላይ እንደሚረባረቡ አይገባኝም። ሥጋን የፈጠረ አምላክ ከፈቀደ እኔም አንድ ቀን "ጨርቆስና ሥጋ" የሚል መጽሐፍ እሳትም ይሆናል። ማን ያውቃል?

የከተማችን ሥጋ በል ሕዝብ የማያባራ የስጋ አምሮቱን ከሚወጣባቸው ሰፈሮች ውስጥ ከልደታ ቀጥሎ ዶሮ ማነቂያ ትጠቀሳለች። በጊዮርጊስ በኩል ባለው የዶሮ ማነቂያ "የባህር

በር" ያለውን የስጋ ትእይንት ስትመለከት አዳም የተሳሳተው በበለስ ሳይሆን በሙዳ ሥጋ ሊመስልህ ይችላል፤ የበግ፣ የበሬ እና የፍየል ስጋ እንደጉድ ይነገዳል። የሚገርምህ ደግሞ በዶሮ ማነቂያ የዶሮ ሥጋ አለመገኘቱ ነው።

ገና ወደ ዶሮ ማነቂያ ግዛት አንድ እግርህን እንዳስገባህ ነጭ ጋውን የለበሱ ሥጋ አራጆች ልክ እንደ ጆፌ አሞራ እና ጭልፊት ያንዣብቡኻል፣ ያዋክቡኻል። ቢላቸውን እያፋጩ። የፒያሳ ልጅ ካልሆንክ አንተኑ አርደው የሚበሉህ ስለሚመስልህ ትፈራለህ።ሲላቸው ደግሞ በነጻ የሚጋብዙህ ይመስል እነርሱ ቤት እንድትገባ በር ላይ ሆነው ያባብሉኻል። ቁራጭ ሥጋ አፍህ ውስጥ ወርውረውልህ ኪስህን ሊያራቁቱት እኮ ነው።

እነ "በቀለ" እነ "ባንቡ" እነ "አዱኛ" እነ "ፋሲካ" እነ "ቤተልሄም" እነ "ታደሰ" መስኮታቸውን የሥጋ መጋረጃ አሰርተውለት እንቁልልጭ ይሉኻል። እይንህ ሥጋዎቹን በደንብ እንዲያይ ስልሳ ሻማ አምፖል በሥጋው ትይዩ ያበሩልኻል። የኃይል እጥረት በከተማችን እንዲከሰት ከሚዳርጉ ግዙፍ የሲሚንቶ ፋብሪካዎች ቀጥሎ የዶሮ ማነቅያ የሥጋ ቤት አምፖሎች ዋንኛዎቹ ናቸው ብዬ ብጮኽ የሚሰማኝ እጥቻለሁ። አባይ እየተገደበ ስለኾነ ይህ ስጋቴ ትርጉም ያለው አይመስልም።

ለማንኛውም እንደ አብዛኛው የአገርህ ዜጋ ሥጋን ለአውድ ዓመት ብቻ የምታገኝ ከሆነ ወይም እንደ ጨርቆስ ልጆች ሥጋን እንደ ኦሎምፒክ በየአራት ዓመቱ የምትበላ ከሆነ በዶሮ ማነቂያ እየተመላለስክ አምሮትህን ልትወጣ ትችላለህ። "መብላት ነበር!" እያልክ ትዝታለህ፤ ሥጋውን በቅርብ ርቀት እያየህ ታጓራለህ። ልክ ቅድመ አያቶችህ ጥልያን ላይ እንደፎከሩት፤ አንተም ታቅራራለህ፤ "መብላት ነበር!" እያልክ። በዶሮ ማነቂያ!

የፒያሳ ትርጉም

ፒያሳ የሚለው ቃል የመጣው ከአውሮፓ አህጉር፣ ከጣልያን አገር ሮም ከሚባል ሰፈር ሲሆን ትርጉሙም ‹‹አደባባይ›› ወይም ‹‹ማዕከል›› እንደማለት ነው። ይህ ቃል በአገራችን የትግርኛ ተናጋሪ ወገኖቻችን ዘንድም እንግዳ ቃል እንዳልሆነ ስነግርህ በታላቅ ኩራት ነው። ለምሳሌ አንድ ደርባባ ትግሪያዊ እናት ቆንጆ ልጃቸውን ‹‹ጓለይ ማዕረይ ብፒያሳ አይትኺዲ›› ብለው ቢመክሩ ‹‹ልጄ ማሬ በአስፋልት አትሂጂ›› ለማለት ፈልገው እንደሆነ ትረዳለህ። ስለሆነም ከእኛው ትግርኛና ከነርሱ‹‹ጥልያን›› ቋንቋ ተዳቅሎ ‹‹ፒያሳ›› የሚለው ውብ ስርወ ቃል ተፈጠረ። ትርጉሙን ዘርዘር አድርገን ስንበይነው ደግሞ የሚከተለውን ማለት ሊሆን ይችላል፤ "ፒያሳ፤ የቆነጃጅት ማዕከል፣የውቦች አደባባይ፣ ዉበት የሚንዠቀዠቅበት፣ በየአስፋልቱ…በየካፌው!!!"

ጥልያንኛና ህልም እንደፈቺው ነው ይላሉ በጣልያን ጊዜ አርበኛ የነበሩ አበው ሲተርቱ። እውነት ብለዋል። ፒያሳ የቆነጃጅት ማርና ወተት ናት። ካላመንክ ታሪክ አገላብጥ፤ መጻሕፍት ግለጥ፤ እንብብ፤ ጠይቅ። ‹‹እሳት ወይ አበባ››ን አንብበኸዋል? የዛሬ ወጣቶች ከ‹‹ዴርቶጋዳ›› ውጭ መቼ መጽሐፍ ታነባላችሁ? ለማንኛውም በህይወትህ ያነበብከው ‹‹ዴርቶጋዳ››ን ብቻ ከኾነ እንኳ ዴርቶጋዳ ውስጥ ስሙ የተጠቀሰ አንጋፋ ኢትዮጵያዊ ባለቅኔ ታገኛለህ። ስሙም ጸጋዬ ገብረመድኅን ይባላል። ነፍሱን ይማር። ከግብሮቹ አንዱ ውብ ቅኔዎችን መዝረፍ ነበር። ‹‹እሳት ወይ አበባ›› አንዱ ቅኔ የዘረፈበት ማሳ ነው። ፒያሳ እንኳን ዛሬ ጥንትም ቢኾን የቆንጆዎች ሰፈር ለመሆኗ ፀጋዬ በተከታዩ ግጥም ይነግርሃል። 105ኛ ገጽ ላይ ግለጠው! ይህን ቅኔ ታነባለህ። ለፒያሳ የተዘረፈ ቅኔ።

እግር እንይ

አርቀን ማስተዋል ማለት፤ የኛን ስልጣኔ ድልድይ፤

እግር ማየት ነው ብለዋል፤ እስቲ እንግዲህ እግር እንይ፤

ያባቶችህ ያይን ድንበር ከተረከዝ ሎሚ ሳያልፍ፤

አንተ ግን ጀቢራው- ዘራፍ፤

ጠረፍ አይወስንህ ጉብል፤

ጥሎህ በዘመንህ እድል፤

ዓይንህ ባት አልፎ እንዲዋልል፤

ቴይ ወዲያ ጀግንነት የለ፤ ተዚህ የከረረ ግዳጅ፤

ቢደባባይ የዱር ገደል፤ስትናደፍ የእግር አዋጅ፤

ሌሊቱን በየሌት‹‹ግለብ››፤ቀኑን ጭምር በጠራራ፤

ሲነጋ እንደ ጧት ጀቢራ፤

በከተማው ስታቅራራ፤

በእድሜህ መንከራተት ስራ፤

— —

እስቲ ደሞ <u>እራዳ ወጥተህ</u> በከተማው አደባባይ፤

ያንዷን ካንዷ ዳሌና ባት፤ እግሯን ከእግር ጋር አስተያይ፤

ደርቶልህ ያገር ልጅ ቅልጥም፤

ዳሌው ባቷ እስኪፈረጥም፤

እያናረ እስኪያገመግም፤

አንተ አድፍጠህ ከኃሏዋ በአይንህ ሳግ ስታነፈንፍ፤

ያችን ልክፍ፤ ያቺን ንድፍ፤

— —

እርቃን ማስተዋል ማለት፤የኛን ስልጣኔ ድልድይ፤

እግር ማየት ነው ብለናል፤ አሜን ቢቃን እግር እንይ።

ፀጋዬ ገ/መድኅን

ፒያሳ (1983)

አንተ አገርህ በሁለቱም ቅዱሳን መጽሕፍት መጠቀሷ ልዩ ኩራት እንደሚሰጥህ ሁሉ እኛ የፒያሳ ልጆችም በጸጋዬ ገብረመድኅን ሥራ መካተታችን ያኮራናል። ‹‹ቦሌ›› የሚለውን ቃል በሰላምታ መጽሔት እንጂ በየትኛውም ቅዱሳን መጻሕፍት አታገኘውም። ‹‹ጨርቆስ›› የሚለውን ስም በተጨቆኑ ቀልዶች ሲዲ ውስጥ እንጂ የትም አታገኘውም። ፒያሳን ግን በታላቁ ባለቅኔ ጸጋዬ ገ/መድህን መጽሕፍት እንደልብህ ታገኘዋለህ።

ለማንኛውም ከላይ በቀረበልህ ግጥም በመመስረት የሚከተሉትን ከምንባቡ የወጡ ጥያቄዎችን መልስ።

1. ግጥሙን ደራሲው የት ቁጭ ብሎ የጻፈው ይመስልሃል?

ሀ. ጨርቆስ ለ.ፒያሳ ሐ. ቦሌ ድልድይ መ. አሲምባ

2. ከግጥሙ መንፈስ በመነሳት የ‹‹ቁንጅና ማርና ወተት የሚፈስባት ሰፈር›› የተባለችው?

ሀ. ላም በረት ለ. ፒያሳ ሐ. ካራቆሬ መ. ከ«ለ» በስተቀር ሁሉም መልስ ናቸው

የፒያሳ ሌሊት

ፒያሳን ከሌሎች እህት ሰፈሮች ልዩ የሚያደርጋት ለላይኛውም፣ ለታችኛውም የኅብረተሰብ ክፍል የምትመጥን በመሆኗ ነው። በቀላሉ እንዲገባህ ውባት ምሳሌ ልስጥህ። አይበለውና ወንድነትህ አስቸገረህና እንደኔ በጨዋ መንገድ ቀሽት የኮነች ፍቅረኛህን ‹‹ማህሙድ ጋ ጠብቂኝ›› ብለህ፣ ኬክ ጋብዘህ፣ በጁስ ተለማምጠህ፣ በክትፎ ተለማምነህ ከንፈር ላይ ቂብ ማለት የማትችል ከሆነ፣ አልያም ደግሞ የሴት ቢሮክራሲ ከሰፈርህ ቀበሌ ጋር የሚመሳሰልብህ ከሆነ፣ ፒያሳ መፍትሄ አላት። እስኪመሽ መታገስ ከቻልክና ኪስህ ድፍን ብሮችን ካቆረ እነ ‹‹ባካል ፀ›› እነ ‹‹ብሉናይል››፤እነ ‹‹ጊቤ›› እነ ‹‹ቼ ጉቬራ››፤« እነ«ቻናል ፋይቭ» ይተባበሩሃል።

እስኪመሽ መታገስ ካልቻልክ ደግሞ እነ‹‹ገሊላ ሆቴል››እነ «ይልማ ሆቴል» እነ «ይርጋ

ሆቴል» አሉልህ። እነዚህ ቤቶች ተሲያት ላይ ነጭ ማከያቶ አዘህ ከሴት እስተናጋጆቹ ጋር ለ‹‹አጭሬ›› የምትደራደርባቸው ቤቶች ናቸው። በተለይ ይልማ ሆቴል ድሮ «ፔሌ ቤት» በመባል ይታወቅ ነበር አሉ። የደራ ገበያ የነበረው ቤት ነበር። የሆነ ጊዜ የሆነ ቡዳ በላው። ዛሬ ገና ወደ ጊቢው ስትገባ አንዳች ነገር ማጅራትህን ይጨመድደዋል። ወደ ውስጥ ትንሽ እንደተራመድክ ደግሞ በአማሂያን ሴት አዳሪያን የአይን ጥቃት ይደርስብሃል። የሚጠጣ ለማዘዝ ገና ወንበርህን ከመያዝህ ግማሽ ደርዘን የሚሆኑ «ቀን አዳሪዎች» የኔ ነው የኔ ነው ብለው አፊትህ ላይ ሲደባደቡብህ ታስተውላለህ። ያዘዝከውን ኮካ ገና ፉት ከማለትህ ደግሞ በግራና በቀኝ የብዙ የቀን ሴት አዳሪዎች አይንና ጭን ተከፍቶ እንቁልልጭ ሲልህ ታያለህ። ፊኛህን ለማስተንፈስ ጓሮ ወደሚገኘው ሽንት ቤት ስትንቀሳቀስ « ነፍሱ፣ ቀዩ፣ ባሪዩ፣ ሆድዬ፣ የኔ ቆንጆ፣ - እንዝናና!» እየተባልክ ትለመናለህ።

በነገርህ ላይ ‹‹ቼ ኩቤራ›› እና «ቻናል ፋይፍ» ለፒያሳ አዲስ ገብ ናቸው። ገና ከመምጣታቸው የትናንሽ ጎረምሶች ቡጢ ቤት ሆነው ነበር። አሁን ተሻሽለው እንደሁ አላውቅም። እነዚህ ቤቶች በጨርቆስ ክፍለከተማ ቢከፈቱ ይሻል ነበር። ድብድብ የሚያምረው እዚያ ነው። እንደምታውቀው የፒያሳ ልጅ ይመታሃል እንጂ አይደባደብህም። ለማንኛውም ጀግኖቹ እነ ቼ ኩቤራ እንኳን ወደ ተቀደሰችው ፒያሳ በደህና መጣችሁልን ብለናል።

ዋጋ ከተወደደብህ ደግሞ ቀውጢ ሰፈር ልጠቁምህ። ከትግራይ ሆቴል እስከ ጣይቱ ሆቴል ያለውን መንገድ ታውቀዋለህ? ይህ አጭር ጎዳና የያዘውን ረዥም ጉድ በዝርዝር ለመግለፅ እንደ መስቀል አደባባይ ሰፊ ብራና ቢገኝም የሚሞከር አይደለም። በያዘው የሴት አዳሪዎች ብዛት ከምስራቅ አፍሪካ አንደኛ ሳይሆን አይቀርም፤ከአዲሳባ ግን ከቺቺኒያ ቀጥሎ ሁለተኛ እንደሆነ ስነግርህ ያለጥርጥር ነው። በዚህ ሰፈር ንጉሳቸውን እንደሚጠብቁ ሚኒስትሮች የመንገዱን ግራና ቀኝ ተሰልፈው የሚቆሙ ልጅ-እግር ኮማሪቶች በየእለቱ ይወለዳሉ።

ደግሞም በየምሽቱ ቁጥራቸው ይጨምራል። ከየት ነው የሚፈልቁት ልትል ትችላለህ። ጥሩ ጥያቄ ነው ያነሳኸው። ሴቶቹ ‹‹አራት ኪሎ››ን፣‹‹አውቶብስ ተራ››ን፣‹‹ጣሊያን ሰፈር››ን ከመሰሉ የጎረቤት ቀዬዎች ወደ ፒያሳ ይፈልሳሉ። ስደት ወደ አረብ አገር ብቻ መስሎሀል? ወደ ፒያሳም ስደት አለ። ከነዚህ ጎረቤት ሰፈሮች አታለው የሚያመጧቸው ደግሞ እሳት የላሱ የፒያሳ ደላሎች ናቸው። እንዲህ ይሏቸዋል፤ ‹‹ፒያሳ የሚባል አገር አለ፡፤ ወርቅ የሚታፈስበት፤ ባለፀጋ የሚኮንበት፣ፓስፖርት አውጪና ወደ ፒያሳ ተሰደጂ፤ ለቤተሰቦችሽ ረብጣ የፒያሳ ዶላር ትልኪያለሽ።››

ከየሰፈሩ በዚህ መልኩ በደላሎች ለስደት የተዳረጉ ትኩስ ኃይሎች ጣይቱ አካባቢን የስደት መጠለያቸው ያደርጓታል። ስራተኛ ሰፈርና ዶሮ ማነቅያ ባሉ ቆጥ ቤቶች አዳራቸውን ያደርጋሉ።

አሁን አሁን እነዚህ የፒያሳ የጎዳና ኮማሪቶች መቆምያ ቦታ እያጡ ስለሆነ ተራ በተራ መተዛዘል ጀምረዋል። የፒያሳ ክፍለ ከተማ ለነዚህ የጎዳና ኮማሪቶች ወይ ኮንዶሚንየም ወይ ኮንዶም ሊሰጣቸው ይገባል ስንል እንማፀናለን። ስጦታውን እንዲያገኙ መደራጀት ካለባቸውም እናደራጃለን። መታቀፍ ካለባቸውም እናቅፋለን።ወዘተ።

ፒያሳን በቅርቡ በምሽት አይተኻት ከሆነ ‹‹ሰንሻይን ባር››፣ ‹‹ገብረትንሳይ ኬክ ቤት››፣ ‹‹መብራት ኃይል ህንፃ››፣ ‹‹ሲኒማ ኢትዮጵያ ደጅ››፣ ‹‹ማህሙድ ጋ››፣ ማህሙድ ቁልቁለቱን፣ ‹‹አራዳ አቀበቱን፣ አላሙዲን አጥሩን ሁሉም ደጃቻቸው በኮልኮሌዎች ተሞልተዋል። ደፈር ብለህ ከጠየቅክ ኮልኮሌዎቹ ‹‹አውትዶር ሰርቪስ›› ይሰጡኻል። እየመሸ ሲሄድ ደግሞ ይደፍሩኻል። ‹‹ነብሱ»፣ ‹‹ባርዬ»፣«ባሪቾ»፣«ቀዩ» እያሉ። እያባበሉ! እያቆላመጡ፣ እያጣፈጡ፣ እያሰመጡ።

በነገርህ ላይ ሼክ አላሙዲን ላለፉት አስር አመታት ያጠሩትን ‹‹የማዘጋጃ ሜዳ›› ሰሞኑን አምርረው እያስቆፈሩት እንደሆነ አይቻለሁ። የቁፋሮዎን ጥልቀትና የወሰደውን ጊዜ በማየት የፒያሳ ጀዝቦች ‹‹ወርቁ ከለዶላ ሳይሆን ከፒያሳ ነው የሚወጣው›› እያሉ ይቀልዳሉ አሉ። ይህ አላሙዲ ያጠረው ህንፃ ድሮ ወርቅ ወርቅ የእግር ኳስ ተጫዋቾችን ያፈራ ነበር ይባላል። እነ መንግስቱ ወርቁን፤ እነ ወርቁ ኪዳኔን፤ እነ ወርቅነሽ ተስፉንና እነ ወርቁ ብርቁን (አራጋቢዎች ናቸው)፤ እነ ወርቅነህ ዘውዴን፤ እነ ወርቁ ድንቁን፤(ኳስ አቀባዮች ሆነው ሰርተዋል) ፤እነ ወርቁ ኪዳኔን እነ ፍቅሩ ወርቁን እነ ወርቁ ፍቅሩን እነ ....፡(እውነት እንዳይመስለህ ደግሞ)

የኢትዮጵያን እግር ኳስ የሚገድለውም የሚያነሳውም አላሙዲን ነው የሚል ፒያሳዊ ፍልስፍና በቅርቡ ሰማሁ። እንዴት አልኩ። እንዲህ አሉኝ፤ እሳት የላሱ የፒያሳ ልጆች ናቸው የሚያወጉኝ፤

የኢትዮጵያ ብሔራዊ ቡድን ሁልጊዜም ጥሩ ይጫወታል ነገር ግን የግብ እድል የለውም።

ችግሩ ምንድነው ተብሎ በፊፋ ባለሙያዎች ሲጠና ለካንስ ተጫዋቾቻችን ጎል በሌለው ሜዳ "ትሬይኒንግ" ስለሚሰሩ ነው ።ሼኩ መጫወቻ ሜዳዎችን ለፎቅ መስሪያ ይወስዱና በምትኩ የውጭ አሰልጣኝ ይቀጥሩልናል። በዚህም ምክንያት ጥሩ እንጫወታለን ነገር ግን ጎል አናገባም»

እንዲህ ከሆን ነገሩ ሼኩ አሰልጣኙን ወስደው ሜዳውን ቢመልሱልን መልካም ሳይሆን አይቀርም። ባንጫወትም የግብ እድል ይኖረን ነበር። ወይም ደግሞ ሼኩ ቶሎ የፒያሳውን ህንፃ ገንብተው ጥሩ ጥሩ ዣንጥላ መሸጫ ሱቅ በመክፈት የስቴድየምን ህዝብ በእጅ አዙር ይከሱታል ብዬ አስባለሁ። ምስኪን የስቴድየም ሕዝብ። አሁንም ጎል እየጠበቀ ፀሀይ ይመታዋል፣ ዝናብ ይመታዋል፣ፌዴራል ይመታዋል!

ቀልዱን ትተን የምር እናውራ ከተባለ ሼኩ አሁን አሁን ህዝቡን ከልባቸው እየካሱት ይመስላል። አገሪቱ ውስጥ እየተሰሩ ካሉ ስቴዲየሞች 90 በመቶውን የሚያስሩት እኮ እርሳቸው ናቸው። ለነዚህ ስታዲየሞች ግማሽ ቢሊየን ብር ከኪሳቸው ሲሰጡ በአይኔ በብረቱ አይቻለሁ፣ቆጥሬያለሁ። ኾኖም በነካ እጃቸው ለውቧ ፒያሳ አንድ «ማራካና»ን የሚያህል ስቴዲየም ቢሰሩልን የፒያሳን የክብር ዜግነት እንሰጣቸው ነበር። ወድያዉኑ!

ሼኩ የሚያሰሩት ይህ የፒያሳ ህንፃ ሲያልቅ ፒያሳ ምን መልክ ይኖራት ይሆን ስል´አስባለሁ። ፈጣሪ ይህን ሳያሳየኝና ቡድናችን ብራዚልን በፍፁም ቅጣት ምት አሸንፎ የዓለም ዋንጫ የሚወስድበትን ቀን ሳያሳየኝ እንዳይጠራኝ በርትቼ እጸልያለሁ። የምፅአት ቀን እንዲህ ሩቅ ከሆን ማለቴ ነው።

የፍቅሩ ኪዳኔ ፒያሳ

ፒያሳ ስንትና ስንት ትላልቅ ዜጎችን አፍርታለች መሰለህ።አቶ ፍቅሩ ኪዳኔ አንዱ ናቸው።

አቶ ፍቅሩ ኪዳኔን አታውቃቸው ይሆን? ዓለም ያወቃቸው ፀሀይ የሞቃቸው ታላቅ የስፖርት ሰው ናቸው። ማከያቶ የሚጠጡት ከኔልሰን ማንዴላ ጋር ነው። እውነቴን ነው። 188 ሀገራት ውስጥ በትልልቅ የሀላፊነት ደረጃ ሰርተዋል። አሁን የሚኖሩት በፈረንሳይ አገር፣ በፓሪስ ከተማ፣ በሞንፖርናስ ሰፈር፣ በቀበሌ ስድስት ሲኾን እድሜያቸው ሰባ ዓመት ይጠጋል።

ፓሪስ መኖር ከመጀመራቸው በፊት ፒያሳ ይኖሩ ነበር። የፒያሳን ፓስፖርት ከያዙ ቀደምት ዜጎች አንዱ ናቸው። የፒያሳ ልጅ ነበሩ ማለት ነው። እንዲያውም ስሞኑን «የፒያሳ ልጅ» በሚል ርዕስ የሐረር ሰንጋ የሚያክል መፃህፍ አሳትመዋል። ፒያሳ ከጣልያን ወረራ እስከ ንጉሱ መውደቅ ድረስ ምን ትመስል እንደነበር ተርከዋል።እንደ ኤንሪኮ ኬክ በሚጣፍጥ ቋንቋ።

መፃህፉን ብታነበው የፒያሳን ያህል ትወደዋለህ። አቶ ፍቅሩ በፒያሳ ስም አንድ መፃህፍ በማበርከታቸው እኛ የዚህ ዘመን የፒያሳ ልጆች ኮርተንባቸዋል። ለክብራቸው ስንልም በዚህ መፃህፍ ውስጥ ከሊዝ ነፃ የኾነ አንድ ገፅ አንሸልማቸዋለን። ከዚህ ቀጥሎ የምናወራው የፒያሳው ልጅ ፍቅሩ ኪዳኔ ስለ ጥንቷ ፒያሳ የነገሩንን ይሆናል።

«አራዳና ፒያሳ ልዩነቱ ምንድነው?» ሲል ይጠይቃሉ አቶ ፍቅሩ ጫወታቸውን ሲጀምሩ። «ከጠላት ወረራ በፊት አራዳ ገበያ አሁን ፒያሳ ብለን የምንጠራው በእሳት አደጋ ድምጥማጡ የጠፋው ሰፈር ነው። ስለዚህም በቅዱስ ጊዮርጊስ ቤተክርስቲያን አካባቢ ይኖሩ የነበሩት የአራዳ ልጆች ይባሉ ነበር። የገበያ ስፍራ የነበረው አራዳ በኃላ ላይ ወደ መርካቶ ኢንዲጂኖ ከተዛወረ በኃላ ፒያዛ የሚለው ስም መጣ። ፒያዛ የሚለው ቃል ፒያሳ ሆነና በውስጡ ዉቤ በረሃን፣ እሪ በከንቱን፣ ዶሮ ማነቅያን ሠራተኛ ሰፈርን አካሎ ያዘ።»

በፒያሳ ድሮ አብዛኛዎቹ ሱቆችን በባለቤትነት የሚያስተዳድሩት የግሪክ፣ የአርመን፣ የጣልያንና የህንድ ሰዎች እንደነበሩ አቶ ፍቅሩ መስክረዋል። ለነገሩ አሁንም ድረስ በፒያሳ ዝነኛው የስጦታ እቃ መሸጫ ቤት በአርመኖች እጅ ነው። የፒያሳ ታዋቂው የፎቶግራፍ ካሜራ ማደሻ ቤት ሀንዳዊ ነው የሚያስተዳድረው። በሠራተኛ ሰፈር ደግሞ ታዋቂ የህንዶች ት/ቤት ይገኛል። በፒያሳ የአርመኖችና የግሪኮች ቤተ-ክርስቲያንም ይገኛል።ደግሞ ቤተ-ክርስቲያኖቹ ሲያምሩ። እጥር ምጥን ያሉ ናቸው። መላዕክት እንጂ ሰው ያነፃቸው አይመስሉም። ዘናጭ ቤተ-ክርስቲያናት! በፒያሳ እንኳን ሰዉ ቤተ-ክርስቲያኑም ዘናጭ ነው!

አቶ ፍቅሩ ኪዳኔ እንደሚሉት ከራስ መኮንን ድልድይ /አሁን ቱሪኮ ምግብ ቤት የሚገኝበት/ እስከ አትክልት ተራ ያለው መንገድ ድሮ ከልዩ ልዩ ሰፈር የሚመጡ ሰዎች መንሸራሸርያ ነበር። ያኔ በነርሱ እድሜ ይታወቁ የነበሩት ቡና ቤቶች ደግሞ ኪንግ ጆርጅ፣ ራስ መኮንን፣ ልእልት

ፀሀይና ሚያዚያ 27 ነበሩ። እንደ አቶ ፍቅሩ አገላለፅ ከኾነ በኃላ ከኪንግ ጆርጅ ቡና ቤት ገባ ብሎ የነ በቀለ ኃይሌ የጉራጌ ክትፎ ቤት ተከፈተ። በዚህ ክትፎ ቤት ባንድ ብር ምን የመሰለ ክትፎ ወይም ምን የሚያክል አጥንት ያለው ቀይ ወጥ ይበላ ነበር። ጋሽ ፍቅሩ ኪዳኔ! አሁን አንድ ብር፣ አይደለም ክትፎ ስቲኪኒ መግዛት እያቃተው ነው። አንድ ብር ላይ ያለው ገበሬም መሳቁን ትቶ መኮሳተር አብዝቷል። መንግስትም የወረቀት ብሩ ከእለት እለት እየሳሳበት ስለመጣ ከጠነከረልኝ በሚል የብረት ብር ማምረት ጀምሯል።

ወደ ፒያሳ ጫወታ እንመለሳለን፤ ባለባበሳቸውና በዘመናዊነታቸው በኢትዮጵያ የመጀመርያ ሰዎች የአራዳ ልጆች ነበሩ። ድሮ የአገራችን ከፍተኛ ባለስልጣናት፣ ደራሲዎች፣ ባለሀብቶች፣ የጦር መኮንኖች፣ ወዘተ የነበሩት ለምሳሌ እነ ግርማሜ ንዋይ፣ ተድላ ዘውዴ፣ ብርሃነ ክርስቶስ አንዳርጌ፣ ተፈራ ባልቻ፣ በቀለ ኃይሌ፣አማን እምዶም፣ አለማየሁ ደስታ፣ ምህረተአብ ተድላ፣ሁሴን አህመድ፣ ነሲቡ ታዬ፣ዳዊት ገብረጊዮርጊስ፣ ጎሹ ወልዴ፣ ፕሬዝዳንት ግርማ ወ/ጊዮርጊስ፣ አጅግ በጣም የተከበሩ የዓለም ሎሬት አፈወርቅ ተክሌ፣ ውብሸት ወርቃለማሁ፣ ስብሀት ገ/እግዚአብሔር፣ አስፋው ዳምጤ፣ተስፋዬ ገሰሰ፣ ሙላቱ አስታጥቄ፣ገብረክርስቶስ ደስታ፣ዓለማየሁ እሸቴ እነዚህ ሁሉ የፒያሳ ልጆች ነበሩ፣ ወይም ደግሞ ፒያሳን ያዘወትሯት ነበር። በተለይ ዓለማየሁ እሸቴ የፒያሳ ዘናጩ ልጅ ነበር አሉ፤ ፒያሳ የሚመጣውም ነጭ ፈረሱን እየጋለበ ነበር ይባላል። ከራር ማናዘዝ የምትችለዋ ሜሪ አርምዴም የአራዳ ልጅ ነበረች አሉ።

ሌላው ከቀደምት የፒያሳ ልጆች ተርታ ስሙ የሚነሳው የነጋድራስ ተሰማ እሸቴ ልጅ የነበረው ታላቁ ጋሼ ይድነቃቸው ተሰማ ነው። በነገርህ ላይ አቶ ይድነቃቸው ተሰማን ካነሳን ስፖርትን አለማንሳት አይቻልም። ለመሆኑ ፒያሳ ለስፖርት ምን አበረከተች?

አቶ ይድነቃቸው ተሰማን የመሰለ የካፍ መስራችን፣ አቶ ፍቅሩ ኪዳኔን የመሰሉ ለመጀመርያ ጊዜ ኢንተርናሽናል ጫወታ በሬዲዮ ያስተላለፉ የስፖርት ጋዜጠኛን ማነው ያፈራቸው? በትልልቅ የስፖርት መድረኮች ዓለምን ያስተዳደሩት አቶ ፍቅሩ ኪዳኔ መፈጠርያቸው ጉለሌ-ፒያሳ ነው። የፒያሳው ልጅ አቶ ፍቅሩ ኪዳኔ በ1957 የሱዳን ብሔራዊ ቡድን ኢትዮጵያን በገጠመበት ወቅት ለመጀመርያ ጊዜ ጫወታውን በሬዲዮ ካስተላለፉ በኃላ ወደ ፒያሳ በረሩ። ሰው ምን እንደሚል ለመስማት። ያኔ ሬዲዮ ያለው ሰው በብዛት የሚገኘው ፒያሳ ነበራ! ብዙ ሰው ባስተላለፉት ጫወታ ተደንቆ እንደ ምትሀተኛ አያቸው። በግብግር ተጨናነቁ። በመጻሀፋቸው ጽፈውታል።

በነገርህ ላይ አቶ ፍቅሩ ኳስ በሬዲዮ ያስተላለፉ የመጀመርያው ኢትዮጵያ ብቻ አይደሉም። አሳንሱር ዉስጥ ለመሳፈርም ቀዳሚ ናቸው ተብሎ ይገመታል።ኢትዮጵያ ውስጥ ለመጀመርያ ጊዜ በአሳንሱር/ሊፍት/ የተሳፈሩት የጉለሌና የፒያሳ ልጆች ናቸው። ሊፍቱም የራስ ደስታ ዳምጠው ሆስፒታል ነው። አቶ ፍቅሩ ኪዳኔም ልክ ጠፈር ላይ እንደመውጣት በወቅቱ አስገራሚ የነበረውን በሊፍት የመሳፈር ጥበብ ከቀሰሙና በሊፍት ውስጥ ገብቶ ምንም ሳይፈሩ ለመሳፈር ከበቁ ጥቂት ኢትዮጵያዊያን አንዱ ናቸው። በጨርቆስና በአንዳንድ የአዲሳባ ሰፈሮች ዛሬም ድረስ እንጆሪ ለማውረድ ዛፍ ላይ መውጣት እንጂ ሊፍት ውስጥ መፈናጠጥ አልተጀመረም።

ወደ ፒያሳ እንመለስ! ስፖርትና ፒያሳ ተነጣጥለው አያውቁም። ኢትዮጵያ ውስጥ የብስክሌት ግልቢያ ውድድር የት ይካሄድ እንደነበረ ብታውቅ! ፒያሳ ነበር የሚካሄደው። ፒያሳ ፖስታ ቤት በሲኒማ ኢትዮጰያ በኩል አልፎ፣ በአቡነ ጴጥሮስ ሐውልት ተጠምዝዞ፣ በአትክልት ተራ ዞሮ ነበር የሚካሄደው። የአገሬው ህዝብ የብስክሌት ውድድር ለማየት ፒያሳን ያጨናንቃት ነበር። ይህንን ያልኩት እኔ አይደለሁም፣ ታላቁ የዓለም አቀፉ አትሌቲክስ ፌዴሬሽን ሰው የፒያሳው ልጅ አቶ ፍቅሩ ኪዳኔ ናቸው።

ኢትዮጵያ ውስጥ እግር ኳስ ያደገችው በፒያሳ ነው። በነ ፍቅሩ ኪዳኔ ዘመን የያኔዎቹ የፒያሳ አራዳዎች ኳስ በካልሲ እየሰሩ ይጫወቱ ነበር። ድሮም አሁንም የፒያሳ ልጅ የሆኑት ፕሮፌሰር መስፍን ወልደማርያም በተከላካይ ስፍራ ይጫወቱ ነበር። አሪፍ ተከላካይ ነበሩ። አብረዋቸው የተጫወቱት አቶ ፍቅሩ ስለዚህ ጉዳይ «የፒያሳ ልጅ» በተሰኘው መፅሀፋቸው እንዲህ ይቀልዳሉ፡-

« ወዳጄ ፕሮፌሰር መስፍን ወ/ማርያም በተከላካይ መስመር ይጫወት ስለነበረ አሁንም የመከላከል ተግባሩን ቀጥሏል። ምንም እንኳ አርቢትሩ ቀይ ካርድ እያሳየ ቃሊቲ ቢከተውም፣ ለኢትዮጵያ ብሔራዊ የፖለቲካ ቡድን መጫወቱን አላቋረጠም።»

በአገራችን ዘመናዊ ስፖርት የተጀመረው በጣልያን ወረራ ጊዜ ነው። «ዋናው ስፖርት የእግር ኳስ ጫወታ ካልቾ ስለሆነ ሁሉም የፒያሳ ልጅ በባዶ እግሩ በጨርቅ ኳስ መጫወት ጀመረ።» ይሉናል አቶ ፍቅሩ። ጨርቅ ኳስን ማን እንደፈጠራት ባይታወቅም የፒያሳ ልጆች እንደሆኑ ግን ይገመታል። ጎል ይሰራ የነበረውም ልብስ ደራርቦ በማስቀመጥ ነበር። እንደ አቶ ፍቅሩ ገለፃ

ከሆነ አዲሱን የፈረንጅ ጫወታ /እግር ኳስ/ ጣልያኖች ያመጡት ስለሆነ ቋንቋውም የጣልያን ነበር። ለምሳሌ «ማኖ ተነከቷል» ስትል ኳስ በእጅ ተነከቷል ማለት ነው። «ኳስ ፎሬ ወጣች» ስትል ኳስ ከክልሉ ወጣች ማለት ነው። «ኮርና» ማለት የማዕዘን ምት ነው። «ቴስታ» ደግሞ ኳስን በግንባር መምታት ነው። እነዚህ የኳስ ቃላት ጣልያንኛ ይሁኑ እንጂ በፒያሳ በኩል ሰርገው የገቡ ናቸው።

የሚገርመው ነገር በዚያን ጊዜ የጨርቅ ኳስ ይሰራ የነበረው ከፒያሳ ፀጉር ቤቶች በተሰበሰበ ፀጉር ነበር። ይህን ስታስብ ለኢትዮጵያ እግር ኳስ እዚህ መድረስ የፒያሳ ፀጉር ቤቶች ያበረከቱት አስተዋፅኦ ቀላል እንዳልሆነ ትረዳለህ። ያ ሁሉ የፒያሳ ሰው ፀጉሩን ተላጭቶ የኢትዮጵያ እግር ኳስ አለማደጉ ግን ያንገበግባል።

እሁን ሰባ አመት ያለፉቸው የፒያሳው ልጅ አቶ ፍቅሩ ኪዳኔ በነርሱ ዘመን በአራዳ ሶስት ሲኒማ ቤቶች እንደነበሩ ፅፈዋል። ሲኒማ አምፒር፣ሲኒማ አድዋና ሲኒማ ኢትዮጵያ። ከጠላት ወረራ በፊት ደግሞ «ለፔሮኬ» የሚባል የፈረንሳይ ሲኒማ ቤት ነበር ሲሉ አቶ ፍቅሩ መስክረዋል። ኢትዮጵያ ውስጥ ሲኒማ ያየ ሰው ስለ ሲኒማው አዳንቆ የሚያወራውና የሚወያየው ደግሞ አራዳ ፒያሳ በነበሩ ሻይ ቤቶች ተቀምጦ ነበር። የዋናውን አክተር በስም መለየት ሲከብዳቸው የፒያሳ አራዶች የነበሩት እነ ፍቅሩ ኪዳኔ «ጎበዙ» የሚል ስም አወጡለት።

ለመጀመርያ ጊዜ ሴቶች ሲኒማ ቤት ገብተው ፊልም ለማየት የበቁትም በፒያሳ ምድር ሳይሆን አይቀርም። አቶ ፍቅሩ ኪዳኔ እንደሚሉት ከሆነ የህንድና የአረብ ፊልሞች ዘፈን ስለሚበዛባቸው የዚያን ዘመን የፒያሳ ሴቶች ይወዱት ነበር። እንዲያውም ሴት አክተር ስታለቅስ አብረው ያለቅሱ ነበር። ሲኒማ ቤቱም ድንገት ወደ ኀዘን ቤት ይቀየራል።

በእነ ፍቅሩ ዘመን እሁድ እሁድ ሲኒማ ለማየት ከየትኛውም ሰፈር የሚመጡ ሰዎች ስንቃቸውን ይዘው የመምጣት ልምድ ነበራቸው። ያልያዙት ደግሞ የአገሪቱን ፖፕ ኮርን « ቆሎና ሽንብራ» ከኪሳቸው እያወጡ ይቆረጥሙ ነበር። አራዳ፣ ፒያሳ፣ ጥንት፣ ያኔ፣ ከ50 ዓመታት በፊት ይህንን ትመስል ነበር።

አቶ ፍቅሩ ኪዳኔን አመስግነን ወደ ዛሬዋ አራዳ እንመለስ!

ትግራይ ሆቴል

የጫወታችንን ውል እሲዘኘማ! ወደ ትግራይ ሆቴል አካባቢ ነበርን መሰለኝ።

ከትግራይ ሆቴል እስከ ጣይቱ ባለው አካባቢው ያሉት ጥቃቅንና አነስተኛ መሸታ ቤቶች ቤት ያፈራቸውን፣ እድል የዞረባቸውን ቆነጃጅት በ‹‹ቴከ አወይ›› እንድትወስዳቸው ዋጋ ያደራድሩኻል ብዬህ ነበር። ከዚያው ልቀጥል፦

እነ ‹‹አቢሲኒያ›› በወጣት ላብ ያጥኑኻል፤ እነ ‹‹ኮንቲነንታል››ምራቅ የዋጡ፣ በስራቸው የከብር ዶክትሬት የጫኑ፣ ሰፊ የስራ ልምድ ያላቸው ወይዛዝርትን በግገር ያቀርቡልኻል። ሂድ ደግሞ ‹‹ናሽናል››፣ የአባትህ ታላላቆች ከሴት ጭን የሚወጣ እሳት ሲሞቁ ታገኛቸዋለህ። የሰፈርህን ዕድር በሊቀመንበርነት የሚመሩት ሰውዬ የሴት ዳሌ ቸብ ሲያደርጉ ባይንህ በብረቱ ትመለከታለህ። በነገታው የእድራችሁ ጡሩንባ ለምን በተደጋጋሚ እንደሚነፋ ይገባኻል።

‹‹ትግራይ ሆቴል›› ድሮ ዝነኛ እንጂ ቆንጆ አልነበረም። አሁን ቅልብጭ ያለ ህንፃ ሆኗል። ከምድር ቤታች እቀርቅረህ የምትገባበት ዘመናዊ ባር ተከፍቶበታል። ‹‹ጃምቦ ባር›› ይባላል። በዘናጭ ባለጌ ወንበሮች እየተሽከረከርክ፣ ዊስኪ ጠርሙሶች ከበው እያስካኩልህ እንደ ልዑል ትጠጣበታለህ። ከህንፃው አናት ደግሞ ‹‹እፐ ቪው›› ካፌ አለልህ። የፒያሳን አፈር የመሰሉ ጣርያዎች ቁልቁል እያየህ ‹‹አፈር ነኝና ወደ አፈር እመለሳለሁ›› እያልክ ተስፋ ትቆርጥበታለህ። ለማንኛውም የቀድሞው ትግራይ ሆቴል ከፈነዳ በኋላ እንዲህ አምሮበታል እልኻለሁ። ሆቴሉ ሰው ተስፋ ካለው ሞቶ መነሳት እንደሚችል የሚያሳይ ህያው ምስክር ነው። እልዓዛር ህንፃ ብዬዋለሁ።

በዚህ የጣይቱ ሰፈር ምን የሌለ ነገር አለ!

ጆሮህ ለሙዚቃ የሰለጠነ ከሆነ፣ በእንግሊዝኛ ማስነጠስ የሚቀናህ ከሆነ፣ የኮማሪቶች ከበርቻቻና ለከት የሌለው ሳቅ የሚያንገሸግሽህ ከሆነ፣ ማንም ባንተ ዛቢያ እንዲሽከረከር የማትሻ ከሆነ፣ ልምከርህ። ጣይቱ ሆቴልን ተደግፋ የቆመች ትንሽዬ ‹‹ፐብ›› አለች። ‹‹ፎክላንድ ፐብ›› ትባላለች። በሙዚቃ ብቻ ስሜትህን አርክተህ፣ ጣጣህን ጨርሰህ፣ ወደ ቤትህ ትመለሳለህ። ወደ ቤት መሄድ ካልፈለክም ‹‹ፎክላንድ ፐብ›› እስኪነጋ ትታገስኻለች።

በሙዚቃ ፍቅር ያበዱ ዜጎችን ‹‹ሃንግአቨር›› በሌለው ሙዚቃ የምታስከር ቀሽት የፒያሳ ፐብ ናት፤ ፎክላንድ።

በዚሁ ሰፈር «ወደብ» የምትባል ምግብ ቤት አለች። ሌሊት ገብተህባት ከሆነ ተመጋቢዎቹ በሚያወሩት ነገር ትገረማለህ። ሁለት ሰካራሞች አንዱ ሌላውን ካላጎረስኩህ በሚል ሰፀብ ሲጋበዙ ታያለህ። የሌሊት የፒያሳ ምግብ ቤት ናት «ወደብ»። አይናቸው በስካር የቦዘዙ ዜጎች ከውሃው ወደ ምግቡ ሰላማዊ ሽግግር የሚያደርጉባት ወደብ ናት «ወደብ»። «አየር ጤና» በሚባል ሰፈር ሌሊት ላይ ቢርብህ አየር እንጂ ሌላ የሚበላ አታገኝም። ላፍቶ ሌሊት ላይ ቢርብህ ተራራው ላይ እንደ ጠጣ ከዛፍ ዛፍ ብትዘል ጠብ የሚል አታገኝም። ጎላ ተክለሀይማኖት ሌሊት ላይ ቢርብህ ማጅራት መቺ እንጂ ምግብ አታገኝም። ፒያሳ ግን ሌሊት ዜጎቿን የሚቀልቡ ግማሽ ደርዘን ምግብ ቤቶች አሏት። የፒያሳ ልጅ ከሆንክ በዚህ ልትኮራ ይገባኻል።

የሚገርምህ ጣይቱ ሆቴልን ካጀቡት መንግስታዊ ያልሆኑ መጠጥ ቤቶች ሁልጊዜ ፀብና ግርግር አይጠፋም። ‹‹አከሌ እንትትን የገደለው እኮ እዚህ ቤት ነው!›› ትባላለህ። እድለኛ ከሆንክ ብቻ ነው ከዚህ ቀውጢ ሰፈር ሳትፈነከት የምትወጣው። በነገርህ ላይ በጣም እድለኛ ከሆንክ ደግሞ ከጣይቱ በእርምጃ ርቀት ብሔራዊ ሎቶሪ አለልህ። በሌ አካባቢ ቶምቦላ ብታሸንፍ አዝዋሪው ብርህን ዋናው መስሪያ ቤት ሄደህ እንድትወስድ ነው የሚነግርህ። ፒያሳ ቶምቦላ ቢደርስህ ግን ብርህን እጅ በእጅ መውሰድ ትችላለህ።ከዋናው መስሪያ ቤት። ጣይቱ ጎን፤ እስኪነጋ ጠብቀህ።

እድለኛ ካልሆክ ደግሞ በፒያሳ በአንደኛው መጠጥ ቤት ከአንድ ጠጪ በተወረወረ ሽራፋ ብርጭቆ ጭንቅላትህን ትተረተራለህ። ከብሔራዊ ሉቶሪ ፊትለፊት እድለኛ ያልሆኑ ሰዎችን የሚያጉር የአራዳ ክ/ከተማ ፖሊስ ጣብያ አለልህ። አዳርህ የተጠቀሙበትን ለ‹‹ሽሌ››አልከፍልም ካሉ ፀረ-ሰላም ኃይሎች ጋር ይሆናል። ጠዋት የዋስ መብት ተሰጥቶህ አልያም ይቅር ባዩ መንግስታችን የይቅርታ ደብዳቤ አስፈርሞህ ወደቤትህ ታመራለህ።

የፒያሳ ቤርጎዎች

ከዚህ ቀደም ማሃሙድ ጋ የመቀጣጠር ጥቅሞቹን ዘርዝሬልህ ሳበቃ፣ የፒያሳን ካፌዎችና ቆንጆ ተስተናጋጆቻቸውን በሚገባ ከዘከርኩልህ በኋላ ዶሮ ማነቂያ አስገብቼህ፣ በአላሙዲ አጥር አሻግሬህ፣ ዛሬ ቦታው የኮልኮሌዎች መዋያ እንደሆነ አርድቼህ፣ ጣይቱ ሆቴል አካባቢ አስመሽቼህ ነበር ጫወታዬን የገታሁት። አስታወስክ?

አሁን ትንሽ ጋደም ብለን እናውጋ፤ በፒያሳ ቤርጎዎች። ለኢትዮጵያ የመጀመርያውን ቤርጎ (በዘመናዊው አጠራር ሆቴል) ያበረከተችው ፒያሳ ናት። ጣይቱ ሆቴል። ይህን በልቦናህ ይዘህ ወደ ዝቅተኛ ማደርያዎች ስታማትር ሰራተኛ ሰፈርን ታገኛለህ።

በፒያሳ ሰራተኛ ሰፈር ማደርያ በሁለት ይከፈላል። በኮንቦርሳቶና በካርቶን ። ለምሳሌ በዶሮ ማነቅያና በሰራተኛ ሰፈር ያሉ ማደርያዎች ዋጋቸው ከሀያ እስከ 40 ብር ሲሆን ከቀጣዩ ጎረቤትህ የሚለይህ ግን ኮምቦርሳቶ የሚባል ቀላል "ቴክኖሎጂ" ነው። በመሆኑም ከጎንህ ያለውን የቤርጎ ተከራይ ገመናዎችና በእንቅልፍ ልቡ የሚጫወታቸውን ቀላል የትንፋሽ መሳርያዎችን ለመስማት ትገደዳለህ። ጫን ያለው የሚያንኮራፉ ቤርጎ ተከራይ ሲመጣ ደግሞ የምትሰማው ሙዚቃ ወደ ጃዝ ከፍ ይላል። ከሁሉም የከፋው ግን ጎረቤትህ ሴት ይዞ የገባ ከሆነ ነው። በዚህን ጊዜ የሚሰማህ ሙዚቃ የጣልያን አፔራ በአርኬስትራ ታጅቦ ሊሆን ይችላል።

በሠራተኛ ሰፈር አንድ አስገራሚ ስም አልባ የቤርጎ ኢምፓየር አለ። በዚህ ጊቢ ዜጎች ፍቅረኞቻቸውን ይዘው አልጋ ለማግኘት ይሰለፋሉ። አንድ አልጋ ሰባት ብር ይከራያል። ሰባት ብር ከፍለህ መቆየት የምትችለው ግን ለሀያ ደቂቃ ብቻ ነው። ቶሎ ጣጣህን ጨርሰህ መውጣት ይኖርብሃል። ሌሎች ብዙ ጥንዶች ተሰልፈው አልያም እየተንጎራደዱ የአንተን መውጣት በጉጉት እየጠበቁ ታያቸዋለህ። ባሉካው ጋቢ ለብሶ ልክ እንደ አትሌቲክስ አሰልጣኝ አሉሎ የሚያክል ሰዓት ጠረጴዛው ላይ አስቀምጦ ለአዲስ ገቢዎች ብር እየተቀበለ ኮንዶም ያድላል። ተረኛ! እያለ ይጣራል። የገባህበትን ደቂቃ እያሳየህ በሰዓቱ እንድትወጣ ያሳስብኻል። ለሀያ ደቂቃዎች ሰባት ብር። ይህ ቤርጎ ስም የለውም፤ ኾኖም ሠራተኛ ሰፈር ገብተህ ብትጠይቅ ማንም ያሳይኻል።

ሠራተኛ ሰፈር በቤርጎ ብቻ ሳይሆን በሕጻናትና ወጣቶችም እየተጥለቀለቀ ነው። በሰፈሩ ያለውን የሕጻናት ብዛት ስታይ የዚህ ሰፈር አባቶች እና እናቶች ማታ ማታ ምን ያህል ጠንክረው እንደሚሠሩ ይገባኻል። የትኛው ልጅ የየትኛው ቤት አባል እንደሆነ የሚለየው

በሚያሰማው የአሲቃቀስ አይነት ነው እየተባለ ይቀለዳል። የሠራተኛ ሰፈር አባወራዎችና እማወራዎች እነዚህን ቁጥር ስፍር የሌላቸውን ሕጻናት ለማሳደግ ታድያ ለፒያሳ የውድቅት ሰለባዎች እልጋ ማከራየት ግድ ይላቸዋል። ችግሩ አልጋ ተከራይ ሲጠፋ ከምንቦዝን ብለው በዚያው በሚከራየው አልጋ ላይ ሌላ ልጅ ሠርተው ያድራሉ። እውነትም ሠራተኛ ሰፈር!!!

ፒያሳ መካከለኛና ዝቅተኛ ገቢ ላላቸው ቱሪስቶች አልጋዎችን ታከራያለች። ‹‹እቴጌ ጣይቱ››እና ባለቤታቸው ከዓመታት በፊት ያባረሯቸው ፈረንጆች የ‹‹እቴጌ ጣይቱ››ን ረከስ ያለ አልጋ ፍለጋ ዳግም ፒያሳን አጥለቅልቀዋታል። ፒያሳ ጥልያን በጣልያን ሆናለች። በፒያሳ ከምትገምተው በላይ ፀጉረ ልውጥ በዝቷል። ለፒያሳ ጩሉሌዎችም አዲስ የሥራ እድል ተፈጥሯል። ጣይቱ ማዶ ያሉ ሰፈሮች በሙሉ ወደ ኢንተርኔት ካፌነት የተለወጡት ወደው አይምሰልህ። ፈረንጅ በዝቶ ነው። ከሰሞኑ አንድ አባት አርበኛ በዚያ ጋር አልፈው ምን አሉ መሰለህ። ‹‹ጥልያንን አባረነው አልነበረም እንዴ?!››

‹‹ዉጥማ ሆቴል››፣ ‹‹ባሮ መኝታ››፣ ‹‹አንኮበር እንግዳ ማረፍያ›› ሁሉም ከጣይቱ ጀርባ የሚገኙ ፈረንጅ ተኮር መኝታ ቤቶች ናቸው። አንተም አገባለሁ ካልክ ቆዳህን ማድማት አይጠበቅብህም። ኪስህን እንጂ።

የፒያሳ ጣእም

ፒያሳን በካፌዎቿ እንጂ በምግብ ቤቶቿ የሚያውቃት ሕዝብ እምብዛም ነው። ይህ ግን ድንቁርና ድህነት ያመጣው ድርብ ጣጣ እንጂ የፒያሳ ችግር አይደለም። እመነኝ። በከተማችን ትልቁ፣ ዝነኛውና ውዱና ተወዳጁ ምግብ ቤት የሚገኘው በፒያሳ እንደሆነ የፒያሳ ልጆችም አንዳንዴ ይዘነጉታል። የከተማችን ዲፕሎማቶች፣ ባለ ሀብቶች፣ ባለሟሎች ዘናጭ ምግብ መብላት ሲሹ የት የሚሄዱ ይመስልሃል። ቦሌ እንዳትለኝና እንዳልስቅ። ፒያሳ ነው የሚመጡት። ካስቴሊ።

ፎርቹን የተባለ ጋዜጣ በአንድ ወቅት ቃለመጠይቅ ካደረገላቸው ዝነኛ ባለሟሎች፣ ቱባ ባለሰልጣናትና አትሌቶች እንዲሁም የትልልቅ ካምፓኒ ስራ አስፈፃሚዎች በሰጡት ድምፅ

ካስቴሊ ከኢትዮጵያ ምርጡ ሬስቶራንት እንደሆነ ተረጋግጧል። አይገርምህም? የዚህ ሆቴል መገኛ ደግሞ ፒያሳ ነው። ስራ ስለሚበዛባቸው ምሳ የማይበሉ የሚመስሉህ ሚኒስትር በካስቴሊ «ስቴክ»አዝዘው ሲቆነጠንጡ ታያቸዋለህ።

በእርግጥ «ካስቴሊ»ን ጥቂት ሰው ነው የሚያውቀው። ምግብ ቤቱ በተፈጥሮው ድምፁን አጥፍቶ ነው የሚሰራው። ለዘመናት ድምፅ አሰምቶ አያውቅም። ስታየው ምግብ ቤትም አይመስል። ከማህሙድ ሙዚቃ ቤት በስተቀኝ አምስት እርምጃ አይርቅም። ካስቴሊ እንደማንኛውም ምግብ ቤት መስሎህ ግን ዘለህ ዘው እንዳትል። ለነገሩ ዘበኛው ወዝህን አይቶም ቢሆን ይከተልሃል። የዚህ ቤት ዘበኞች ‹‹ሸሮ-በል››ና ‹‹ስቴክ-በል›› ዜጎችን በፍጥነት እንዲለዩ ተደርገው የተገሩ ናቸው።

እዚህ ቤት መብላት ካማረህ ብዙውን ጊዜ አስቀድመህ በስልክ ቦታ ‹‹ሪዘርቭ» አስደርገህ ነው መሄድ ያለብህ። ደግሞ ተኳኩለህ፣ ዘንጠህ ብትሄድ ይመከራል። አልያ እጅህን ልትታጠብ ስትነሳ ተስተናጋጆች አስተናጋጅ መስለሃቸው ‹‹ሄሎ !ማነህ! እዚህ ጋ እስኪ የዳቦ ቅቤ ጨምር›› ይሉሃል። በዚህን ጊዜ ከፍተኛ የሞራል ኪሳራ ደርሶብህ በልቼ እወፍራለሁ ያልከው ሰውዬ ከስተህ ትወጣለህ።

ዘወትር ምሳ ሰዓት ላይ ‹‹ቢ ኤይት››፣‹‹ፌራሪ››፣‹‹ሀመር››፣‹‹ኤስካሌድ››፣‹‹ኤክስ ፋይቭ››፣ ‹‹ሬንጅሮቨር››፣ ‹‹ኢንፊኒቲ›› የመሳሰሉ የሚሊዮን ብር መኪናዎች በካስቴሊ ምግብ ቤት በር ላይ እንደቀልድ ተሰድረው ታያለህ። ጠርጣሪ ከሆንክ ደግሞ ትጠረጥራለህ። እንዳች ባለጸጋ የፒያሳን ምድር ረግጧል ስትል። አልተሳሳትክም። በካስቴሊ መናኛ ሰው አይገባም፣አይበላም። ደጅ የቆሙ መኪናዎችን ግን እንዲጠብቅ ሊፈቀድለት ይችላል። ከዚህ ቤት በር መኪና ጠብቀህ የሚሰጥህ ‹‹ቲፕ›› ዶሮ ማነቅያ ውስጥ ምን የመሰለ የዶሮ ቅቅል ታዝበታለህ።

እጅግ የምትወዳት ፍቅረኛ ካለችህ ደግሞ ምን ታደርግ መሰለህ፤ ከየትም እንዴትም ብለህ ለሁለት ዓመት ያህል ብር ታጠራቅማለህ። ከዚያ ፒያሳ ማህሙድ ጋ ቅጠራት። ፒያሳ ካስቴሊ ምሳ ጋብዛት። ምን አለ በለኝ ትጋባላችሁ።

የፒያሳ ቡቲኮች

የሆነ ሰፈር ልብስ ልትገዛ ገብተህ ይሆናል። ሻጩ በጉራጌ ቀዬኛ እንዲህ ይልሃል። ‹‹አባዬ፤ ይሄን ጃኬት ፒያሳ ብትሄድ 800 መቶ ብር ይሉሃል። እኛ ላንተ ብለን ነው…ባገር ዋጋ ልበሰው…ትክሻ ስላለህ ሄዶብሃል! (አንተ የትከሻህን ገለባነት ስለምታውቀው ይሄኔ ሳቅህ ይመጣል፤ ልትቆጣም ትችላለህ- እንደ ባህሪህ ይወሰናል) አታውልቀው ያምርብሃል! እኔ ለናቴ ልጅ አልሸጠው…!!! ምትገዛበትን ንገረኝና እንስማማ…››

ፒያሳ ዋጋ ይቆለላል። ሌላ ቦታ 300 ብር የምትገዛውን ልብስ ፒያሳ እጥፉን ትጠይቅሃለች። ለውድ አፈሯ ግብር መሆኑ ነው። ምናለ ብትከፍል?! "ከፒያሳ ነው የገዛሁት" ስትላት ሴት ጓደኛህ ትመካብሃለች። እመነኝ። ከዚያ በኋላ "መቼ ነው የምንጋባው?" ትልህ ይሆናል። ልብስ ጫማ ከገዛህ ከፒያሳ ግዛ። ዝናህ ለጉረቤት ይተርፋል። ለሴት ጓደኛህ ከኖቬት አንድ የጣልያን ጫማ ብትገዛላት ትኮራብሃለች። ቫ ካራቢያን በመጋረጃና ምንጣፍ ስራ የሚስተካከለው የለም። ኖቬትና ቫ ካሪቢያን የማሕሙድ ሙዚቃ ቤት ቀጥተኛ ጎረቤቶች በመሆናቸው ደግሞ ክብር ይሰማቸዋል።

በነገርህ ላይ የስጦታ ዕቃ ለመግዛት ፒያሳ እንጂ የትም መሄድ የለብህም። ኦሪጅናል የሮመር ሰዓት፣ የ 300 መቶ ብር ፓንት፣ የ400 መቶ ብር ቁምጣ፣ የ500 መቶ ብር ጃፖኒ፣ የብርና የወርቅ ጌጣጌጦች፣ የገጸ-በረከት እቃዎች መናኸሪያ ናት፣ፒያሳ።

ሲኒማ ላ ፒያሳ

ስማኝማ! ኢትዮጵያ ውስጥ ሲኒማ የት እንደተጀመረ ታውቃለህ? ፒያሳ ነው። ካላመንክ ሂድ ቴዎድሮስ አደባባይ። ‹‹ሰቫስቶፖል›› አፍንጫውን ወደቀሰረበት አቅጣጫ ተመልከት። ሰይጣን ቤትን ወይም ሸይጣን ቤትን ታገኛለህ። ካላመንከኝ የታሪክ መጻሕፍትን ፈትሽ። እኔ የነገርኩህን ይደግሙልሃል። በዚህ ቦታ ‹‹ዋሊታ›› ረዥም ፎቅ ሊሰራበት ነው የሚል ወሬ ሰምቻለሁ። ፎቅ ሳይቆምበት ቶሎ እየውና ታሪክ ስራ። ታድያ ስትገባ አማትበህ፣ አልያም ‹‹ቢስሚላህ፤አኡዙ ቢላህ›› ብለህ ግባ። ሸይጣን ቤት መሆኑን አትርሳ።

በኢትዮጵያ ውስጥ በጣት የሚቆጠሩ ሲኒማ ቤቶች ይገኛሉ። ከነዚህ ውስጥ ከ 85 በመቶ በላይ የሚገኙት በፒያሳ እንደሆነ ማን በነገረህ። ፒያሳ የኢትዮጵያ ሆሊውድ ልትላት ትችላለህ።‹‹ሰይጣን ቤት››፣ «አምፌ ቴያትር«፤‹‹ሲኒማ ኢትዮጵያ››፣ ‹‹ማዘጋጃ ቤት››፣ ‹‹አገር ፍቅር››፤‹‹ሲኒማ አምፒር››፣ ‹‹ስቴሪዮ ክለብ››፣ እንዲሁም አገር በቀል የዶሮ ማነቅያ ቪዲዮ ቤቶች ወዘተ ሁሉም ፒያሳ ነው የሚገኙት።

ሲኒማን ካነሳን አይቀር የልጅነት የሲኒማ ቤት ትዝታዬን በአጭሩ ባወጋህ ምን ይልሃል? ሲኒማ ኢትዮጵያ የፒያሳ ሌላኛው ፈርጥ ሲሆን የመርካቶው « ሲኒማ አዲስ ከተማ» ታላቅ ወንድም ነው። በልጅነቴ የሁለቱ ወንድማማች ሲኒማ ቤቶች ታዳሚ ነበርኩ። አንተ ማፏጨት የለመድከው ጫካ ውስጥ ከብት ስታግድ አልያም በረሃ ላይ እኔን ነፃ ለማውጣት ስትታገል ሊሆን ይችላል። እኔ ግን ማፏጨት የለመድኩት በነዚህ ሲኒማ ቤቶች ውስጥ እንደነበር ጥርት አድርጌ አስታውሳለሁ። በኔ ጊዜ የመሳሳም ትእይንት በፊልም ውስጥ ሊከሄድ ሲል የሲኒማው ተመልካቾች ቀጭን ፉጨቶችን ከየአቅጣጫው ይለቅ ነበር። በዜማ፣ ወፍ ከዛፍ በሚጥል ዜማ።

የዥነ ወቅት ላይ እኔም ያን ማድረግ እንዳለብኝ ተሰማኝ። ለአቅመ ፉጨት መብቃቴን ማስመስከር ነበረብኝ። በመጀመርያ ሙከራዬ ያፏጨሁት ፉጨት ከፊርማታው የተንቀሳቀሰን አውቶብስ ለማስቆም የሚፏጭ የፉጨት አይነት በመሆኑ ከኃላዬ የተቀመጡ ጉልቤዎች በኩርኩም አበሰሉኝ። ከዚህ ኩርኩም በኃላ ለሁለት ሳምንታት ያህል ፉጨት ጠላሁ፤ፊልም ጠላሁ፣ መሳሳም ጠላሁ። ዘመዶቼ ሁሉ ከአገር ቤት ሲመጡ መሳም ጠላሁ። ከቀናት በኃላ ኩርኩሟ በደንብ ስትሽርልኝ ቤት ውስጥ ፉጨት ብቻዬን መለማመድ ጀመርኩ።

ሰው በርትቶ ከሰራና ዓላማ ካለው ለካንስ የማያሳካው ተዓምር የለም። ተሳካልኝ። ለስላሳ ፉጨት ማፏጨት ቻልኩኝ። የቻልኩትን ለስላሳ ፉጨት እንዳይጠፋብኝ በሆዴ እየተለማመድኩ በእግሬ ወደ ፒያሳ ጉዞ ጀመርኩ። ወደ ሲኒማ ኢትዮጵያ። ትኬት ቆርጬ ከኃላ ቁጭ ብዬ ፊልሙ እስኪጀመር የተለመደችዋን ሳንቡሳ መብላት ጀመርኩ። «ሳምቡሳ የዱርዬ ምሳ» ስለሚባል ቤተሰብ እንዳያየኝ ሲኒማ ቤት ስገባ ብቻ ነሡ ሷምቡሳን የመብላት ነፃነት የምቀዳጀው።

ድሮ ሲኒማ ኢትዮጵያ ውስጥ ሳምቡሳ ፊልም እየታየ ይሸጣል፤ ዘበኞቹ አንዳንዴም ትኬት ሻጩ ነው እየመጣ የሚሸጥልህ። ትኬት ለመግዛት ሰዎች ሲመጡ «ቆይ ጠብቅ፣ ሳምቡሳ ሊሸጥ ገብቶ ነው» ይባላሉ። ፊልሙ እየታየ እነርሱ ሲጋራና ሳምቡሳ ከመሸጥ አይቦዝኑም። በባትሪ እየታገዙ። « አለ ሲጋራ ማስቲካ ሰምቡሳ!» እያሉ በየወንበሩ መሀል ይሽሎከሎካሉ። ዛሬም ድረስ ፊልም ለማየት ስታደም አፍንጫዬ ሳምቡሳ ይሸተዋል። ኢድናሞልም ሄጄ ሳምቡሳ ይሸተኛል።

ወደ ቁጨቴ እንመለስ! ሲኒማ ኢትዮጵያ ገብቼ አማካይ ወንበር ላይ ደልቀቅ ብዬ ተሰይሚያለሁ። ፊልሙ ጀምሮ የቁጨት ጥበቤን ለሰፊው የሲኒማ ተመልካች ለማስመስከር አቆብቅቢያለሁ። ከሰንት እልህ አስጨራሽ ትግል በኃላ ፊልሙ ጀመረ። የሁሉም የፈረንጅ ፊልሞች ርእስ ለምን «ዋርነርስ ብራዘርስ»እንደሆነ አይገባኝም ነበር። የሆነው ሆኖ ፊልሙ ጀመረ። ያን ቀን ግን ስሙን የማላስታውሰው የህንድ ፊልም ነበር የተከፈተው። ለቀናት የተለማመድኳትን ለስላሳ ቁጨት ለማፏጨት የሚያስችል ትእይንት ግን ሲመጣ አልቻለም። እንዲያውም ትዝ ሲለኝ ከንፈር የሚባል ነገር ፊልሙ ላይ በጭራሽ አልታየም። ዝም ብሎ መዝፈን፣ አረንጓዴ መስክ ላይ አባሮሽ መጫወት ምናምን ነው የህንድ ፊልም። በሽቅከኹ! ሆኖም በተስፋ ፊልሙን ማየት ቀጠልኩ። መሳሳም የሚባል ነገር ጭራሽ ዝር እልል አለ። ከፋቱ የህንድ ፊልሚና የሴት ልጅ ምጥ አጭር የለውም። የህንድ ፊልሞች በዚያን ጊዜ የ2 ሰዓት ከ30 ደቂቃ ርዝማኔ ነበራቸው። ስንት የለፋሁበት ቁጨት ውሀ በላው። እንሆ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የህንድ ፊልም ጠላሁ፤የህንድ ፊልም ብቻ ሳይሆን የህንድ አስተማሪም አልስማማኝ አለ።

አሁን ይህ ሲኒማ ቤት እንደ እኔ በስሎ፣አድጎና ጎልብቶ የህንድ ፊልምን «ልማታዊነት አይታይበትም» በሚል እንዳይታይ አግዶታል አሉ። ሲኒማ ኢትዮጵያ ለአገር በቀል ፊልሞች በሩን ከፍት አድርጓል። እርምጃውን እደግፋለሁ። የህንድ ፊልም ኢ-ልማታዊ ብቻም ሳይሆን ኢ-ቁጨታዊም ነው።

ድሮ ‹‹ሲኒማ ኢትዮጵያ›› አልሳም ያለችህን ፍቅረኛ ወስደህ በፊልም አሳበህ የከንፈር ዳር ድንበሯን የምትጋፋበት ቤት ነበር። ሆኖም እጣህ ሆኖ ሴት ጓደኛህን ይዘህ የገባህ እለት የህንድ ፊልም ከከፈቱብህ አለቀልህ። ጓደኛህ ከህንዶቹ እያየች አልሳም ትልኸለች። ለማፏጨትም ለመሳምም ያልተመቸ ሲኒማ ምኑን ሲኒማ ነው?!

እኔም ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ይኸው ‹‹ሲኒማ ኢትዮጵያ›› የምሄደው ከደጁ የሚሸጡትን የእንግሊዝኛ መጽሔቶች ለመግዛት ብቻ ሆነ። እነ ኒውስዊክ፣ እነ ታይም። ጊዜው እንዴት ይሮጣል?

የባቅላባ ፍቅር

ፒያሳን የምወድበት ሌላው ምክንያት ባቅላባን ስላስተዋወቀችኝ ነው።(አንዳንዶች ‹‹ቫቅላባ›› ነው የሚባለው ይላሉ። እኛ ምናገባን፣ ባቅላባውን እንጂ ሆሄያቱን አንበላቸው።)

ትዝታ ገብረትንሳኤ ወመኮንን ባር።

"መኮንን ባር" የፒያሳ አድባር ነው። ይህ ቤት የማን ነው? እውነት ግን ይህ ቤት የማን ነው?የሕዝብ ይመስለኛል፤ የፒያሳ ህዝብ። ባለቤቱን አይቼው አላውቅም። ደግሞ ባለቤት ያለውም አይመስለኝም። እንዴት በእኔ እድሜ እንኳ አንድ ጊዜ አይታደሰም? እነዚያ በሕጻናት መዋያ ብቻ የሚገኙ ትንንሽ ቡናማ መቀመጫዎች፣ ከትንንሽ ጠረጴዛዎች ጋር አሁንም አሉ።ድሮ እንደነበሩቱ። እስከ ምፅአት ቀን የሚኖሩ ይመስለኛል፤ ከማይደበዝዘው ግርማ ሞገሳቸው ጋር።

ደግሞ የመኮንን ባር ጠረጴዛዎችና ባቅላባው በመጠን እምብዛምም አይበላለጡም'ኮ።

በነገርህ ላይ፤እንጀቴን የሚበሉ አስተናጋጆች ያሉበት ቤት ነው፤ መኮንን ባር። ከቤቱ ጋር ያረጁ፣ ያጎነበሱ ውድ አስተናጋጆች። ቲፕ ባልተለመደበት ዘመን ሥራ ጀምረው እንጂ እስከዛሬ እነርሱም ባለ ባር በሆኑ ነበር እላለሁ፤ በሆዴ። ለማንኛውም ለረዥም ዓመት ያለ አንዳች ቲፕ ላስተናገዳችሁኝ የመኮንን ባር አስተናጋጆች፣ እጅ እነሳለሁ። ከልቤ።

ባቅላባ ቤት የወንበርን ጥቅም ያወቅኩበት ቤት ነው። ወንበር ከያዝክ የሚታዘዝህ ይመጣል። ውሀ ይቀርብልኻል፤ ባቅላባህ ይመጣልኻል፤ ስትጨርስ ጠረጴዛህ ይጸዳልኻል ወዘተ። ወንበር ከሌለህ ግን ሄደህ፣ ተሰልፈህ፣ ከፍለህ፣ ባቅላባ ለመውሰድ ሌላ ሰልፍ ይዘህ፣ ሹካና ማንኪያ ለማግኘት ደግሞ ሌላ ሰልፍ ይዘህ፣ ጐሣ ለማምጣት ደግሞ ሌላ ሰልፍ ጠብቀህ፣

ሰርተህ ትበላለህ። ወንበር እንዴት መልካም ነው! ግን ደግሞ ለቀጣይ ተመጋቢ ፣ለቀጣይ ትውልድ፣ለባለተረኛ መልቀቅም ይገባል። አገኘኹ ብለህ 20 ዓመት በባቅላባ ወንበር ላይ መወዘፍ ምን ይባላል? ይህች ዓረፍተ ነገር ፖለቲካ መሰለችብኝ እንዴ?

ባቅላባ ዛሬም አለ። እስከ ስምንተኛው ሺህ ይኖራል። ዋጋው ስምንት ብር ደርሷል። ስልፉም እንደዚያው። ሌላ ትውልድ በተራው እየበላው ነው። በእነዚያው አስተናጋጆች። በባለግርማው መኮንን ባር።

ዳላስ ሙዚቃ ቤት

ፍቅረኛህን ‹‹ማሃሙድ ጋር ጠብቂኝ›› ስትላት ተሳስታ ማዶ ተሻግራ ከጠበቀችህ እድለኛ ናት። ካንተ በላይ የሚያስደስቷትን ሙዚቃዎች እየሰማች ነው ማለት ነው። ከዳላስ ሙዚቃ ቤት። ይህ ቤት የየመን ዝርያ ባላቸው ሐበሾች የተያዘ ነው። ከፒያሳ ፍቅር እንዳይዝህ ከሚያስችሉ አዚሞች አንዱ ነው፤ ዳላስ።

በማለዳ ፒያሳ ከመጣህ በነ«ያኒ» ዜማ ትታደሳለህ። በሩቅ ምስራቅ ረቂቅ ሙዚቃዎች ትፈወሳለህ። ረፋድ ላይ ፒያሳ ከደረስክ በነ መሀመድ ወርዲ፣ በነ አህመድ ሙስጠፋ፣ በነ ከማል ተርባስ በነ ሰይድ ከሊፋ ሱዳንኛ ዜማ ትደንሳለህ። በሱዳን ዜማ ለመደነስ አትሽኮርመም! እንኳን አንተ ጠቅላይ ሚኒስትርህም ደንሰዋል።

ከቀትር በኃላ ፒያሳን ከረገጥክ ደግሞ ዳላስ በብሉይ የእንግሊዝኛ ሙዚቃዎች አቅልህን ያስትሃል። በነ ሳም ኩክ፣ በነ ሬይ ቻርለስ፣ በነ ኢታ ጀምስ፣ በነ ዶና ሰመር፣ በነ ዳያና ሮዝ፣ በነ ማርቪንጌ፣ በነ ቲና ቻርለስ፣ በነ ሮድ ስቴዋርት ዜማዎች ትሰክራለህ፤ ትሳከራለህ። ደግሞ ማምሻ ላይ እነ ዶን ዊሊያምስ፣ እነ አለን ጃክሰን፣ እነ ሩኒ ሚልሳፐ፣ እነ ዶሊ ፓርተን፣ እነ ኬኒ ሮጀርስ በአገረ-ሰብ ሙዚቃ አለምህን ያስቀጩኻል።

ዳላስ ብሉይ በኾኑ ነገር ግን በሚጣፍጡ ሙዚቃዎች የፒያሳን ዜጎች የማዝናናት ተግባር ላይ የተሰማራ ለትርፍ ያልተቋቋመ ድርጅት ይመስለኛል። ዛሬም ድረስ ሳይታክት ጆሮ ገብ ሙዚቃዎችን ያስኮመኩማል።በነፃ!

ከዚህ ቤት የሚደመጡ ሙዚቃዎች ዘፋኞቹ በህይወት የሌሉ ወይም ደግሞ ዘፋኞቹ ራሳቸው የረሷቸው ሙዚቃዎች ሊሆኑ ይችላሉ። ‹‹ኦልዲስ-በት- ጉዲስ››። ታድያ በቲቪ የምታውቀው ጥቃቅንና አነስተኛ ጀማሪ ዘፋኝ እዚህ ዳላስ ሙዚቃ ቤት አካባቢ ሲያንገዋብብ ካየኸው አንድ ነገር ጠርጥር። ሊከትፍ ወይ ሊመነትፍ ነው።

ዳላስ በብሉይ ሙዚቃዎች ቢደበልጥ ይታወቅ እንጂ በዓለም ላይ ዝናው ከፍ ያለ የሮክ፣ የጃዝ፣ የብሉዝ ወዘተ ሙዚቀኛን ሲዲ በመያዝም ይታወቃል። ዳላስ ገብተህ በትክክል የዘፋኙን ስም ከጠራህ ሲዲው ያለምንም ጥርጥር ይሰጥኻል። ድንገት እንኳ ሲዲው አልቆ ቢኾን ስለ አቀንቃኙ አንዳንድ ማብራሪያዎች ተሰጥቶህ ሌላ ጊዜ ብትመለስ ግን ሲዲው ከነልባሱ እንደሚዘጋጅልህ ተነግሮህ ነው የምትሰናበተው። ዳላስ ከተወለደ ጀምሮ ሙዚቃ አድናቂን አስቀይሞ አያውቅም። ሙዚቃ በአውቀት የሚነገድበት ቤት ነው።

በነገርህ ላይ እዚያ አካባቢ የሚሰሩ የታክሲ ወያላዎች ዳላስ ሙዚቃ ቤት ተፅእኖ ስላሳደረባቸው ይመስለኛል ተሳፋሪ ሲጠሩ ራሱ በዜማ ነው። የወያላዎቹን ድምፅ በደንብ እስተውለህ ካዳመጥከው ሙዚቃዊ ቅላፄ አለው። ይስረቀረቃል። «22...ካዛንቺስ...መገናኛ!!!...መገናኛ... ካዛንቺስ 22!! ፣ 5ኪሎ...ቅ/ማርያም!!! ቅድስተማርያም....አምስት ኪሎ!!!!

ፒያሳ ከመጣህ እንደ ወይን እያደር የሚጣፍጡ ዘፈኖችን ከዳላስ ሙዚቃ ዘወትር ትኮመኩማለህ። አምስት ሳንቲም ሳትከፍል። በዚህ ዘመን አንድን ሙዚቃ ሰስት ታክሲ ውስጥ ተከፍቶ ከሰማህው እጅ እጅ ማለት እንደሚጀምር አንተም ሳትገነዘብ የቀረህ አይመስለኝም። የድሮ ሙዚቃ ግን ውብ ነው። ሄዶ ልብህ ላይ ነው የሚቀመጠው። አይጎረብጥህም። ካላመንከኝ ፒያሳ ዳላስ ሙዚቃ ቤት ደጅ ላይ ተሰየም።

አንድ የድረ-ገፅ አንባቢዬ ዳላስ ሙዚቃ ቤትን እንዴት ገለጸው, መሰለህ፤ ‹‹The soundtrack of Piassa››።

የፒያሳ ጭንቅላት

የፒያሳ ሆድ ካስቴሌ ነው። የፒያሳ ሀብት ወርቅ ቤቶቿ ናቸው። የፒያሳ ጆሮ ዳላስ ነው፤

የፒያሳ አይን ሲኒማ አምፒር ነው፤ የፒያሳ መልክ ውብ ሴቶቿ ናቸው። የፒያሳ ራስ ቅል ማዘጋጃ ቤት ነው። የፒያሳ ጭንቅላት ማን ነው?

ወዳጄ ኸይ! በፒያሳ ውብ ጫማና ልብስ ብትሽቀረቀር፣ ካስቴሊ ሄደህ ከርስህን ብትሞላ፣ አምፒር ሴት ሸጉጠህ ኋላ ወንበር ላይ ብትወሸቅ፣ ፒሳ ኮርነር ብትነጠፍ፣ በባቅላባ ጣእም እጅህን ብትቆረጥም፣ በኤንሪኮ ኬክ ብትንሳፈፍ፣ ለክሪያዚስ ጎጃ ብትስገበገብ፣ በሎማርካያም ሩብያት ግጥም ብትሰክር ፤ ማህሙድ ጋ ልጅቱን ጥበቃ በጭንቅላትህ ብትተከል፣ በዳላስ ሙዚቃ ብትመሰጥ፣ በሰንሻይን ሻምፓኝ ብትራጭ፣ የብሔራዊ ሎተሪ ዝሆን ቢደርስህ፣ የዶሮ ማነቂያን ቁርጥ ብትዘነጥል፣ ጭንቅላት ባዶ ከሆነ ምን ዋጋ አለው?

ጭንቅላትም ልክ እንደሆድህ ምግብ እንደሚፈልግ ታውቃለህ። ለዚህ ፒያሳ «ብሪትሽ ካውንስል» አለልህ፤ ነበረልህ። ዛሬ ስልጣን መሰይጠን ነው ብለው በስደት ሆነው አገርህን በእውቀት ከሚያሾሯት ኢትዮጵያውያን የሚበዙት ጭንቅላታቸውን የት የኮተኮቱት ይመስልኻል? በብሪትሽ ካውንስል ቤተ መጻሕፍት ነው። ብሪትሽ ካውንስል ደግሞ የፒያሳ የእውቀት አድባር ነው። የዚህን ቤት ውለታ የምታውቀው እውቀት ጠገብ ከሆኑ ሰዎች ጋር በፒያሳ ካፌዎች በአንዱ ቁጭ ብለህ የማውጋት እድል ከገጠመህ ነው። ብሪትሽ ካውንስል ዓለምን አሳይቷቸዋል። ጭንቅላታቸውን ትራንስፎርም አድርጎላቸዋል። የጭንቅላታቸው ትራንስፎርመር እንዳይቃጠል ረድቷቸዋል። ገና ድሮ፤ የትራንስፎርሜሽንና የምናምን እቅድ ሳይጠነሰስ። ጠንሳሾቹም ሳይጠነሰሱ፤ ወዘተ።

በዚህ ቤት ኢትዮጵያውያን በሼክስፒርኛ ተቀኝተዋል፣ በፕላቶኛ ተፈላስፈዋል፣ በሶቅራጥስኛ ሞግተዋል፤ በመጻሕፍት ባህር ተንቦራጭቀዋል። የነሆሜርን፣ የነ ፑሽኪንን፣ የነ ቪክቶር ሁጎን፣ የነኮርኔይን፣ የነ ዳንቴን፣የነ በድሌርን ስነ-ፅሁፍ በጥብጠው ጠጥተውታል።

በየምእራብ አገራቱ ፈረንጅ ያቃተውን ሳይንስ የሚፈትሉት እነሀ ጥቂት ኢትጵያውያን የብሪትሽ ካውንስል ቡቃያዎች ናቸው፤ የብሪትሽ ካውንስል ውለታም አለባቸው። አፋቸው በእንግሊዝ አፍ ለማስልጠን መሄጃ ያጡ ብቅ የሚሉት ብሪትሽ ካውንስል ነበር፤ ለልጆቻቸው መጻሕፍት የሚዋሱ ወላጆችን ማየት ብርቅ በነበረበት ዘመን በብሪቲሽ ካውንስል በሽ ነበሩልህ። ለማትሪክ ዘመቻ የሚዘጋጁ ጮሌዎችም ለንባብ ሲንጋጉ፣ ለብሪትሽ ካውንስል

የማለፊያ ወረቀት ሲቋምጡ ታያቸው ነበር። ያኔ ትምህርት እቃ እቃ ባልነበረበት ዘመን።

ምን ዋጋ አለው ታድያ። ይህ የፒያሳ ጭንቅላት ዛሬ ራስ ቅሉ ብቻ ነው ያለው። በውስጡም ጸረ ሰላም እና ጸረ ልማት የሆኑ እርኩሳን የኤንጂኦ መናፍስትን እያስጮኹ የሚያስወጡ የባህል መድኅኒት አዋቂዎች ተቀምጠውበታል አሉ። ብሪትሽ ካውንስል፣ ነፍስ ይማር!

<u>የፒያሳ ናፍቆት</u>

እስከዛሬ ከአዲሳባ እንጂ ከኢትዮጵ ወጥቼ አላውቅም። ቪዛ አጥቼ እንዳይመስልህ። የፒያሳን ናፍቆት ስለማልችለው ነው። ዲቪ የማልሞላው ለምን ይመስልሃል? አስር ብር አጥቼ መሰለህ!? ዲቪ የፒያሳ መታወቅያዬን በአሜሪካ ግሪን ካርድ እንዳይለውጥብኝ ስለምሰጋ ነው። ላይዋጥልህ ይችላል። እኔ ግን የምሬን ነው። አንዳንዴ አሜሪካ የሚኖሩ ኢትዮጵያዊያን ፒያሳ ሳትቀረቀር ከአገር የተሰደዱ መኾን አለባቸው ብዬ አስባለሁ። ሰው የፈለገ ቢቸገር ፒያሳን ጥሎ እንዴት ይሰደዳል?! አይችለውም!? ፒያሳ ሄዶ አይደበቅም? በዶሮ ማነቅያ አይሸሸግም? በፒያሳ ፍቅር አያብድም?!

ፒያሳ ቅልብጭ ያለች ናት፤ እንደዚህ ጽሑፍ የተንዛዛች እንዳትመስልህ። "ችቦ አይሞላም" የተዘፈነለትን የሴት ወገብ አይተህ ወይንም ነክተህ ወይም ደግሞ አቅፈህ ደንሰህ ታውቃለህ? እንደዚያ ማለት ናት ፒያሳ። ትርፍ ነገር አታይባትም።

የፒያሳ ልጅ ቀልጠፍ ያለ ነው። አይዝረከረክም። እንደ እንትን ሰፈር ልጆች በኮት ላይ ሹራብ በቀሚስ ላይ ሱሪ አይደርብም። አስተውለህ ከኾነ የዶሮ ማነቅያ ለማኞች እንኳ ሳንቲም ከሰጠኻቸው አይቀበሉህም፤ ወይም ደግሞ ድፍን አንድ ብር አድርገው ይመልሱልኸል። ፒያሳ አካባቢን የሚያዘወትሩ የታክሲ ወያሎችን አስተውለህ ከሆነ ሳንቲም አይሰጡኹም። እያጭበረበሩህ እንዳይመስልህ፤ ላንተው ኪስ አዝነው ነው።ሳንቲም ኮተት ነው።

ለምን እንደኾነ አላውቅም ሌሎች የአዲሳባ ሰፈሮች እንዲሁ አንዳች ነገር እንደጎደላቸው ይሰማኛል። ለምሳሌ መርካቶን ውሰድ፤ አፍና አፍንጫው አይታወቅም። ኮልፌን ውሰድ-ሆድና ጀርባው አይታወቅም፤ ቦሌን ውሰድ-ሴቱና ወንዱ አይታወቅም፤ አራት ኪሎን ውሰድ-

ምሁሩና መሀይሙ አይታወቅም፤ ሳሪስን ውሰድ ሜቴና ሜዥ አይለይም፤ ጨርቆስን ውሰድ — በርና መስኮቱ አይለይም። ፒያሳ ሂድ- ‹‹አሟልቶ አይሰጥ ፈጣሪ›› የሚለውን አገርኛ ቢሂል ከማስታወሻ ደብተርህ ትሰርዛለህ።

ይህንን ጽሑፍ የምጽፍልህ አራዳ ላይ ሆኜ ቁልቁል ‹‹ማህሙድ ሙዚቃ ቤት››ን እያየሁ፤ የፒያሳ ወይዛዝርት ሽው እልም እያሉብኝ፤ ያዘገዘጉት ማከያቶ እየቀዘቀዘብኝ-እያስሞቅኩኝ፤ ብአሬ ቆንጆ ገላን ባየ ቁጥር እየከዳኝ እንደሆነ ልትገነዘብ ይገባል። በመሆኑም በዚህ ጽሑፍ ላይ አንዳንድ የቃላትና የሰዋሰው ግድፈት ቢያጋጥምህ ‹‹ቆንጆ ልጅ በ‹‹ማሃሙድ ጋ››አልፋ ነው›› እያልክ እለፈኝ። አመሰግናለሁ!

ይህ የፒያሳ ወግ እንደረዘመብህ ይሰማኛል። በነገርህ ላይ ሰፈሮች ለረዘመ ነገር ምላሻቸው ምን እንደሚመስል ታውቃለህ አይደል? መርካቶ ወሬ ካረዘምክ ዋጋ ይጨምሩብኻል፤ ባሌ ወሬ ሲረዝም ራሳቸውን ያማችዋል፤ ባሌ መድኅኔዓለም ደግሞ ያጥወለውላቸዋል፤ ጨርቆስ ወሬ ካረዘምክ ‹‹49 ቁጥር ባሰ ታመልጥኸለች›› ይሉኻል፤ የአብነት ልጆች ወሬ ካረዘምክባቸው በሹል ድንጋይ መሀል አናትህን ይፈነክቱኸል፤ የፒያሳ ልጆች ወሬ ስታረዝምባቸው ተጨማሪ ኬክ ያዛሉ። እጅግ ተናደውብኻል ማለት ነው።

ተጨማሪ ኬክ ከማዘዝህ በፊት ይህንን ጫወታዬን እቋጫለሁ።

ማሰርያ እንቀጽ

በአገርህ የመጀመርያው ሆቴል ጣይቱ ነው። የተመሰረተውም እንደ ፈረንጆቹ አቆጣጠር በ1908 ነው። መቶ አመት አልፎታል። የሚገኘው ፒያሳ ነው፤ ድምፁን አጥፍቶ። በአገርህ የመጀመርያው ሲኒማ ቤት ለፔርኬ ነው።ወይም ሰይጣን ቤት በመባል ይታወቃል። መገኛው ፒያሳ ነው። አገርህ የቡና መገኛ ናት፣ ምርጥ ቡና የሚገኘው ቶሞካ ነው፣ ቶሞካ ያለው ደግሞ ፒያሳ። ኬክ የተወለደው በፒያሳ ነው፤ ቤቱም ኤንሪኮ ይባላል። የአገርህ ሁነኛ መገናኛ ዘዴ ፖስታ ነበር። የአገርህ ንጉስ ከእንግሊዚ ንግስት ጋር እንኳ መልእክት ይለዋወጡ የነበሩት በፖስታ ነበር።ዋናው ፖስታ ቤት ይገኝ የነበረው ደግሞ በፒያሳ ነበር። ድሮ የየትኛውም ሰፈር ዲታ ሀብታም ፒያሳ እስካልመጣ ድረስ ከዓለም ይቆራረጣታል፣ ከመረጃ ይርቃታል።

አዲስ አበባ የምትተዳደረው ከፒያሳ ነው፤ ከማዘጋጃ ቤት። የሰፈርህ ርቀት የሚለካው ከፒያሳ ነው። «ካራቆሬ በ20 ኪሎ ሜትር ላይ ይገኛል» ሲባል ከየት ተለክቶ መሰለህ? ከፒያሳ ነው። በአንድ ጀንበር ሚሊየነር ሊያደርግህ የሚችለው መስሪያ ቤት ብሔራዊ ሎተሪ ይባላል፤ የሚገኘው ፒያሳ ነው። የትም ሰፈር ሆነህ በፅልመት እንዳትዋጥ ተግቶ የሚሰራው የመንግስት አካል ሙብራት ሀይል ይባላል፤ ዋና መስሪያ ቤቱ የሚገኘው በፒያሳ ነው። ፒያሳ የሙዚቃ ደሴት ናት።አንጋፋዎቹ ማህሙድ ሙዚቃ ቤትና አያሌው ሙዚቃ ቤት መገኛቸው የት ይመስልኻል? ፒያሳ። ፒያሳ የምግብ ጣእም ልኬት ናት፤ የአገርህ ቁጥር አንድ ካስቴሊ ሬስቶራንት መገኛው ፒያሳ ነው።

ድሮ ድሮ ባንክ የሚባል ነገር አልነበረም። ሰዎች ብር የሚያስቀምጡት ትራስ ስር እንጂ ባንክ ቤት አልነበረም። ፒያሳ ይህንን ችግር በመረዳት ባንክ ቤት የሚባል ተዓምር ፈጠረች። አቢሲኒያ ባንክ ተወለደ። ድሮ እኤአ በ1905 ። መገኛው የት የነበረ ይመስልኻል፤ አራዳ ፒያሳ።

ቅዱስ ጊዮርጊስ ቤተ-ክርስቲያን ከአንጋፋዎቹ ቤተ-እምነቶች ይመደባል። በውስጡም የዓለም ሎሬት ሜትር አርቲስት አፈወርቅ ተከሌ ድንቅ ስራ ይገኛል። የሚገኘው ፒያሳ ነው። ታላቁ አንዋር መስጊድ ከፒያሳ ጎረቤት መርካቶ ታገኘዋለህ። በእንጋፋነቱ ግን የፒያሳውን «በኒን መስጂድ» አያክልም። ከኢትዮጵያ መስጂዶች ረዥም ሚናራ ያለው መስጊድ ማን እንደሆነ ታውቃለህ? «በኒን መስጂድ» ነው። መገኛው ደግሞ ፒያሳ።

ፒያሳን ለመውደድ፣ ፒያሳን ለማድነቅ የግድ ዶሮ ማነቅያ ተፀንሰህ፣ ሰራተኛ ሰፈር ተወልደህ፣ ብራቲሽ ካውንስል ጀርባ ማደግ የለብህም። የየትም ሰፈር ልጅ ሆነህ ፒያሳ ስትመጣ ግን አእምሮህ ዘና፣ ፊትህ ፈካ፣ ጥርስህ ነጣ፣ ልብህ ወከከ የሚልብህ ከሆነ አንተ የፒያሳ ቤተሰብ ነህ። አላየህም ስንቶቹ በፒያሳ አዚም የፊጥኝ ተይዘው ፀሀይ ዘንበል ባለች ቁጥር ፒያሳን ሲያጥለቀልቋት?! ምሽት ከአስራ አንድ ሰዓት በኃላ በፒያሳ የግራና ቀኝ ጠመዝማዛ የእግረኛ መንገዶች ላይ በፍቅር የሚራመዱ እግሮችን ብዛት ቆጥረህ ታውቃለህ? አትጨርሰውም።

ፒያሳን ሳይሳለሙ ካደሩ ጭንቅ- ጭንቅ የሚላቸው ዜጎቻችንን ብዛት ደግሞ ቤቱ ይቁጠረው። ወንድሜ ሆይ፡- ፒያሳ በመንፈስ ጭንቀት ሲሰቃዩ የኖሩ ስንቶቹን ዳያስፖራዎች ወደ መልካም ጤንነት እንደመለሰች ሲነገርህ ትገረማለህ።

ፒያሳ ያወጋሁህን ያህል ብቻ አይደለችም። ምኑን ነካሁትና?! የሚገርምህ ፒያሳ እንዲህ በሕይወት የተሞላች ሰፈር ብትሆንም ብዙ ሲባልላት አትሰማም፤ በዚህም ተገርመህ ይሆናል። አትገረም። "ለእነ እንትና ተዘፍኖ ለፒያሳ ሳይዘፈን ይቅር?" ብለህም ይሆናል። አትቆጭ። ምክንያቱ ወዲህ ነው፤ ፒያሳን ለመግለጽ ቋንቋም ወኔ ይጎድለዋል። ቋንቋን ራሱን በፒያሳ ሕይወት ተመስጦ ልታገኘው ትችላለህ። ፒያሳን ለመግለጽ ከመሞከር ይልቅ ፒያሳን መኖር የበለጠ ሐሴት ይሰጣል፤ የስጋም የነፍስም። ይሄው ሰንት ዓመታችን ፒያሳን ስንኖራት። የዚህ ትውልድ የፒያሳ ልጆች ፒያሳን አብረሃቸው እንድትኖር ጋብዘውሃል። ወደ ግብዣው ስትሄድ ግን እስካሁን የሰጠሁህን ምክር በልብህ ያዝ፤ አሁን ውድ ፍቅረኛህን ደውልና እንዲህ በላት፡
-" የኔ ውድ! ፒያሳ፣ ማሃሙድ ጋ ጠብቂኝ።"

< <ዐደይ መቀሌ> >

የጉዞ ማስታወሻ

ለማዘወትረው የመቀሌ ጉዞ ምርጫዬ «ሰላም ባስ» ነው። እዚህ ባስ ውስጥ ስገባ መቀሌ የገባኹ ያህል ስለሚሰማኝ ይሆናል የምመርጠው። በእርግጥም አውቶቡሱ እንዲያ እንዲሰማኝ የሚያደርጉ ብዙ ግብዐቶችን ተጎናፅፏል። በውስጡ የተንጠለጠሉት መንታ ቴሌቭዥኖች ገና ከማለዳው ለስላሳ የትግርኛ ዜማዎችን ማስኮምኮም ይጀምራሉ። የኤርትራ ዜማዎች ይደጋገማሉ። ከኤርትራ ጋር ተኮራርፈን የለም እንዴ ቢሉ መልስ አያገኙም። ከኤርትራ ጋር በባድመ እንጂ በሙዚቃ አልተዋጋንም። የትግርኛና የኤርትራ ዜማዎች ጭብጣቸው በአመዛኙ ተመሳሳይ ነው፤ «ጦርነት»እና «ትጥቅ ትግል»፤«ነፃነት» እና «ጀግንነት» ። እንዲያም ኾኖ የፍቅር ዜማን ያህል ያዝናናሉ።

ቁርስ ላይ ተጓዦች እጅ የምታስቆረጥም የትግራይ አምባሻ (ሕብሽቲ) ከክፍያ ነፃ ይጋበዛሉ። ይሄኔ ለቋንቋው ባዕድ ቢኾኑም አንድ ቁልፍ ቃል በትግርኛ ጣል ማድረግ ይጠበቅቦታል። « የቅነይለይ!» ይላሉ ። አመሰግናለሁ እንደማለት።

የመቀሌ ፖለቲካ

ወደ መቀሌ በሄድኹ ቁጥር ባሕር ማዶ የተሻገርኹ ያህል የሚሰማቸው የሸገር ጓደኞቼ ትንሽ አይደሉም። እነህ ጓደኞቼ መቀሌን የሚስሏት ፍፁም ኢጋነው ነው። እንደነርሱ አመለካከት በመቀሌ ሰማይን የሚኮረኩሩ ፎቆች ባይኖሩ እንኳ የምድር ውስጥ ለውስጥ ባቡር አይታጣም።

« አዲስ አበባ አንድ ኤፍ ኤም ሲከፈት መቀሌ አንድ ፋብሪካ እንደሚከፈት እወቅ» የሚለኝ በፖለቲካ የተነደፈ የሸገር ወዳጅም ነበረኝ። እኔ ያገኘኃት መቀሌ ግን ተጋነነ ካልተባለ ብዙ አቧራ የለበሰች፣ ብዙ የምድር ለምድር ተምዘግዛጊ ባቡሮች ሳይሆን ብዙ ሰውና ዕቃን አዳብለው የጫኑ ጋሪዎች የሞሏት፣ ንፁህ የመጠጥ ውሃ ለማግኘት እንኳ ሌሊት ነቅታ የምትጠብቅ ከተማን ነው። በመቀሌ ዩኒፎርም የለበሱ የመዋዕለ- ሕፃናት ተማሪዎችን የሚያመላልሱ ጋሪዎችን እንደ ጉድ አይቻለሁ። ትርፍ ሰው የሚጭኑ ጋሪዎችም ሞልተዋል። የታለ በምድር ተምዘግዛጊው ባቡር?

እውነታው ሌላ ነው። የመቀሌ ነዋሪ ልክ እንደተቀረው የኢትዮጵያ ክፍል በመልካም አስተዳደር እጦት የሚማረር፣ የመናገር ነፃነቱ ከአዲስ አበባ ሲነፃፀር በግማሽ የሚያንስ፣ በፍትህ እጦት የሚንገበገብ፣ በአስተዳዳሪዎቹ የብቃት ማነስ የሚያሸሚጥጥ፣ በዚህም አልበቃ ብሎት የምሽት የእሳት ዳር ቀልዶችን በመሪዎቹ እየፈጠረ፣ እየሳቀ የሚያድር ነው። በተለይ በቀድሞው የትግራይ ክልል አስተዳዳሪ ላይ የተቀለዱ የህዝብ ቀልዶች ብዛት አንድ ድልብ መፃህፍ ይወጣዋል። ያለማጋነን። ቀልዶቹ ለቃል ጫወታ እንጂ ለጽሁፍ የሚመቹ ስላልኾኑ እያዘንኩ ትቻቸዋለሁ። አንባቢ ሆይ! ቀልዶቹን ለምን እንደተውኳቸው እኔ ከሰጠሁት ምክንያት ውጭ ሌላ ምክንያት አለ ብለህ የመገመት መብትህ ግን የተጠበቀ ነው።

የመቀሌህዝብበአደባባይጭምር«እኛንለመዋጮናለምርጫእንጂአትፈልጉንም፣ረሳታችሁናል፤ ትዝ አንላችሁም» እያለ ቱባ መሪዎቹን ጭምር መውቀስ ጀምሯል። የኢድሜ ባለጸጋ የኾነው መንግስታችን ደግሞ ምርጫ ሲቃረብ መቀሌን ከመንከባከብ አይቦዝንም። ምን ጎደለ? ምን ይጨመር? የሚሉ የፖለቲካ አሳሳፊዎች በመቀሌ ሽር ጉድ ያበዛሉ። ኮብል ስቶን ያነጥፉሉ፣ ህዝቡን ለሙዚቃና ጭፈራ ይጋብዙታል፣ የቀድሞውን ዘመን አስከፊነት በፊልም ጭምር ያስኮመኩሙታል፤ በየአደባባዩ፣ በየ ሲኒማ ቤቱ፣ እንዲሁም በየመስሪያ ቤቱ። የመቀሌ ህዝብ ይችን ጫወታ አሳምሮ ያውቃታል። ለዚህም ነው የሚያማርረው። የድጋፍ ሰልፍ እየወጣም ቢኾን ያማርራል።

ኾኖም መቀሌ በገዢው ፓርቲ ደስተኛ አትሁን እንጂ ለተቃዋሚ ፓርቲዎች ልቧን ከፍታ የሰጠችም፣ የምትሰጥም አትመስልም። በህገሬው ዘንድ በህወሓት መጨከን በወለዱት መጨከን ተደርጎ ይታያል። ብዙ ታሪካዊ ምክንያቶች ህዝቡ እንዲያ እንዲሆን አስችለውታል። የህወሓትና የትግራይ ባንዲራ አንድ ናቸው። ከኢትዮጵያ ብሔራዊ መዝሙር መሳ የህወሓት

መዝሙር በትምህርት ቤቶች ሳይቀር ይዘመራል።

ያም ኾኖ ህዝቡ «የከፈልነውን መስዋዕትነት ያህል ዴሞክራሲ እና ልማትን አላገኘንም» በማለት መንግስት ላይ የሚሰነዝረው ትችት ከቤተሰባዊ ወግ አልፎ በመፃሕፍ ሳይቀር መውጣት መጀመሩን የመቀሌ ወዳጆቼ አጫውተውኛል። « ለዚህ ነበር ልጆቻችን የተሰውት?» የሚል የራሮት ደወል ከየከተማው ማእዘን ዝግ ባለ ድምፅ ይሰማል። በቅርቡም ይህንኑ ደወል የሚያሰሙ መጽሐፍት መታተም ጀምረዋል። «ገሀዲ» የሚለውን መፃሕፍ መጥቀስ ይቻላል። ይህ መፃሕፍ አራት ክፍሎች ያሉት ሲኾን በየመደብሩ ሞቅ ያለ ገቢያን እንዳገኘ ለመታዘብ ችያለሁ። «ክስታይ» የምትባል በፖለቲካ አሽሙር የተሞላች ተመሳሳይ ይዘት ያላት አነስተኛ መጽሐፍም የከተማዋ ነዋሪ እንደመታወቂያ ከኪሱ አይለያትም። በነገራችሁ ላይ መቀሌ « በዓሉ ግርማ» እና « ስብሕት ገብረእግዚአብሔር» የሚባሉ መፃሕፍት መደብሮች እንዳሉ ስነግራችሁ አድናቆቴ አልበረደም። « አውቶቡስ ተራ መፃሕፍት መደብር» ብሎ ድርጅትን ከመሰየም እንዲህ ትርጉምም ስሜትም በሚሰጥ ስም መሰየም ከመቀሌ የሚኮረጅ መልካም ልምድ ነው።

ሰሜናዊቷ ጽብቅቲ - መቀሌ

በ13ኛው ክፍለ ዘመን ተቆርቁራ በዐፄ ዮሐንስ ዘመነ መንግስት የገነነችው መቀሌ በ28 ስኩዌር ኪሎ ሜትር ላይ ተዘርግታ፣ 210 ሺህ ነዋሪዎችን ታቅፋ፣ ከሸገር 780 ኪሎ ሜትር ርቃ የምትገኝ ቆንጆ ከተማ ናት። ለነዋሪዎቿ ትግርኛ ቋንቋ መግባቢያ ይሁን እንጂ አማርኛ በከተማው በስፋት ይነገራል። ከሁለት ቋንቋዎች ቤተሰባዊነት የተነሳ ትግርኛ ትንሽ ትንሽ መስማት የማይችል አማርኛ ተናጋሪ ሊኖር አይችልም። አማርኛን የሚሞክሩ ነዋሪዎችም በሽበሽ ናቸው።

የመቀሌ ሰፈሮች ስማቸው ከትግርኛ ቁጥር ጋር የተያያዘ ነው። ብዙዎቹም የሚጠሩት በቀበሌ ቁጥራቸው ነው። « ዜሮ ሓደ»፣ «ዜሮ ክልተ»፣ አሰርተ ሽአተ»፣ «አሰርተ ኾሞንተ...» እያለ ይቀጥላል።ከዚህ ሌላ «ዓዲ ሐቂ»፣ ዓዲ ሐውሲ»፣ «አይደር»፣ ሐወልቲ»፣ የሚባሉ ሰፈሮች አሉ። ሐወልቲ የሚባለው ሰፈር አዲስ አበባ «ሲኤምሲ» ከሚባለው ሰፈር ጋር ሊመሳሰል ይችላል። ዘመናዊ ቪላ ቤቶች በብዛት ያሉበት እና በፍጥነት እየተስፋፋ የመጣ የከተማዋ ክፍል ነው። በዚህ ሰፈር ልብን ወከክ የሚያደርጉ ዘመናዊ መኖርያ ቤቶች ይገኛሉ። በዚህ ሰፈር የሚታዩት ዘመነኛ ቤቶች በአመዛኙ ባሕር ማዶ የሚኖሩ የማሕፀኗ ፍሬዎች «አንድ

ቀን ስንመለስ...» ብለው የሚገነቧቸው እንደኾኑ ተነግሮኛል። በነዚህ ዘመናዊና ሰፋፊ ቤቶች ውስጥ የቤቱ ባለቤት በባትሪ ቢፈለግም አይገኝም። በሩቅ ዘመድ ነው ቤቶቹ የሚተዳደሩት። መኖርያ ቤቶቹ በስደት ለአመታት በተንከራተቱ የትግራይ ልጆች የተሰሩ ናቸው ቢባልም የአገሬው ሰው ግን ይህን ሰፈር « ሙስና ሰፈር» እያለ ከመጥራት አልቦዘነም።

እሰላችሁ ደግሞ «ገረብ ቡቡ» የሚባል ሰፈር፤ ኮረብታ ላይ ያለ ትንፋሽ የሚቆርጥ እይታ ያለው ሰፈር ነው። በዚህ ስፍራ ማንም አልሰፈረበትም ነበር። ከእለታት አንድ ቀን የመቀሌ ህዝብ ከእንቅልፉ ሲነሳ ግን በዚህ ውብ ኮረብታ ላይ ቪላ ቤቶች በቅለው አየ። እኚህን ቪላ ቤቶች ማን ኮትኩቶ በመቼው አፀደቃቸው ብሎ ህዝቡ ቢጠይቅ ከቪላ ቤቶቹ ጀርባ ሹማምንቶቹን አየ። ይሄኔ ህዝቡ ከፉኛ አጉረመረመ። አቶ መለስ ተጠሩ። የትግራይ ሹማምንትን ምን ነካችሁ? ሲሉም ገሰፁ። የሚገርማችሁ ሹማምንቶቹ ለአቶ መለስም በጄ አላሏቸውም። እንዲያውም ወይ ፍንክች ብለው በዚያው መድረክ ሞገቷቸው። «ቤት ያስፈልገናል፤ ዘርፈን አይደለም፣ በራሳችን ብር ነው የሰራነው» ሲሉ ተሟገቱ። አቶ መለስ ሹማምንቱን በስም እየጠሩ «ደሞዝህ ስንት ነው?» ሲሉ አፋጠጧቸው። ነገሩ በዚህ ትንሽ ረገብ አለ። የቪላ ቤቶቹ ጉዳይ ግን ዛሬም መፍትሄ አላገኘም። በጅምር የቀሩት ቪላ ቤቶች ዛሬም ድረስ በገረብ ቡቡ ኮረብታ ላይ እንደተኮፈሱ ይታያሉ። የሚኖርባቸው ግን የለም። የአቶ መለስ ግልምጫ እስኪበርድ ደፍሮ የሚጨርሳቸው የትግራይ ክልል ሹም ከየት ይምጣ። በከተማዋ ዕንብርት «ሚላኖ»፣ሃፀይ ዮሀንስ» እና «አክሱም» የሚባሉ ደረጃቸውን የጠበቁ ሆቴሎች ይገኛሉ። በግንባታ ላይ ያሉ ሁለት ባለ አምስት ኮከብ ሆቴሎችንም አይቻለሁ። በከተማዋ ሰሜንና ደቡብ ኮረብታ ላይ « አብረሃ ካሰል» እና ሂል ቶፕስ» የሚባሉ የከተማዋን ገፅታ ወለል አድርገው የሚያሳዩ መዝናኛ ሆቴሎች ይገኛሉ። «ሂል ቶፕስ» የሼህ አላሙዲ ንብረት እንደሆነ ተነግሮኛል። እንዴት ገዙት ብዬ ጠየቅኩ። እንዲህ አሉኝ፡-

« ሼኩ መቀሌን ይወዷታል። አልፎ አልፎም ብቅ ይላሉ። ከእለታት አንድ ቀን ሂልቶፕስ ማኪያቶ ፉት ሊሉ ገቡ፤ የቦታው አቀማመጥ ማረካቸው፤ የሆቴሉን ባለቤት ጠሩትና «ሂሳብ !» አሉት። የማኪያቶውን ብቻ አልነበረም ከፍለው የወጡት።»

በነገራችሁ ላይ ሼኩ መቀሌን የናቴ አገር ይሏታል። ሼኩ ትግርኛን አቀላጥፈው ነው የሚናገሩት። ሼኩ በትግራይ መንገድ ተሰይሞላቸዋል፤ለክብራቸው። «ማ ጋርመንት» የሚባል የልብስ ፋብሪካም አላቸው። ፋብሪካው ከመቀሌ ወጣ ብላ በምትገኘው «ኲሓ» ከተማ ይገኛል። ጂንስና ሌሎች አልባሳትን እያመረተ ወደ ውጭ አገር ይልካል። ሼኩ የፔፕሲ ፋብሪካ ለመገንባትም አንድ ሰፊ መሬት በከተማዋ መውጫ ላይ «ሕሪድ» በሚባል ስፍራ አጥረው ይዘዋል።

መቀሌ ብዙ አነስተኛ ቢራ ቤቶች፣ ብዙ ፑል እና ከረንቡላ መጫወቻ ቤቶች፣ ብዙ ትንንሽ ጭማቂ ቤቶች፣ ብዙ ትንንሽ ኮፊ ሃውሶች ይገኙባታል። በዱካ ወንበር ቁጭ ብለው «ናይ ጀበና ቡን» እየጠጡ የሚዝናኑባቸው እነዚህ ኮፊ ሃውሶች የቤት ምቾትን ይፈጥራሉ። በከተማዋ ጥቂት ገናና ባህላዊ ሬስቶራንቶችም ይገኛሉ። «ገዛ ገረላሴ» በትግርኛ ውዝዋዜ ታጅበው ቁርጥ የሚያወራርዱበት ባሕላዊ ምግብ ቤት ነው። ገዛ ገረላሰ ባህላዊ ምግብ ቤት ብቅ ካሉ በቲቪ መስኮት ብቻ የሚያውቋቸው ቱባ ባለስልጣን ከጎንዎ ቁጭ ብለው ቢላ ሲስሉ ሊያጋጥምዎ ይችላል። መደናገጥ የለብዎትም።

መቀሌ በሁዳዴ ለኃይማኖታቸው እምብዛምም የሆኑ ህዝቦችን የማስቀየም አቅም አላት። በፆም ወቅት ስጋ መሸጥ ውግዘት ስለሚያስከትል ለሁለት ወራት ከህዝበ-ክርስቲያኑ ጋር አብሮ መፆም ግድ ይላል። አርብና ረቡዕ የሚሰራ ስጋ ቤት ማየት ዘበት ነው። ይህ ሁኔታ አሁን አሁን እየተሻሻለ ይመስላል።

ከመቀሌ ጎዳናዎች ያለማቋረጥ የሚነሳው አቧራ ሳይወዱ በግድ ያንጫንጫል። እንደ ቡጢ ተወዳዳሪ ፊትዎን በመዳፍዎ እየሸፈኑ መራመድ የተለመደ ነው። ወደ ከተማ ሲገቡ የመጀመርያ ተግባርዎ መነፅር መግዛት ቢኾን አልተሳሳቱም። ብዙ አቧራ እንደተሸከሙ በይበልጥ የሚረዱት ሻወር ሲወስዱ የሚያወራርዱትን የአሸዋ ብዛት በማየት ነው። ከመሶቦ በሰጦታ አንድ ኩንታል ሲሚንቶ ቢያገኙ ከውኃው ጋር ተዳምሮ ከሰውነትዎ ጥሩ አርማታ ሊወጣ ይችላል። የመቀሌ አቧራ ለአይን ፀር መኾኑን ተረድተው ይመስላል በከተማዋ በርከት ያሉ የአይን ክሊኒኮች ተከፍተዋል።

መቀሌ ሁለት መስቀለኛ መንገዶቿ ላይ የትራፊክ መብራት ተተክለውላታል። መብራት እስካለ ድረስም እነዚህ የትራፊክ መብራቶች ለጋሪም ኾነ ለመኪና አገልግሎት ይሰጣሉ፤ ጋሪዎች በዋና ዋና መንገዶች እንዳያልፉ ቢከለከሉም አልፎ አልፎ ብቅ ጥልቅ ማለታቸው አልቀረም። የትራፊክ መብራቶቹ እንደተለመደው ሶስት ቀለማት አሏቸው፤ ቀይ፣ቢጫ እና አረንጓዴ። ኾኖም እነዚህን መብራቶች ለአፍታ ቆም ብለው ካታዘቧቸው ፈገግ ማለትዎ አይቀርም። ከየትም አቅጣጫ የሚመጣ መኪና ሳይኖር ትጉህ የትራፊክ መብራት ማየት ምንኛ ያዝናናል! በረከት ከተባለ ሁለት የቤት መኪናዎች፣ አንድ ባጃጅ፣ አንድ ጋሪ፣ አንድ ብስክሌት በትራፊክ

መብራት ተይዘው ማየት በእርግጥም ከሸገር ለመጣ ሰው ፈገግ ያሰኛል። ወደሌላኛው የመስቀለኛ መንገድ አቅጣጫ ፊትዎን ገልመጥ ሲያደርጉ ግን መኪና የሚባል የለም። የመቀሌ የትራፊክ መብራቱ ቀልድ አያውቅም። ተራዎን የመጠበቅ ግዴታን ይጥልብዎታል። ተረኛ ባይኖርም።

የመቀሌ ፈገግታ

የኾነው ኾኖ መቀሌ ቶሎ በፍቅር የሚያንበረክክ አዚም አላት። ከፖለቲካ ውጭ ሳቅና ጫወታን የሚወድ፣ በዚያው መጠን ሰራተኛ የኾነ ነዋሪ በብዛት ይዛለች። የመቀሌ እናቶች የመሀል አገር ሰው ሲቀርቡ በሙሉ ፍቅርና እናታዊ ትህትና ነው። የባህል ልብሳቸውን ለብሰው፣ በሹሩባቸው አጊጠው እናታዊ ፈገግታን ሳይቆጥቡ ይረጫሉ። ሽኪታ ሲሏችሁ ቀላል ሽኪታ እንዳይመስላችሁ። በወርቅ የተሽቆጠቆጠ ሽኪታ። ሽክ ለማለት የግድ ሀብታም መሆን እንደማያስፈልግግ መቀሌ ታስተምራለች። የአንድ ቢሮ የፅዳት ሰራተኛ አሎሎ የሚያካክሉ ወርቆችን በጆሮዎቿ እና በሹሩባዋ አናት ላይ አድርጋ ለማየት ከፈቀዳችሁ በቅርብ የሚገኝ ማንኛውም መስሪያ ቤት ጎራ ማለት ብቻ በቂ ነው።ከመቀሌ አሳዛኝ ገፅታዎች መሀል በ« ብረታዊ ቃልሲ» ብዙ ቤተሰቦች ብዙ ልጆቻችን ማጣታቸው ነው። በየጎዳናው አንጀት የሚበሉ፣ ህፃናትን ይዘው፣ ያደፉ የባህል ቀሚስ ለብሰው፣ በሹሩባ አጊጠው የሚታዩ እድሜና ችጋር ያስጎነበሳቸው ነዳያን በብዛት ይታያሉ። ያም ኾኖ ፈገግታቸው ያን መራር ዘመንና ይህን መራር ኑሮ የማስረሳት አንዳች ኃይል አለው።

እንግዳ ሰው በመቀሌ እናቶች ቶሎ የመማረክ ዕድሉ ሰፊ ነው። መቀሌ ተባባሪ ህዝብ የሚበዛባት አገር ናት። ለምሳሌ አቅጣጫ ቢጠይቁ የአዲስ አበባ ሰው « በዚህ ጋ ታጠፍ» ከማለት ውጭ እምብዛምም ላይተባበር ይችላል። የመቀሌ ሰው ግን የፈለጉበት ሰፍራ ይዞዎት ይሄዳል እንጂ ለመንገድ አሳልፎ አይሰጥዎትም። በነገራችሁ ላይ የመቀሌ ጎዳናዎች ከሌሎች ከተሞች በተለየ የጎዳና ስምና የጎዳና ቁጥር አላቸው። በዚህ ረገድ ቀድማ የዘመነች ከተማ ሆናለች።

«ኤድናሞል ሲኒማ» በከፍለሀገር ደረጃ የሚገኘው መቀሌ ብቻ ነው። ትኩስ ፊልሞች ከሆሊዉድ እንደወረዱ በዚህ የህውልቱ የሰማእታት መታሰቢያ አዳራሽ ውስጥ በኤድናሞል አማካኝነት ይታያሉ። የህውልቷ ሰማእታት አዳራሽ እጅግ ዘመናዊ የመሰብሰቢያ አዳራሽ ነው። በኢትዮጵያ የሚስተካከለው ያለም አይመስለኝም። ኾኖም እረፍት የለውም። አዳራሹ በፖለቲካ

ስብሰባዎች እጁ ዝሏል። ነጋ ጠባ የፖለቲካ ስብሰባ ይካሄድበታል። ሀገራቱን መልክ ያስያዙ ሁነኛ የፖለቲካ ውሳኔዎች የተወሰኑት ወይም የሚወሰኑት ከዚህ አዳራሽ ነው። በህውልቷ የሰማእታት መታሰቢያ አዳራሽ ጠዋት ሀይለኛ የፖለቲካ ድራማ ከተሰራ ምሽት ደግሞ ጉደኛ የሆሊውድ ፊልም ይታይበታል። ልዩነቱ የጠዋቱ ትያትር ነው- የምሽቱ ፊልም ነው፤ ልዩነቱ የጠዋቱ ድራማ መቼቱ ኢትዮጵያ ስትሆን የምሽቱ ሆሊዉድ ነው፤ ልዩነቱ የጠዋቱ የእውነት ሲሆን የምሽቱ የውሸት መሆኑ ነው። ኢትዮጵያ ዛሬን እንድትመስል ይህ አዳራሽ ጉልህ ሚና ተጫውቷል።

ሆሄያት የማይሳኩላት ከተማ

መቀሌ እስከዛሬ ካየኃቸው ከተሞች ሁሉ ሊቃላት እና ሆሄያት (spelling) ግድ የሌላት ከተማ ኾና አግኝቻታለሁ። በተለይም ለአማርኛ። ለሆሄያት ግድፈት ቅንጣት ትእግስት የሌለው ሰው ይህች ከተማ ጥሩ መዳረሻው አትሆንም። ምናልባት ፈገግ ካሰኛችሁ በማስታወሻ ደብተሬ ያስቀረኃቸውን ጥቂቶቹን ላካፍላችሁ። « ሞቫይል ቆፎ ንሸጣለን»፣ «ካራ ቡላ ናጫወታለን»፣ «ሞቫይል ካርድ አሎ»፣ «ቆፎ ንጠግናለን»፣ « ቴሌ ሰንተር ስልክ ቤት»፣ «ሌመይል ንከፍታለን»፣«ባለማገጮሶ እናመሰግናለን»፣ «ፑል እንጫወታለን» (ፑል እናጫወታለን ለማለት ነው) ወዘተ።

ጎዳና አሉላ በሚባለው መንገድ ላይ ሙዚቃ ቤቶች ይበዛሉ። ከዚያ ስፍራ ብዙ የኤርትራ ድራማና የፈረንጅ ፊልም ይሸጣል፣ ይከራያል። በዚህ ጎዳና የሚገኙ ሦስት ሙዚቃ ቤቶች Prison break የተሰኘውን ፊልም ማስመጣታቸውን ለመግለፅ የፊልሙን ርእስ ፅፈውት የነበረው በዚህ መልኩ ነበር፡- የመጀመርያው ቤት «person brik» አስገብተናል ይላል። ሁለተኛው ቤት «price break አለን» ይላል። ሦስተኛው ሙዚቃ ቤት ደግሞ « ፕራይሰን ብሬክ ክፍል ሃሰራ ሃንድ አሎ» ይላል። ሶስቱም ሙዚቃ ቤቶች መሳሳታቸው ገርሞኝ ነገሩ ገበያ ለመሳብ ኾን ተብሎ የተደረገ ይኾን እንዴ ብዬ እስከ መጠርጠር ደርሼ ነበር። ጉና ስፖርት ክበብ ውስጥ በትልቁ እንዲህ ተጽፎ አይቻለኹ፡- « guna sprot clube»

ብዙዎቹ የመቀሌ ድርጅቶች ከትግርኛ ይልቅ በአማርኛ ማስታወቂያ መለጠፍ ይቀናቸዋል። ሁለቱም ቋንቋዎች ከሴማዊ ግንድ የፈለቁ መኾናቻ የመቀራረብና የመወራረስ እድላቸው ሰፊ ያደርገዋል። ለዚህ ይመስለኛል ቃላቱን የሚ፤፡ቻቸውን ያህል ሲፅፏቸው የመሳሳት ስሜት

የማይፈጥሩባቸው። ኾኖም ከተማዋ በእንግሊዝኛ ቃላትም ጭምር ኪረዳሽ መኾንዋ የቱሪስት ፍሰትን ይጨምርላት እንደኾነ አላውቅም። ፈረንጆች እንዲህ አይነት ክስተቶች ያዝናኗቸዋል። የከተማዋ ቁጥር አንድ ኮፊ ሃውስ» ስታርባክስ በሚል ራሱን ይጠራል። ከደጁ በእንግሊዝኛ ስሙን የፃፈው ግን « starbacks» በሚል ነው። ሬስቶራንት የተሰኘው ቃል በትክክል የተፃፈበትን ቤት በከተማዋ ማግኘት ልክ የቧንቧ ዉሃን በከተማዋ እንደማግኘት አዳጋች ነው። በነገራችሁ ላይ የመቀሌ ቧንቧ ጠብ የሚል ውሀ የለውም። ብዙ ሰፈሮች የቧንቧ ውሀ የሚያገኙት በወራት ፈረቃ ነው። ቧንቧዎቹ ዉሀ ሲያፈሱም ጨዋማ ስለሚሆኑ የመቀሌ ዉሀ ለአንግዳ ሰው ብዙም አይመከርም።

ወደ ሆሄያት ግድፈት እንመለስ። የሚቀመስ ለማግኘት«ሀበሻ ጆይ-ፉል ቪሌጅ» የተባለ ምግብ ቤት ገባሁ። ሜኑ ቀረበልኝ። 27 የሚሆኑ የምግብ ዝርዝሮች ተጽፈዋል። በእንግሊዝኛና በአማርኛ። ሀያ አንዱ ላይ የሆሄያት ግድፈት አግኝቼባቸዋለሁ። ጥቂቶቹን እንሆ፡- « የእታኸልቲ ሹሩባ» /የአትክልት ሸርባ/ ለማለት፤ «ሽሮ ፈሰስ»/ ሽሮ ፈሰስ. ለማለት፤ «ዓሳ ጥበስ»/ ዓሳ ጥብስ/ ለማለት፤ «ደሮ ጥበስ»/ ዶሮ ጥብስ/ ለማለት፤ «ስቲከ» /ስቴክ/ ለማለት ወዘተ።

በነገራችሁ ላይ እንደ አብዛኛዎቹ የአገራችን ሬስቶራንቶች ሁሉ በዚህ ምግብ ቤትም የእንግሊዝኛው የምግብ ዝርዝር ላይ ከተፃፉ የምግብ አይነቶች የቃላት ግድፈት የሌለባቸው የምግብ አይነቶችን ማግኘት ከባድ ነው።

ጫትና ጋዜጣ በመቀሌ

መቀሌ ከአመታት በፊት ጫት እና የግል ጋዜጣ ስርጭት የተከለከለባት ብቸኛዋ የኢትዮጵያ ከተማ ነበረች። አሁን ሁለቱም ተፈቅደዋል። ኾኖም እንደ ሌሎች ከተሞች ጫት ቤቶች በግላጭና በብዛት ደረታቸውን ነፍተው በከተማዋ እምብዛምም አይታዩም። የግል ጋዜጦች ግን በሽበሽ ናቸው። ብዙዎቹ የቅዳሜ ጋዜጦች መቀሌ የሚደርሱት ዘወትር ሰኞ ነው።

በአዲስ ሉ:ጋ ብዙም ተነባቢ ያልኾኑትን አዲስ ዘመን እና «ኢትዮጵያን ሄራልድ»ን እንዲሁም «ዘመን» መጽሄትን በመቀሌ የተሻለ አንባቢ እንዳላቸው ተገንዝቢያለሁ። በአዲሳባ ዳቦ ቤቶች የማየውን «አዲስ ዘመን» በመቀሌ ፀጉር ቤት አይቼው ተደምሚያለሁ። «ዘመን መፅሄት» እስከ 1500 ኮፒ ድረስ እንደሚሰራጭ በከተማዋ የጋዜጣ አከፋፋይ የኾነ አንድ ግለሰብ አጫውቶኛል።

በመንግስት ሚዲያ እያሰለሱ የሚፈጠሩ መንግስታዊ ቁልፍ ቃላትም በመቀሌ ከተማ ዋጋ ይሰጣቸዋል። ለምሳሌ «ሕዳሴ» የሚለው ቃል የአንድ አሽከርካሪ ማሰልጠኛ የግል ድርጅት መጠሪያ ኾኖ ያገለግላል። « ቢ ፒ አር ለማጅ»፣ የሚል የመኪና ድርጅት ስም አይቼም ተገርሜያለሁ። በሽገር ውስጥ «ቢፒአር ካፌ»የሚል ስም ብታዩ ምን ይሰማችኋል? በበኩሌ ባለቤቱ ቀልደኛ ቢጤ እንደኾነ እገምታለሁ፤ አልያም ደግሞ ከኾነ መስሪያ ቤት ጥሩ ብር «ከሰራ» በኃላ በቢፒአር «ተንሳፏል» ብዬ አስባለሁ።

በነገራችሁ ላይ መቀሌ ደርሶ የዐፄ ዮሀንስ አራተኛን ቤተመንግስትንና የህወሓትን የተጋድሎ ታሪክ የሚያሳየውን የሰማእታት ሙዝየም ሳይጎበኙ መመለስ አይመከርም። የአፄ ዮሀንስ ቤተ መንግስት በእጅጉ ውብ ነው ማለት ይቀላል። ለግቢው የሚደረገውን በጦር መሳርያ የታገዘ ጥብቅ ጥበቃ ያየ እንግዳ ዮሀንስ አራተኛ መተማ ላይ ተሰዉ የተባለው ሀሰት ነው ብሎ ሊጠረጥር ይችላል። በቤተመንግስቱ ግቢ ፎቶ መነሳትም በጥብቅ የተከለከለ ነው። ለምን መሰልዎ! ዐፄ ዮሀንስ በህይወት ባይኖሩም አቶ መለስ መቀሌ ሲመጡ የሚያርፉት እዚያ ነው ይባላል። ከዚህ በላይ ስለ ሙዝየሙ ማውራት ለዐፄዎቻችን ደህንነት አስጊ ስለኾነ ትቼዋለሁ።በዚህ ሙዝየም ውስጥ አፄ ዮሀንስ ከበሉበት ሳህን እስከ ተኙበት የጠፍር አልጋ ድረስ ይገኛል። በህወሓት የሰማእታት ሙዝየም ደግሞ የአሁኖቹ ቱባ ባለስልጣናት ገና ፀጉራቸው እንደዛሬው ሳይሸሽ፣ አፍሮና ሽበላ ሳሉ የተነሷቸው ፎቶዎች፣ የመጀመርያዎቹ ስድስቱ ቀላል መሳርያዎች፣ የሬዲዮ መገናኛዎች፣ ታንኮች፣ ዞ ምናምን መሳርያዎች ሁሉም ለታሪክ ምስክርነት በዚህ ሙዝየም ውስጥ ይገኛሉ። «አቶ መለስ ከአስታት አንድ ቀን መጥተው ወጣትነታቸውን በፎቶ አይተው ተገረሙ፣ የትጥቅ ትግል የጀመሩባቸውን ኃላ ቀር ሽጉጦች አይተው ተደመሙ፣ የተሰው ጀግኖች ወንድሞቻቸውን አይተው አነቡ» ብለውኛል ሙዝየሙ አካባቢ ከነበሩ ሰራተኞች በእድሜ ሽምግል ያሉ ሰው። አቶ መለስ ልጆቻቸውን ይዘው መጥተው ይህንኑ ሙዝየም ከአንዴም ሁለት ሶስቴ ጎብኝተውታል ሲሉም አጫውተውኛል።

አቶ መለስ በመቀሌ

በአዲሳባ አንድ ጎረምሳ ወደ አንድ ኪዮስክ ጠጋ ብሎ «እስኪ ሲጋራ ስጠኝ» ይላል። በመቀሌ አንድ ኮበሌ በአቅራቢያው ወደሚገኝ አንድ ፎቶ ቤት ሄዶ « እስኪ ናይ መለሰ ፎቶ ሀበኒ» ይላል። ሁለቱም የጠየቁትን ያገኛሉ።

በመቀሌ አንድ የአቶ መለስ ዜናዊ ጉርድ ፎቶ ከሁለት ዓመት በፊት በ1. 50 ሳንቲም ይሸጥ ነበር። አሁን ኑሮ ተወደደና ሶስት ብር ገብቷል። ፎቶው ላይ ያሉት ሰውዬ ግን ለኑሮ ውድነቱ ተጠያቂ አይደረጉም። አቶ መለስ በመቀሌ ተወዳጅና በሽበሽ ናቸው። የትም ይገኛሉ። ነዋሪው ሲወጣ ሲገባ ያያቸዋል፤ ያደንቃቸዋል። «ኑርልን፣እንወድሀለን» ይላቸዋል።

ለምሳሌ መቀሌ ውስጥ የእርሳቸውን አንድ ፎቶ ያለጠፈ ፎቶ ቤት ማግኘት ዘበት ነው። በፎቶ ቤቶቹ እየተገላለጡና እየተሽኮረመሙ ፎቶ የተነሱ የትግራይ ውብ ሞዴሎች ፎቶዎቻቸው በፍሬም እየተደረገ ደጅ ይሰቀልላቸዋል። አቶ መለስ በነዚህ ውብ ሞዴሎች መሀል ድንገት ሾልከው ይገባሉ። በቆረጣ።የትም ያላየኋቸውን የአቶ መለስ ፎቶዎችን መቀሌ ፎቶ ቤቶች ውስጥ ተሰቅለው አይቻለሁ። ደግሞም ሰውየው ፎቶ ይወጣላቸዋል፤ «ፎቶጀኒክ» ሳይሆኑ አይቀርም።

የመቀሌ ህዝብ በአይኑና በመለስ እንዲመጡበት አይሻም። ሰውየው በመቀሌ ከፍተኛ ተከለ-ሰብእናን ገንብተዋል። ሬስቶራንቶች፣ መዝናኛዎች፣ ቢሮዎች፣ መኪናዎች የሰውየውን ፎቶ በመስቀል ፍቅራቸውን ይገልፁላቸዋል። አንድ ቀን «አብረሃ ካስል» በሚባለው አካባቢ ከሚገኝ «ሞርኒንግ ካፌ» ተብሎ ከሚጠራ አንድ ሸጋ ካፌ ታደምኩ። ዘመናዊ ካፌ ነው። በካፌው በአራቱም ማእዘናት በሚገኙ አራቱም ግድግዳዎች በሚያምር ጥቁርና ነጭ ቀለም የአራት ታላላቅ የዓለማችን ተጽእኖ ፈጣሪዎች ምስል በውብ ፍሬም ተሰቅሎ ይታያል። እነዚህ አራቱ ሰዎች እነማን ይመስሏችኋል? «ማርቲን ሉተር ኪንግ»፣ «ኔልሰን ማንዴላ»፣ «ማሃታማ ጋንዲ» እና አራተኛውን ሰው እናንተው ገምቱ....የኛው «አቶ መለስ ዜናዊ» ናቸው።

መቀሌ ለአቶ መለስ ክብር ስትል ዜማም አበርክታለች። ወዲ አፍሮ የተባለ የትግርኛ ዜማ አቀንቃኝ «ብርኒሂን» የተሰኘ የውዳሴ ዜማ ለአቶ መለስ ዘፍኖላቸዋል። በዚህ ዜማ አቶ መለስ ራሳቸው በሀውልቲ አዳራሽ ነጠላ አጣፍተው ድንቅ ተወዛዋዥ እንደሆኑ አስመስክረውበታል። ይህንን ዜማ ተከትሎ «ብርንሂን» የሚለው ቃል በመቀሌና በመላው ትግራይ ተወዳጅነት በማትረፉ «ብርኒሂን» የሚሉ የአቶ መለስ ምስሎች የታተሙባቸው ስቲከሮች በባጃጆች ሳይቀር ተሰራጭተዋል። ቲሸርቶች ተበትነዋል። በመቀሌ የቀን መቁጠርያ /ካላንደር/ ሲታተም የአቶ መለስን ምስል ይዞ ነው። የመላእክትን ምስል እያዞሩ የሚሸጡ ትንንሽ ልጆች የአቶ መለስን ምስል ብትጠይቋቸው ይሸጡላችኋል። በነገራችሁ ላይ «ብርኒሂን» ማለት የመስቀል ወፍ እንደማለት ነው። እንደ አቶ መለስ ሁሉን ያሟላ ሰው በዘመን አንድ ቢገኝ ነው እንደማለት።

የጎዳና ላይ በረሮዎች

መቀሌ ከጋሪዎች ባሻገር ከጥቂት አመታት በፊት በመጡ ባጃጅ ታክሲዎች ወረራ የተፈጸመባት ከተማ ናት። በየአቅጣጫው የሚከንፉት ባጃጆች ትዕግስት የሚባል ነገር አልፈጠረባቸውም። በየመንገዱ ዳር የሚለማመኑ አዛውንቶችን ይገጫሉ። ውቃቢ አለባቸው መሰለኝ ካልገጩ ሄደው ሄደው ፍንግል ይላሉ። ባጃጆቹ።

ተሳፋሪን ቀድሞ ለመጥለፍ እቅላቸውን ይሰታሉ። ድንገት በአንደኛው የመቀሌ ጎዳና ሽር እያሉ ትንፋሽ ለመውሰድ ቆም ካሉ አንድ ባጃጅ ከፊትዎ ይቆምና « እተው» ይሎታል። «ይግቡ» ማለቱ ነው። «አይ መቆም ፈልጌ ነው» ቢሉትም « ይእተው እሞ ጠጠው ይበሉ» ይሎታል። «ግዴለም ይግቡና ይቁሙ» እንደማለት ነው።

እንደ ወያላም እንደ «ባሉካ»ም እንደሾፌርም የሚሰራቸው ባለባጃጆች በከተማዋ የነበሩ ሚኒባስ ታክሲዎችን ከጫወታ ውጭ ለማድረግ ጊዜ አልወሰደባቸውም። በተለይ «አስርተ-ሽሙንተ» በሚባለው ሰፈር ባጃጆች ስለነገሱበት ታክሲ ዝር አይልበትም። ባጃጆችን ከዚህ አካባቢ ከሚገኝ ኮረብታ ላይ ኾነው ቢመለከቷቸው በመቀሌ የበረሮ ማራቶን እየተካሄደ ሊመስል ይችላል። በነገራችሁ ላይ ይህ ሰፈር በትግራይ ተወዳጅ ስፖርት የኾነውን የብስክሌት ስፖርት ውድድር በማስተናገድ ይታወቃል።

የመቀሌ «ላዳ» ታክሲዎች የተጋነነ ዋጋ በመጥራት ይታወቃሉ። ለምሳሌ ከ«አሉላ አባ ነጋ» አየር ማረፍያ ወደ መሀል ከተማ ለመግባት ፈልገው ኮንትራት ታክሲ ለመያዝ ፈቀዱ እንበል። ከ30-40 ብር ሊጠየቁ ይችላሉ፤ በዚያው መንገድ ለመመለስ ደግሞ ከ100-120 ብር ይጠየቃሉ። ዋጋው ቢወደድቦትም ይስማሙና ከኃላ እንደ ዲፕሎማት ደልቀቅ ብለው ይቀመጡና «እንሂድ» ይሉታል። ሾፌሩ ግን ሌሎች ሦስት የእርስዎን ያህል ብር የሚከፍሉ ተሳፋሪዎችን ፍለጋ ላይ ነው። « ኮንትራት እኮ ነው የያዝኩህ!» ብለው ቱግ ሲሉ « ዋእ! እሞ እነሱስ ኮንትራት አይደሉም እንዴ! ለአንድ ሰብ ይገፌ ልሄድ ነው ሚፈልጉ!?» ብሎ ሾፌሩ መልሶ ያንባርቃል። በመቀሌ!

አሥመራ ወመቀሌ፤ፍቅረኛሞቹ ከተሞች

የትግርኛ ሙዚቃ ቀጭ ብለው እንዲሰሙት ፈቃደኛ አይደለም። ጠንካራ የከበሮ ምት ሰላለው አብረውት እንዲውረገረጉ የመወትወት አቅም አለው። ነሸጥ ካለዎ ጭፈራንና ማጌጥን ከሚወደው የትግራይ ህዝብ ጋር ዐለምዎትን ለመቅጨት እንደ መቀሌ የተመቸ ከተማ አያገኙም።

መቀሌ ለዘመናት በድምፀ ወያኔ ሬዲዮ ብቻ ኖራለች። ከድል በፊትም ከድል በኃላም። ከድል በኃላ 20 ዓመታትን ዘግይታም ቢኾን በቅርቡ አዳዲስ «ኤፍ ኤሞች» ተከፍተውላት እየተሽሞነሞነች፣ እየተምነሸነሸች ትገኛለች። ዲጀዎቿ ከኤፍኤሞቿ ስቱዲዮዎች የትግርኛ ሙዚቃዎችን ያለእረፍት ስለሚለቁ በሚዘዋወሩበት ስፍራ ሁሉ ሙዚቃ ይቀነቀንልዎታል። በዚያ ላይ የሙዚቃው ምት ጠንከር ያለ በመሆኑ በአረማመድዎ ላይ ሁሉ ተጽእኖ የመፍጠር አቅም አለው። ከብ እየሰሩ በትግርኛ ሙዚቃ መምነሽነሽ ምንኛ ደስ ይላል። ይህ አጨፋፈር በአገሬው ቲልሒት በመባል ይታወቃል።

ከአስመራ በ280 ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ የምትገኘው መቀሌ ከየትኛውም ከተማ በላይ ለጦርነቱ ትዝታ ቅርብ ናት። ከአስር ዓመት በፊት በተደረገ ወንድማዊ ጦርነት ብዙ ነዋሪዎቿን ገብራለች። በአይደር ት/ቤት ብዙ ሕፃናቷ በጦር አውሮፕላን ተደብድበዋል። ያም ኾኖ መቀሌ ያኮረፈች አይመስልም። ነግቶ እስኪመሽ በኤርትራ ሙዚቃ ሐሴት ታደርጋለች። በእረፍት ቀናትም በኤርትራ ድራማዎች ትጨሳለች። የሸገር ልጆች ለፐሪምየር ሊግ በየስፖርት ካፌው ሲኮለኮሉ የመቀሌ ልጆች ለኤርትራ ድራማዎች ዲሽ ቤቶችን ያጣብባሉ።

እነ አብረሃም አፈወርቂ፣ የማነ ባርያ፣ ኤልሳ ኪዳነ፣ ሄለን መለስ የኤርትራ ሙዚቀኞች ብቻ አይደሉም። መቀሌ ሁሉንም እንደልጆቿ ትናፍቃቸዋለች። አንዳንድ ጊዜ አሥመራም ለመቀሌ ተመሳሳይ ናፍቆት ታሳይ ይኾን ብዬ ራሴን እጠይቃለሁ። የዚህን መልስ ለማግኘት ግን «ዳህላክ ላይ ቤት መስራት...» ሳያስፈልግ አይቀርም።

©ይህ ፅሁፍ በሚያዚያ 28፤ 2001 በወጣው አዲስ ነገር ጋዜጣ «ጉዞ» በተሰኘ አምድ ስር ታትሞ ለአንባቢያን ቀርቦ ነበር፡፡

ፌርማታ ያጡ ወሲባዊ ንክኪዎች

በየዕለቱ በአንበሳ የከተማ አውቶቡስ ከሚጓጓዙት 450 ሺህ ተሳፋሪዎች ውስጥ ወንበር ላይ ለመቀመጥ የሚታደሉት ሩብ ያህሉ ብቻ ናቸው። በተለይ ሴት ተሳፋሪዎች ከሚደርስባቸው የምቾት መጓደል በላይ ለተለያዩ የወሲባዊ ትንኮሳዎች ይጋለጣሉ። ይህንኑ የታዘበው የአዲስ ነገር ዘጋቢ መሐመድ ሰልማን « አውቶቡሶች ውስጥ የኪስ አውላቂዎች ብቻ ሳይኾኑ ሴት ተናኳሾችም በርከተዋል» ይለናል።

———— ————

ለነቢል ሐሰን ከእግሩ ቀጥሎ የሚተማመንበት ብቸኛ መጓጓዣ አንበሳ የከተማ አውቶቡስ ነው፡፡ ባለፉት ዘጠኝ ዓመታት በየዕለቱ ጠዋትና ማታ በአንበሳ ተጓጉዟል። ይህን ያህል ዘመን በደምበኝነት የዘለቀው በአውቶቡሶቹ ምቾት ተመስጦ አይደለም። በሰው ላብ እየታጠኑ መሄድን ማን ይፈቅዳል? አንዳንድ ጊዜ የተሳፋሪ መጥፎ የብብት ጠረን እና የጫማ ሽታ እንደማቅለሽለሽ ሲለው፣ የአውቶቡስ ጉዞ ያንገሸግሸውና በቀረው ብቸኛ አማራጭ ለመጠቀም ይገደዳል፤ በእግሩ። ነቢል ከወርሃዊ ገቢው አንፃር ታክሲን መጠቀም በአየር የመብረር ያህል ሩቅ ይሆንበታል። 52 ቁጥር አውቶቡስን ባየበት ቅፅበት ልቡ ወከክ ይልበታል። ካልደነገጠ ታመልጠዋለች። ካመለጠችው ስራ አይገባም፤ ስራ ካልገባ ደመወዝ ይቆረጥበታል፤ የወር

ሀይወቱ ተስተጓጎለበት ማለት ነው። ስለዚህም ነው 52 ቁጥርን ባየ ቁጥር ልቡ ወከክ የምትልበት። ከሚኖርባት መርካቶ ጭሮ ወደሚውልበት ገርጂ ታቅፋ የምታደርሰው እና ምሽት የምትመልሰው 52 ቁጥር አውቶብስ ብቻ ናት። ነቢል የእድሜውን ሲሶ በተጓዘባት አውቶቡስ ውስጥ የሚፈፀሙ እንግዳ ክስተቶችን ለመተረክ ሁነኛ ሰው ይመስላል።

በእነዚህ ረዥም ዓመታት የአውቶቡስ ጉዞው ላይ ያልታዘበው ምን አለ? በአውቶቡሱ ከሚጸዳዱ ያልተቆነጠጡ ልጆች አንስቶ እስከ አዛውንት የኪስ ቀበኞች፤ የተመገቡት ሳይዋሀድላቸው ቀርቶ ወደላይ ከሚላቸው ተሳፋሪዎች አንስቶ በሚጥል በሽታ እስከሚሰቃዩት ድረስ በዚያው በአውቶቡሱ ተመልክቷል። ከእነዚህ ሁሉ ደስ የማይሉ ክስተቶች በላይ ግን በሴቶች ላይ የሚፈፀሙ አላስፈላጊ ወሲብዊ ንክኪዎች ተደጋጋሚ ክስተቶች ናቸው።

እነዚህ ንክኪዎች የተለያዩ መልክ አላቸው። ነቢል «የሴት ተሳፋሪዎችን ቀሚስ ገልቦ እጅን እስከመስደድ፤ አንዳንዴም የሱሪ ዚፖችን እስከማውረድ የሚደርስ ድፍረት በአውቶቡስ ውስጥ ይታያል» ይላል። ይህ ነቢል በየዕለቱ አስተውላቸዋለሁ የሚላቸው ያፈጠጡ እና ያገጠጡ የአውቶቡስ ኩነቶች « ተራ አሉባልታዎች» ሊኾኑ ይችላሉ ብለው የሚጠራጠሩ ጥቂት አይደሉም። ኢትዮጵያዊ ጨዋነት እያሰቡ። ኾኖም በአውቶቡሱ ዙርያ ያሉ እንደ ተሳፋሪዎች፤ ትኬት ቆራጮች፤ የአውቶቡስ ሾፌሮች እና ትንኮሳው ደርሶብናል የሚሉ ሴት ተሳፋሪዎች አንድ ዐይነት ድምፅ ማሰማታቸው የነገሩን እውነትነት ያስረግጣል።

ከቀናት በፊት ለእድሳት በተዘጋው ትልቁ የመርካቶ የአውቶቡስ ተርሚናል አቅራቢያ ባሉ ጎዳናዎች ማልደው የተነሱ ተሳፋሪዎች የሚፈልጓቸውን ቁጥሮች ያነገቡ አንበሳ አውቶቡሶች እስኪመጡ ዘርዘር ብለው በጉጉት ይጠበባቃሉ። በግምት ከተሳፋሪዎቹ ግማሽ የሚኾኑት ሴቶች ናቸው። አዲስ ነገር በድንገታዊ ናሙና ዘዴ እዚህ ተርሚናል ውስጥ ካነጋገራቸው ሴት ተሳፋሪዎች 18 የሚኾኑት በጉዞ ላይ በወንዶች አላስፈላጊ ንክኪ እና ጉንተላ እንደደረሰባቸው ተናግረዋል። አምስቱ ደግሞ በነርሱ ላይ ሳይኾን በጓደኞቻቸው ላይ ኾን ተብሎ የተፈፀመ ወሲባዊ ንክኪ እንደደረሰባቸው መስክረዋል። በዚህ ኢ-ወጋዊ ድንገቴ የናሙና ጥናት ከተካፈሉት ውስጥ ጉዳዩን በወሬ ደረጃ ካልኾነ በቀር ጥቃቱ የደረሰበትንም ሰው እንደማያውቁ የገለፁት ሁለቱ ብቻ ናቸው።

ስማቸው በዚህ ጉዳይ እንዲጠቀስ ፈቃም የማይሹት እና ላለፉት 21 ዓመታት በአንበሳ የከተማ አውቶቡስ በሾፌርነት ያገለገሉ አንጋፋ ሾፌር ይህንኑ ኢ-ወጋዊ ጥናት የሚያጠናክር እና ከሳምንት በፊት ደረሰ ያሉትን አጋጣሚ ይተርካሉ። ሕፃን ልጇን ወንበር ሊያዘች ተሳፋሪ ሰጥታ የቋሚውን ብረት አንቃ ትጓዝ የነበረች ሴት ከእርሷ ጎን በነበረ ጎልማሳ አግባብ ያልኾነ ንክኪ እና መተሻሸት ይፈጸምባታል፤ በዚህ የተደናገጠችው ሴት ቦታ ለመቀየር ስትሞክር ጎልማሳው ሰው ተከትሏት በመሄድ ይባስ ብሎ መቀመጫዋን «በወንድነቱ» አስደግፎ እንዳልተመቸው እና አውቶብሱ እንደሚያወዛውዘው እያስመሰለ ይነካካታል።አውቶቡሱ ፍሬን በያዘ ቁጥር ይበልጥ ይጠጋታል። በኹኔታው እልህ ተናንቋት የነበረችው የትንሽዋ ልጅ እናት ተናኳሹ ይኾናል ብሎ ባልገመተበት ቅጽበት የአውቶቡሱን መቆም ምክንያት አድርጋ ሰውየውን በጥፊ አስደንግጣ አንገቱን እንዳስደፋችው እኚሁ ሾፌር ያወጋሉ። ኾነ ተብለው የሚፈጸሙ ጾታዊ ንክኪዎችና ትንኮሳዎች በፊትም የነበሩ እና በሥራቸው አጋጣሚም ዘወትር የሚከሰቱ ድርጊቶች እንደኾኑ ለ21 ዓመታት በሥራው ላይ የቆዩት እኚሁ አሽከርካሪ ሲናገሩ ጉዳዩ «ተራ ዕለታዊ ስሜትን የመወጫ» አጋጣሚ እንጂ አስገራሚ ኾኖ እንዳልታዩቸው ከኹኔታቸው ለመረዳት አይከብድም።

በድርጅቱ ለዐስር ዓመታት በሾፌርነት እንዳገለገሉና ስማቸው እስካልተጠቀሰ ድረስ የሚያውቁትን ለመግለጽ የፈቀዱ ሌላ የአውቶቡስ አሽከርካሪ በበኩላቸው ወሲባዊ ትንኮሳዎች በአውቶብስ ውስጥ በተደጋጋሚ እንደሚያጋጥማቸው ገልፀው ነገር ግን ድርጊቱ የተፈጸመባቸው ሴቶች ፈጸሚውን «ቅሌታም...ባለጌ...» ብሎ ከመሳደብ ያለፈ ርምጃ ሲወስዱ እንዳላዩ ይገልጻሉ። ከዚህም ባሻገር አሁን አሁን በመፈቃቀድ የሚፈጸሙ ወሲባዊ ንክኪዎች እየተለመዱ መምጣታቸውን እና ለአንዳንዶችም አውቶቡሶች ሁነኛ « የመነካኪያ» ሥፍራ እየሆኑላቸው እንደመጣ ያብራራሉ። ረዣዥም ጉዞዎች ለእንደነዚህ ዐይነት ድርጊቶች ተመራጭ እንደኾኑ የሚገልጹት እኚሁ አሽከርካሪ ከአንድ ዓመት በፊት እርሳቸው በያዙት አውቶቡስ ውስጥ የኾነውን እና ትኬት ቆራጩ ጭምር ያየውን ክስተት እንደ አብነት አንስተው ያወጋሉ። «ጥንዶቹ አቅላቸውን ስተው ሁሉን አይነት ድርጊት የፈፀሙበት አጋጣሚ ነበር» ይላሉ። ከለገሀር እስከ ደብረዘይት በምትጓዘው 60 ቁጥር አውቶቡስ ምሽት ላይ የመጨረሻ ወንበር ላይ የሚቀመጡ ጥንዶች ብዙዉን ጊዜ «አስነዋሪ አካላዊ ንክኪ በተደጋጋሚ ሲፈፅሙ ማየት ብርቅ አይደለም» ነው የሚሉት። «እነዚህ በመፈቃቀድ ላይ የተመሠረቱ ‹ወሲባዊ ንክኪዎች» በተማሪዎች ዘንድ በይበልጥ ይዘወተራሉ።

ነጻነት በላይ (ስሟ የተቀየረ) ለስድስት ዓመታት ያህል በአንበሳ የከተማ አውቶቡስ ድርጅት ውስጥ በትኬት ቆራጭነት አገልግላለች። በእነዚህ ዓመታት ለወሲባዊ መተሻሸት ኾን ብለው የሚመጡ ተሳፋሪዎችን ለይታ እስከማወቅ እንደደረሰች በሙሉ ልብ ትናገራለች። «አውቶቡሱ በሚጨናነቅበት ሰዓት ካልኾነ አይሳፈሩም» ትላለች የእነዚህን ተተናኳሾች እንድ መገለጫቸውን ስታወሳ። «ትኬት ለመቁረጥ ሲሰለፉም የሚፈቅዷትን ሴት ተከትለው ነው። አውቶቡሱ ከልክ በላይ ሲሞላ ሴት ተሳፋሪዎችን መተሻሸት ይጀምራሉ። የሴቶቹን የምላሽ አዝማሚያ በማየትም እስከመጨረሻው በድርጊታቸው ይገፉበታል። ከአውቶቡስ የሚወርዱበት ቋሚ የኾነ ፌርማታም የላቸውም። ይህን ድርጊት የሚፈጽሙት ብዙዎቹ ጎልማሶች ናቸው፤ ሱስ የኾነባቸው ይመስለኛል» ትላለች ኀፍረት የተቀላቀለበት ሳቋን ለመገደብ እየሞከረች። ነጻነት እሷን ብቻ ለማስቀመጥ ሙሉ በሙሉ ከመስታወት በተሠራችው ትንሿ የትኬት ቢሮዋ ውስጥ ኾና ብዙ አስነዋሪ ድርጊቶችን አይቻለሁ ትላለች። ከዓመት በፊት በ 3 ቁጥር አውቶቡስ ስትሠራ የገጠማትን ለመግለጽ ግን ጨዋ ቃላትን በመፈለግ ተቸገረች።

«ሰውየው ሲገባ ጀምሮ ሲቅበዘበዝ አላማረኝም ነበር» የምትለው ነጻነት «ሰውን ሁሉ አልፎ እኔ ቀጭ ከምልበት ፊት ለፊት ‹ሚኒ-ስከርት› ካደረገች ልጅ ጋር ሲደርስ ቆመ። ረዥም ጃኬት ለብሶ ነበር። «ልጅቷን ሲተሻሻት ሌባ መስሎኝ እያየሁት ነበር። አጅሬ ለካ «ጣጣውን» ልጅቷ ቀሚስ ላይ አጠናቆታል። ድርጊቱ የተፈጸመባት ልጅት ጫማዋን አውልቃ ጠፈጠፈችው። አውቶቡሱ ሲቆምለት ግን የምንተፍረቱን ዘሎ ወረደ።»

ነጻነት ድርጊቱ የተፈጸመባት ልጅ በአጋጣሚው ስላፈረች «ሌባ ነው» ብላ ተሳፋሪውን እንደዋሸች ታስታውሳለች። «እኔ ግን የኾነውን ስላየሁ የሶፍት ወረቀት ሰጠኃት» ትላለች ነጻነት በኀፍረት የቀላውን ፊቷን ለመሸሸግ እየጣረች። አብዛኛው እንደ እነዚህ ዐይነት ድርጊቶች ሲፈጸሙ ተሳፋሪዎች ይስቃሉ። ጥቃቱ የደረሰባትንም ኾነ ፈጻሚውን በመሳቅ ያሸማቅቃሉ። ነፃነትም እንድ ተመልካች ናት። ያውም ሁሉንም ከየአቅጣጫው ለማየት በቂ የኾነ ቦታ ያላት ቁልፍ ታዛቢ። ነገር ግን ነጻነት ኹኔታውን ተመልክታ እንደ ሰው አትስቅም። ኹኔታው ቢያናድዳትም ምንም እርምጃ አትወስድም። «እኔ በሰው ስሜት ምናገባኝ...» በማለት ትከሻዋን ትሰብቃለች። በአውቶቡሱ ጉዞ እንዲህ ዐይነቱ ድርጊት ሲፈጸምባቸው ገፍተው ወደ ሕግ የሚሄዱ ቀርቶ የቃሪያ ጥፊ የሚሰነዝሩትም እጅግ ጥቂቶቹ ብቻ ናቸው። ብዙዎቹ በተፈጠረው ነገር ኀፍረት ስለሚይዛቸው ዝም ማለትን ይመርጣሉ። ይህም ወንዶቹን የስሜታቸው ጣሪያ

ላይ እስኪደርሱ ድረስ በድርጊታቸው እንዲገፉበት ያበረታታቸዋል። «ማይ ፋሽን» የተሰኘና በአንድ ወቅት በእንግሊዝኛ ይታተም የነበረ የፋሽን መጽሔት እ.ኤ.አ በኦክቶበር 2006 ባወጣው እትሙ ይህንኑ ጉዳይ አንስቶት ነበር። የአውቶቡስ ላይ ትንኮሳዎችን በዳሰሰው በዚህ ጽሁፍ ጥቃት ደርሶባታል ያላትን ገነት ደሴ የምትባል የረጲ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህርትን ታሪክ መጽሔቱ አስነብቦ ነበር። «...ከኃላዬ አንዳች የሚጎረብጥ ነገር ተሰማኝ... በስሜት የተወጠረ የወንድ ብልት ነበር። የተፈጠረው ኹኔታ አስቀያሚ ነበር... ለካንስ ሰውየው በዚያ ሁሉ ጭንቅንቅ መሐል ተራክቦ ሊፈጽምብኝ እየሞከረ ነበር...» ማለቷን መጽሔቱ ዘግቧል።

ሦላሳ ወንበሮች ብቻ ያሏቸው የአንበሳ ከተማ አውቶቡሶች በአንድ ጊዜ እስከ 120 የሚደርሱ ተሳፋሪዎችን ይጭናሉ። ከእነዚህ መካከል 90 የሚኾኑት ተሳፋሪዎች እርስ በእርስ ተዛዝለው ለመጓዝ ይገደዳሉ። በዚህ ኹኔታ በአንድ ቀን ብቻ 450 ሺህ የአዲስ አበባ ነዋሪዎች በከተማ አውቶቡሱ ይመላለሳሉ። የድርጅቱ ሕዝብ ግንኙነት ኃላፊ አቶ ሸዋረጋ ላህሌ ወሲባዊ ትንኮሳዎች በአውቶብስ ውስጥ እንደሚፈጸሙ እንደግለሰብ በወሬ ደረጃ እንደሚሰሙ ገልፀው ነገር ግን ቢሯቸው ይህን ጉዳይ በአጀንዳ መልክ አንስቶት እንደማያውቅ ለአዲስ ነገር አስረድተዋል። « ይህ የግለሰብ የሙብት ጥሰት ነው።

የሰው መብት ጥሰት የሚመለከተው አንበሳ አውቶቡስን አይደለም» የሚሉት አቶ ሸዋረጋ ኾኖም እንደ ድርጅት ከማንም ይህን መብት እስከብራለሁ ከሚል አካል ጋር አብሮ ለመሥራት ዝግጁ እንደኾኑ ይገልጻሉ። በየዕለቱ በ93 መስመሮች ላይ የሚሰማሩ 338 አውቶቡሶች በመጠቀም አንበሳ አውቶቡስ በአንድ ወር ውስጥ ብቻ በአማካይ 13 ሚሊየን የሚኾኑ የከተማዋ ነዋሪዎችን ከቦታ ቦታ ያጓጉዛል።

2.6 ሚሊየን ነዋሪዎች በሚገኙባት ከተማችን ይህ የተገልጋዮች አኀዝ የሚያሳየው አውቶቡሶቹ የብዙኀኑን ዝቅተኛ ገቢ ያለው የኅብረተሰብ ክፍል የትራንስፖርት ብቸኛ ምርጫ መኾናቸውን ነው። ከዚያም ባሻገር አኀዙ በራሱ በወሲባዊ ትንኮሳ ሊጠቁ የሚችሉ ሴቶች ቁጥር ቀላል እንደማይኾን የማስረዳት አቅም አለው። ኾኖም ግን ጉዳዩ የማንንም ትኩረት ያገኘ አይመስልም። የአዲስ ነገር ዘጋቢ ለዚህ ጽሑፍ ማሟያ በሴቶች ጥቃት ላይ ወደሚሰሩ (የኢትዮጵያ የህግ ሴት ባለሙያዎች ማሕበርን ጨምሮ አራት መንግስታዊ ያልኾኑ ድርጅቶች ቢሮ ጎራ ብሎ

ጉዳዩን አንስቶላቸው ነበር። የሁሉም ምላሽ ግን ከ «ሲባል አንሰማለን» ያለፈ አልነበረም። ጥቃቱ ደርሶብናል የሚል አመልካችም መጥቶባቸውም አያውቅም። በእርግጥም ከዚህ በእጅጉ የከፉ ወሲባዊ ጥቃቶች በየደቂቃው በሚፈጸሙበት ሀገር የአውቶቡስ ውስጥ ትንኮሳ ቀላል ተደርጎ መታሰቡ እምብዛምም ላያስገርም ይችላል። ነቢል ሐሰን ዛሬም ድረስ በትንሽ ሳንቲም አድርሰው ለሚመልሱት አውቶቡሶች ከፍ ያለ ክብርን ይሰጣል። በጫማ ሽታና በላብ የታወኩ መልካም ያልኾኑ ጠረኖችን እየማገ፣ የፆታና የኪስ ቀበኞችን እየታዘበ ኑሮው እስኪሻሻል በ52 ቁጥር አውቶቡስ እንደተጓዘ አለ። ነቢል ፌርማታው ሲደርስ መውረዱ አይቀርም፤ ፌርማታ ያጡ ፆታዊ ትንኮሳዎች ግን ይቀጥላሉ።

© ይህ ዘገባ ታህሳስ ዘ1 2001 ለአንባቢ ደርሶ በነበረው
አዲስ ነገር ጋዜጣ ለሻል እምድ ስር መታተሙ ይታወሳል።

ኢ.ቴቪ. እና ተዛማጅ ትዝታዎቼ

(በእውነተኛ ታሪክ ላይ ያልተመሠረተ)

ሴት አያቴ ቲቪ. ክፈትልኝ ለማለት "ቲቢውን አብራው" ትለኛለች። የኢ.ቲቪ.ን አማርኛ ልዋሰና "አንዳንድ ጥርሶች" ስለጎደሏት ብቻ አይመስለኝም "ቲቪ."ን "ቲቢ." የምትለው። ኢ.ቲቪ. ሲከፈት ሳሏ ስለሚነሳባትም ጭምር ነው። ኢ.ቲቪ. ሳምባዋን ሳይነካው አልቀረም። ሴት አያቴ ከጎረቤት ጋር ቡና እየጠጣች አጣጪዎቿ የማይመስል ነገር ካወሩም በተመሳሳይ መልኩ ሳሏ ይነሳባትል። መቼ ለታ እትዬ ዘነቡ የተባሉ ጎረቤቷ ቀበሌ ተሰብስበው ከመጡ በኋላ በረካ ላይ ደርሰው ቡና እየጠጡ "ሰምተሻል? ኢትዮጵያ ልትመነደግ ነው…" ብለው ወሬ ሲጀምሩ አያቴ ሳሏ ተነስቶባት ትን ብሏት ለጥቂት! አላህ አተረፋት።

ኢ.ቲቢ. በሴት አያቴ ሳምባ ላይ ብቻ ሳይሆን በወንድ አያቴ ጨጓራ ላይም ቀላል የመቁሰል አደጋን አስከትሏል። ወንድ አያቴ ባሩድ በደረቱ የሚመከት አርበኛ ነበር።ችግሩ ምንም ዕድሜ ቢጫነው "ኢ.ቲቢ." ካላየሁ ብሎ ችክ ይላል። "ጋሼ! ቲቢ. ምን ይሰራልሻል፣ ቁርጓን የምትቀራበትን አይንህን በከንቱ አታድክም፤ ይቅርብህ" ስለው "ተው ልጄ! እንደሱ አይባልም፤ ጥልያን ደፍራን ቢሆንስ በምን እናውቃለን፣ አገር ነቅቶ መጠበቅ ነው እንጂ!" ይላል።"ኢ.ቲቢ."ካላየ አገር የተወረረ ይመስለዋል።በቲቪ. ውስጥ አገር ከሚጠብቅ"ወልወል" ላይ ቤት ቢሰራ ይሻለው ነበር። ሆኖም በደከመ ዐይኑ ዘወትር የሚያየው ቴሌቪዥን የረባ

ነገር ሊያሳየው ስላልቻለ ለጨዋራ ህመም ተዳረገ። እንዲያም ሆኖ ከዛሬ ነገ በቲቢው ውስጥ የረባ የአገር ጉዳይ አያለሁ በሚል የሞጨሞጨ ዐይኑን ቲቢ መስኮት ላይ ተክሎት ያድራል። ኢቲቪ በበኩሉ "አንዳንድ የወልወልና የቆቦ ነዋሪዎች ጠግበው ማደራቸውና መጸዳጃ ቤት መጠቀም መጀመራቸውን ገለጡ" እያለ ልማትን ከማወጅ ውጭ ሌላ ለወንድ አያቴ የሚሆን ጫወታ አላውቅ አለ።

ወንድ አያቴ ተስፋ አይቆርጥም። ከዛሬ ነገ የሆነ የአገር ጉዳይ፣ የሆነ የድንበር ጉዳይ፣የሆነ የረባ ነገር በኢቲቢ ለመስማት እንዳቆበቆበ ነው። በዚህ መሀል "ኅብረ-ትርዒት" ይጀምራል። መቀመጫቸውን ከፉኛ እየናጡ የሚደንሱ ሴቶች በኢቲቢ መታየት ይጀምራሉ። ይቬኔ ይጠራኛል። "አቤት ጋሼ!" እለዋለሁ። "ና እስቲ ቲቢው ተበላሽቶዋል መሰለኝ፣ አንቴናወን አብጀው" ይላል። "ምን ሆነ?" እለዋለሁ። "እንጃ ብቻ! የሚንቀጠቀጥ ነገር ይታየኛል!"

በመጨረሻ የሴት አያቴ ሳምባና የወንድ አያቴ ጨጓራ በኢቲቢ ምክንያት በየእለቱ እየተጎዳ እንደሆነ ስመለከት «ኢቲቪ በፈረሰው ማስታወቅያ ሚኒስትር ስር ከሚሆን ባልፈረሰው ጤና ጥበቃ ሚኒስትር ስር ቢሆን» ለአስተዳደር እንደሚመች ገመትኩ።

< < ቁጩ > >

ኢቲቪ በሰፈሬ ስራ አጥ ወጣቶች ዘንድ «ቁጩ» በመባል ይታወቃል። «ቁጩ» ማለት በግልፅ የሚታይን ነገር ድርቅ ብሎ መካድ፣ማበል፣ ማስተባበል ማለት ሲሆን ቃሉ ይበልጥ በቁማር ጫወታ ላይ ይዘወተራል። ለምሳሌ አንድ የሰፈራችን ስራ-አጥ «በናትሽ ፍሬንድ አራራ በላኝ፣ እስኪ እነ ቾምቤ ቤት ቁጭ ብለን ‹ቁጩ› እንክልም» ካለ ትርጉሙ እንደሚከተለው ይሆናል። ‹ወዳጄ ሆይ! የጫት አራራ እረፍት ነሳኝ፣ እነ ቾምቤ ቤት ሄደን ኢትዮጵያ ቴሌቪዥን እንመልከት› ማለት ነው። አንድ እኛ ሰፈር የሚገኝ ቤተ-መፃሕፍት ውስጥ የተቀመጠ ወፍራም መዝገበ ቃላት ቁጩ የሚለውን ቃል "ቀጨጨ፣ ቁጩ (አድራጊ ግስ)፣ ቁጨጫ ፤ ይቆጭጫል፣ ቆምጫጫ ሞጬማጫ..." እያለ ግሱን ያረባዋል።

በ97 ምርጫ የሰፈሬ ልጆች ቅንጅት የሚባል ውስዋስ መንፈስን ተከትለው ተሰባሰቡ። በዙ ተባዙ። መስቀል አደባባይንም ሞሏት። ማታ ሰፈራቸው ሲመለሱ «ቁጩ» ቲቪ ምን እንደምትል ለመስማት እነ ቾምቤ ቤት ተኮለኮሉ። «ቁጩ» ዋሸች። ሰልፍ የወጡ ሚሊዮን ጨዋ ዜጎችን ትታ ጥቂት «ጎረምሳ ህፃናት» የማለሰብ ስም እየጠሩ ሲሳደቡ አሳየች ። ይሄኔ ለኢቲቪ የከርስትና ስም ሰጧት፤ «ቁጩ!»

ይህ በሆነ በስንተኛው ቀን ምርጫ መረጡ። በነጋታው ተሸነፋችሁ ተባሉ። ቁጩ ናት እንደዚያ ያለቻቸው። ከዚያን ቀን ጀምሮ «ቁጩን» ተቀየሟት።«እፍርታምም!»አሏት።

ያም ሆኖ የሰፈሬ ልጆች አሁንም ቢሆን የተቀየሟትን "ቁጩ"ን ከማየት አልቦዘኑም። ከፕሪምየር-ሊግ የተረፈችውን ሰዓታቸውን ቁጩ ላይ በማፍጠጥ ያሳልፋሉ። በዚህ የተነሳ እንዲያውም አንዳንድ የሰፈሬ ልጆች አንዳንድ የቁጩ ቲቪ ቁጩ ጋዜጠኞችን በስም ያውቋቸዋል። ጋዜጠኞቹን ብቻ ሳይሆን "አንዳንድ የምናምን-ነዋሪዎች" የሚባሉትንም ሰዎች ያውቋቸዋል። ከ"አንዳንድ የአዲሳባ ነዋሪዎች" ውስጥ አንደኛው እንዲያውም ቤቱ እኛ ሰፈር ነው። ቀበሌ ውስጥ መታወቅያ ያድላል። የወጣቶች ሊግ ውስጥም የሆነች ሚጢጢ ሥልጣን አለችው። ልጁ በሰፈር ሲያልፍ አንዳንድ የሰፈሬ ልጆች "እንዴት ነህ አንዳንድ! ደኅናደርክ አንዳንድ" እያሉ ይሳለቁበታል። ስሙ «አንዳንድ» ከመሆኑ በፊት ደምሰው ነበር። አሁን ግን «አንዳንድ» የሚለው ስሙ ገኗል። መቼ እለት እኛ ቤት አካባቢ በቆመ ስልክ እንጨት ላይ የሆነ የወጣቶች ሊግን የሚመለከት ማስታወቅያ ሲለጥፍ አንዳንድ ከኢትዮጵያ ይልቅ አርሰናልን የሚደግፉ የሰፈሬ ልጆች አገኙትና እንዲህ አሉት፡ - "የሆንክ አንዳንድ ነገር ነህ! ሰው ፕሪምየር ሊግ ውስጥ ይጫወታል አንተ ወጣት ሊግ ውስጥ ትጫወታለህ።" ሆ! እንዳያየኝ ጥርሴን በስልክ እንጨቱ ሸፍኜ ሳቅኩኝ።

ቁጩ በግ

የሰፈሬ ልጆች ሌላም ነገር ያውቃሉ። ሁልጊዜ በቁጩ ቲቪ የምትታየዋን ወፍራም በግ። ማን እንዳደለባት የማትታወቅ ይቺ ያልሸረፈች ጠቦት በግ በቲቪ ስትመጣ የሰፈሬ ልጆች ይስቃሉ። በጓ በሰሜን፣ በደቡብ፣ በምስራቅና በምእራብ ኢትዮጵያ የሚገኝ ማንኛውም ሀብታም ገበሬ ሲቃለመጠይቅ በቀረበ ቁጥር ማሳው ላይ ጎምለል-ጎምለል ስትል ትታያለች፤መቼም የዚህች በግ ኩራቷ ለጉድ ነው። ስትራመድ በግመልኛ ነው። አንዳንድ ጊዜ ደግሞ ይቺው በግ እንደ ሀብታም ቤት ቡችላ ኢንተርቢው ከሚደረገው ሰውየው ፊት መጥታ ግትር ትላለች። "ቁጩ በግ" ይሏታል የሰፈሬ ልጆች። ከእለታት አንድ ቀን አንድ ሀብታም ገበሬ ብዙ አይሱዙ መግዛቱን፣ ባንክ አንድ ሚሊዮን ብር ማስቀመጡን፣ 18 መጋዘን፣ 19 ፍሪጅ፣ 20 ሶፋ ቤቱ እንዳለው፣ በብር ላይ ብር በሀብት ላይ ሀብት እየደረበ

መሆኑን ፍጥጥ ብሎ በቲቪ ሲናገር በኋ ድንገት አፏን በእጇ ያዘች፤እፍራ፤ የሰፈሬ ልጆች ናቸው የነገሩኝ።

ከእለታት አንድ ቀን ደግሞ ከቤት ወደ ሥራ ስወጣ ሥራ አጥ የሰፈሬ ልጆች እንዲህ ሲሉ ሰማኋቸው።

አንደኛው፡- ማታ ማን አሸነፈ?
ሌላኛው፡- ባርሳ፤
አንደኛው፡- ስንት ለስንት?
ሌላኛው፡- 5 ለ 2
አንደኛው፡- አትዋሽ!? 5…ለ…2?
ሌላኛው፡- ማርያምን! ባይገርምህ ሜሲ ሀትሪክ ሰርቷል፤
አንደኛው፡- እና ማን ጋ አየህ?
ሌላኛው፡- ቤት ነው ያየሁት፤ በኢቲቪ ተላልፏል እኮ ጫወታው! አላወቅክም እንዴ?
አንደኛው፡- ኢዲ! ተወው በቃ! በኢቲቪ አይተህ ነው እንዴ 5ለ2 የምትለኝ!

ከዚህ በኋላ ለአገሬ ቴሌቪዥን ከፉኛ አዘንኩ። በዓለም ላይ ይህን ያህል ያለመታመን አቅም የፈጠረ ሚዲያ ይኖር ይሆን? የበርማን፣ የኩባን፣ የቻይናን የሰሜን ኮሪያን ቁጩዎች አሰብኩ፤ የአገሬን "ቁጩ" የሚስተካከለው አይኖርም።

እንዳይታመን ያደረገው ግን ራሱ መሰለኝ። ለምሳሌ መቼ ለታ ዘይት በአገር በምድሩ ጠፋ ተባለ። ኢቴቪ ግን «በአገሪቱ ምንም አይነት የዘይት እጥረት እንዳልተከሰተ ንግድ ሚኒስቴር አስታወቀ» ሲል በየቤቱ ሳሎን እየገባ ተናገረ። አባዬ እኛ የተማርን ልጆቹን ሰብስቦ « ሌላ ኢትዮጵያ የምትባል አገር አለች እንዴ?» አለን። « ኸረ በፍፁም አልነው፤» አልነው። ታድያ በኢትዮጵያ የዘይት እጥረት አልተከሰተም የሚሉት ለምንድነው?» አለን። መልስ አልነበረንም። እሱም ትክዝ ብሎ ቀረ።

የእማዬ ብስጭት ደግሞ ይብሳል።አንድ ቀን ምርርርር አላትና ሄዳ ቲቪውን ከላይ መጫን ጀመረች። እህቶቼም እኔም በእማዬ ድርጊት ደነገጥን። ምን ነካሽ እማዬ፤ ምን እያረግሽ ነው!»
አልናት፤ በድርጊቷ ተደናግጠን።

« ቲቪውን እየጨመኩት ነው… »አለችን ።

«ምን!?» አልን በአንድ ድምፅ ጤንነቷን እየተጠራጠርን።

«ቲቪው ዘይት አለ ብሎ የለ! እስኪ ጨምቄው ዘይት ከወጣው ልይ ብዬ ነው» አለችን። የምር በኢቴቪ እንደተበሳጨች ገባን። ብስጭቱ ከሴት አያቴ ወደ እማዬ እየተላለፈ ነው ማለት ነው። ትውልድ ተሻጋሪ የብስጭት ማሽን።

ኢቲቪ በተማሩና በተመራመሩ ጓደኞቼ ዘንድ ደግሞ "ቫይረስ" በመባል ይታወቃል። አንድ ተመራምሯል የምለው ወዳጄ "ኢቲቪ የዜጎች «ኢንተለጀንስ» እንዲያሽቆለቁል አስተዋፅኦ አድርጓል" ሲል ዘወትር ይሟገታል።በዚህ ረገድ ሰፊ ጥናት /research/ ለማድረግም የረዥም ጊዜ እቅድ እንዳለው ነግሮኛል። እንዳሰበው ጥናቱን ሰርቶ ካጠናቀቀ ቁጩ እንዲህ የሚል ዜና ትሰራለታለች ብዬ እገምታለሁ፡-

> « የኢትዮጵያ ሬዲዮና ቴሌቪዥን ድርጅት የአድማጭ ተመልካቾችን የመረጃ ጥማት በማርካት ረገድ ስኬታማ እንደነበረ አንድ ጥናት አመለከተ።»

በነገራችሁ ላይ ይህ ወጣት ምሁር ጓደኛዬ በኢቲቪ የበገነው ገና ዩኒቨርሲቲ ሳለ ነው። አንድ ወቅት በዩኒቨርሲቲ አመጽ ተሳተፈ። የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ በአመጽ ጭር አለች። ሁሉም ተማሪ ጊቢውን ለቆ ወጣ። ለቤተሰቡ ሄዶ እርሱና ጓደኞቹ ዩኒቨርሲቲውን ቀውጢ እንዳረጉትና ከአመጹ መሪዎች አንዱ እርሱ እንደሆነ ፎከረ። እናቱ የድንግል ማርያምን ፎቶ ይዛ "ጭንቅ አማላጇ" ስትል መጸለይ ጀመረች። እርሱና ቤተሰቡ ማታ የዜና ሰዓት እስኪደርስ ተቁነጠነጡ። ስለ አመጹ መንግሥት በኢቲቪ ቀርቦ አንዳች ልመና እንደሚያቀርብ እርግጠኛ ነበር። አይደርስ የለ የዜና ሰዓት ደረሰ። ከትንሽ እስከ ትልቅ ጀምሮ እስከ አያቱ ድረስ ሁሉም ቲቪ ላይ አፍጥጠዋል። ዜና አቅራቢው እንደተለመደው "እንደምን አመሻችሁ-ምንም የሌላችሁ" ብሎ እጅግ አጎንብሶ እጅ ነሳ።"በመጀመርያም እርእስተ ዜና-

'በከፍተኛ ተቋማት የትምህርት ጥራት እየተረጋገጠ መምጣቱን የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ አንዳንድ ተማሪዎች ገለጹ።'

ልጅነቴና ቲቪያችን

ድሮ የእኛ ቤት ቲቪ ክብር ነበራት። ትምህርት ካቋረጠው ታላቅ ወንድሜ ይልቅ ቲቪያችን በሰፈራችን የተሻለ ትከበር ነበር። የሰፈር ልጆች ከእኔ ጋር ጓደኛ ለመሆን ከፍተኛ ፉክክር ውስጥ ይገቡ የነበረውም በዚሁ ምክንያት ነው። ከእኔ ጋር የሚፈጥሩት ወዳጅነት በእኛ ቲቪ '120' ለማየት የይለፍ ወረቀት እንዲሆናቸው ብቻ ነበር።

'120' ድሮ እንዴት ውብ ነበር መሰላችሁ! 120 ድሮ የኢትዮጵ ህዝብ ሳምንታዊ ድግስ ነበር። አንዳንድ ከበሌዎች ፍቅረኞቻቸውን ፤ « እሁድ እንገናኝ፤ 120 ልጋብዝሽ» ይሉ ነበር። ቀልዴን አይደለም። በአንዳንድ ሰፈሮች ደግሞ ልክ እንደዛሬው ፕሪምየር ሊግ የአርሴና ማንቹን ጫወታ እናሳያለን እንደሚሉት « 120 እናሳያለን፤ መግቢያ 25 ሳንቲም» የሚሉ ቤቶች ነበሩ። አንድ የሰፈርልህ ልጅ «ሐኛ ሰፈር እኮ ጉደኛ 120 ቤት ተከፈተ» ካለህ «የኔ ሰፈር ካንተ ሰፈር ይበልጣል» እያለህ ነው ማለት ነው። ያኔ ድሮ «120» የብዙ ዜጎችን ሰንበት ውብ የማድረግ ከራማ ነበረው። አሁንስ? እባክዎ ከፊት ያሉትን 1 እና 2 ቁጥር ይፋቋቸው። መልሱን ያገኙታል።/

በተለይ የአፍሪካ ዋንጫ ሲቃረብ የሰፈሬ ልጆች ያሳዩኝ የነበረው ፍቅር የአሜሪካና እስራኤልን ወዳጅነት ያስንቃል። ለምሳሌ ትምህርት ቤት ኳስ እየተጫወቱ እኔ ድንገት ከመጣሁ ተሽቀዳድመው ኳሷን ወደኔ ይልኳታል። ቀጥለው «ሐኔ ነኝ ያቀበልኩት» በሚል ይጣላሉ። ኳሷን ትንሽ አንቀርቅቤ እሰጣቸዋለሁ። ተቧድነው እየተጫወቱ ከሆነ ደግሞ አንዱ ተጫዋች ለእኔ ሲል እንዲያርፍ ይደረግና እኔ እገባለሁ። እጥቂያቸው ያደርጉኛል። በረኛውን አልፈውም ቢሆን ጎል እኔ እንዳገባ ኳሷን ያቀብሉኛል። በረኛው እኔ ኳስ እየገፋሁ ከመጣሁ መርበትበት ይጀምራል። እግሩ ቄጤማ ይሆናል። ተከላካዮችም እንዲሁ። እኔ የምከርኩት ኳስ ፎሪ ወጥቶ ቢሆንም ዳኛው "ጎል" ብሎ ያጸድቀዋል። እንደ እንግል የምንጠቀመው ጃኬትና ሹራቦቻችንን በመኸኑ የዳኛ ውሳኔ ይግባኝ የለውም። የኔን ሙከራዎች ጎል ብሎ ካልወሰነ ከአቢዲ ፔሌ ጋር መቆራረጡ ነው። ያኔ በኛ ጊዜ አቢዲ ፔሌ "ቬጂቡም" ቅባት ሲቀባ ማየት የማይናፍቅ ልጅ አልነበረም።

የአፍሪካ ዋንጫ እንዳለቀ «ቁጬ» ጓደኞቼ ፍቅራቸው መቀዝቀዝ ይጀምራል። ከዓለምና ከአፍሪካ ዋንጫ ባሻገር የሰፈር ልጆች እኔን የሚወዱኝ ዐርብና ቅዳሜ ነው። እሁድ "120"ን እኛ ቤት ለማየት።

ሳሎናችን እና ቲቪያችን

ቲቪያችን"ናሽናል"ነበረች።ልክ እንደ ቤተሰቡ አባል ነበር የምትታየው። በአንድ ወቅት"ሸሸሸሸ" ማለት ጀምራ ቤተሰባችን መሀል ከፍተኛ መደናገጥ ተፈጠረ። ዘመድ ሲመጣ መጀመርያ "አሰላሙአለይኩም" ከማለቱ በፊት "ቴሌቪዥኗ በጎ ሆነች?" ይላል። እናቴ ‹ሲይወዱንም› ከምትላቸው ዘመዶቻችን በቀር የቲቪያችንን መበላሸት ላልነገረችው ዘመድ የለም። አንዳንድ ጠላቶቻችን ለምን ደስ ይበላቸው በሚል የቲቪያችንን መበላሸት ሚሥጢር አድርጋባቸው ቆይታለች።

ያን ሰሞን ሠራተኛችን 'አንቺ ጦሰኛ ነካከተሽው ነው ቲቪው "እሸሸሸሸሸ"ማለት የጀመረው' ተብላ ከፍተኛ እንግልት ደረሰባት። እኔም አስር ጊዜ እንደ ጦጣ ጣርያ ላይ እየተንጠላጠልኩ የቤተሰቡን ኀዘን እንቴና በመነካካት ለማስታገስ የበኩሌን ጣርኩ። ከእለታት አንድ ቀን ተሳካልኝ። ያን ቀን ከጣርያ ስወርድ የሆነውን አልረሳውም። ልክ እንደ ዩሪ ጋጋሪ ደማቅ አቀባበል ተደረገልኝ። ለሶስት ተከታታይ ቀናት የእንጀራ መሶባችንን እንደፈለኩ እንድጎበኘው ልዩ መብት ተሰጠኝ።

ናሽናል ቲቪያችን የሳሎናችን አድባር ነበረች። እንደ እንጀራ ሌማት ዳንቴል ለብሳ፤ እንደ ታቦት በሰው ታጅባ፤ እንደ መስጊድ ሚናራ አንቴናዋን ሸቅብ ቀስራ ሳሎናችን ላይ በክብር ስትሰየም ሁሉም የቤተሰብ አባል በስስት ያያት ነበር። ቤት ውስጥ ልጆች ስንላፋ ‹ትወድቃላችሁ› የሚለን አልነበረም፤ « ልጆች ቲቪውን ትጥሉታላችሁ ነበር የምንባለው። ልጅ እያለሁ ወደ ፊት አባቴ ከወደደኝ የሚያወርሰኝ ይህችን እጅግ የታፈረች ቲቪ እንደሚሆን አስብ ነበር። በአባዬ ዘንድ ጥሩ ልጅ ለመባል እተጋ የነበረውም ለዚህ ነበር። አሁን ግን አላህ የልጅነት ምኞቴን እንዳያሳካው በርትቼ እፀልያለሁ።

አንዳንድ ስህተቶች

ኢቴቪ ስርጭቱ በተደጋጋሚ ከመቆራረጡ የተነሳ አንዳንዴ የፕሮግራሙ አካል

ይመስልበታል። «ዉድ ተመልካቾቻን ከዚህ ቀጥሎ «እሸሸሸ....;; የሚለውን ሙዚቃ እንጋብዛችኃለን» የተባለ ይመስል። ልክ እንደሙዚቃ ግብዣ በሸበሸ ነው። ይባስ ብሎ ደግሞ የሆነ ሰሞን ፕሮግራም ሲቋረጥ « እሸሸ ›..የሚለው ቀርቶ « ለኢትዮጵያ ህዳሴ እንተጋለን» የሚል ፅሁፍ መታየት ጀመረ። ይህ ትልቅ አገራዊ ስላቅ ይመስላል። የኢትዮጵያ ህዳሴ ማጅራት መቺ ነው እንዴ በጨለማ የሚተጋው?

ኢቴቪና ጨለማን ካነሳን አይቀር የኾነ ሰሞን እንደተለመደው የኃይል ወይም የፕሮግራም መቋረጥ ሲከሰት ኢቴቪዎች እጅግ የተከበረውን የመከላከያ ሚኒስትር ህንፃ ስክሪናቸው ላይ መደቀን ጀምረው ነበር። ይህ ከአገር ደህንነት አንጻር ተገቢ አይመስለኝም። አምባሳደር ሲኒማ ለማየት በዚህ የመከላከያ መስሪያ ቤት ሳልፍ » እዚህ አካባቢ መቆምም ሆነ ፎቶ ማንሳት ክልክል ነው» የሚል ፅሁፍ ያነበብኩበት መስሪያ ቤት የኢቴቪ የኃይል መቋረጥ ባንዲራ ለምን ሆነ? ኢቴቪ ኃይል መቋረጥ ባጋጠመው ቁጥር ይህን መስሪያ ቤት ከፊት እያሳየ የሚደበቀው ለምንድነው? ደግነቱ ይህ ስህተት አሁን አሁን እየተቀረፈ ይመስላል።ኢቴቪም ቢኾን ይሻሻላል ማለት ነው።

ከዕለታት አንድ ቀን ስራ ፈትቼ ቤት ቁጭ ብያለሁ። ዲሽ ከፍቼ በማይገባኝ የአረብ አፍ ከምደነቁር የአገሬን ቲቪ ለምን አልከፍትም ብዬ ለኮስኩት። ሚቿ ብዙነሽ በቀለ በሚያሳዝን ዜማ ርዕሱን የረሳሁትን ዜማ እያንጎራጎረች ነበር። ስለዚህች ዓለም ከንቱነት የሚናገር ግሩም ዘፈን ነው። « አሸብርቆ ደምቆ...» በሚል ሀረግ የሚጀምር ታዋቂ ዘፈን። ነፍሷን ይማረውና ቡዙዬ ከሞተች ስንት ዘመኗ። ኢቴቪ ግን ከዚህ የብዙዬ ሙዚቃ ስር «LIVE » የሚል ፅሁፍ አሳየኝ። ደነገጥኩ፤ እንደገናም ሳቅሁ። እንደገናም ደነገጥሁ። ኢቴቪ ከሰማይ ቤት የቀጥታ ስርጭት ሳይጀምር አልቀረም።

ወደ ጀመርናት ወግ እንመለስ...

የኢቴቪ ፦ንዖ ‹‹እውቀት- አጠር›› ጋዜጠኛ ስለ አገሪቱ ‹‹ዝናብ አጠር›› እና ‹‹ምርት በሸበሸ›› ወረዳዎች እያወራ በጆሮና በዐይንህ ለሰላሳ ደቂቃ ያለማቋረጥ ከተዘባበተ በኋላ ‹‹እፎይ አበቃ›› ስትል ‹‹ከአፍታ ቆይታ በኋላ እንመለሳለን›› ይልኻል። ‹‹አይመልስህ!›› ብለህ በሆድህ ተራግመህ ሳትጨርስ ‹‹በያላችኹበት ጠብቁን›› ይልኻል፤ የጋዜጠኛው ንግግር በለበጣ ፈገግታ የታጀበና ኪድሬያዊ ድምፀት ያለው መሆኑን እግረ መንገድህን ትታዘባለህ።

ይኼኔ ትብሰለሰላለህ። 'ለምንድነው የሚያስፈራራኝ? ለምንድነው ‹‹ባለኽበት ጠብቅ›› የሚለኝ?' ተነስቼ መሄድ መብቴ አይደለምን? እያልክ ትጨነቃለህ፣ ትብሰለሰላለህ። የመንግሥትህን ባህሪ ጠንቅቀህ ስለምታውቅ የገዛ ቴሌቪዥንህን ማጥፋት ሁሉ ትፈራለህ። በዓመት 50 ብር እየከፈልክ በራስህ ላይ ያመጣኸው 50 አይነት ጣጣ ፈንጣጣ ይታሰብኻል። እየተብሰለሰልክ ሳለ ማስታወቂያ ይመጣል። አንተም ይህ ማስታወቂያ ችኩ ካለው እውቀት-አጠር ጋዜጠኛ ስለገላገለህ ፈጣሪ ከፈጠራቸው ጥበቦች ሁሉ ‹‹ማስታወቅያ›› ምንኛ መልካም ነገር እንደሆነ ታስባለህ። ኾኖም የአፍታ ሰላም ያስገኘልኛል ያልከው ማስታወቂያ የራሱን ህመም ይዞብህ ይመጣል።

ማስታወቅያ አንባቢው በሚሰረቀረቅ ድምፁ ድንገት በጆሮና በዐይንህ እንደ አውሊያ ይሰፍርብታል። ይህ ለዘመናት የምታውቀው የሚያስገመግም ድምፅ በሱራፌል ጡሩምባ ተመስሎ እንዲህ ይልኻል፡- ‹‹ ለመኾኑ እርስዎ እንቶኔ የተባለውን ፍሪጅ ገዝተዋል? ምን ነካዎት! ፍሪጅ ከሌሎዎት ምን ንብረት አለኝ ይላሉ!››

ቆሽትህ ገሸለጥ ሲል ይሰማኻል። ለአንተና ለቤተሰብህ «ፍሪጅ» የጠፈር ቴክኖሎጂ ያህል ሩቅ ነው። እናትህ ምግብ የሚያቀዘቅዙት በስስ ፌስታል ቋጥረው ለረዥም ሰዓት የሲሚንቶ ወለል ላይ በማስቀመጥ ነው። አንተና ቤተሰብህ እንደ ብዙኀኑ ኢትዮጵያዊ ለፍሪጅም ለስጋም ባእድ ኾናችሁ ይኾናል። ለዓመት በዓል የምታገኙትን ስጋ ‹‹ቋንጣ›› በተባለ ገመድ- አልባ ባልሆነ የሲቦን ቴክኖሎጂ በማስጣት የ‹‹አገር በቀል›› የፍሪጅ አገልግሎት ተጠቃሚ እንደሆናችሁ ትዝ ይልኻል። በዚህ የተነሳ ማስታወቂያ አንባቢው ቤትህ ድረስ ሰተት ብሎ ልክ ልክህን ሲነግርህ እንዴት አይከፋህ። ገመናህን ለሰፊው የኢትዮጵያ ህዝብ የተናገረብህ ስለመሰለህ ትበረግጋለህ።

በቀን ሁለት ጊዜ በልተህ፣ በሳምንት አንድ ጊዜ እቁብ ጥለህ፣ በወር ብዙ ጊዜ ራስህን ጥለህ በገዛኻው አንጡራ ቴሌቪዥንህ፣ ዳንቴል አልብሰህ በምትንከባከበው ውድ ቴሌቪዥንህ፣ በስስት በምታየው ታዓምረኛ ቴሌቪዥንህ፣ በስፈሩ፣ በእድሩ፣ በኢድባሩ ባስከበረህ፣ ‹‹ጌጤ›› ብለህ በምትጠራውና ለበኩር ልጅህ ልታወርሰው በምታስበው ቴሌቪዥንህ ውስጥ መጥቶ ሙልጭ አድርጎ ልክ ልክህን የሚነግርህ ምን በድለኸው ነው።

ጥንድ ማስታወቂያ ነጋሪዎች ደግሞ አሉልህ፤ ቲቪህን የሙጥኝ ያሉ። ለዘላለሙ።በአንድ አይነት

ዜማ፣ በአንድ አይነት ንባብ፣ በተመሳሳይ ድራማ ነጋ ጠባ ቲቪህ ላይ ድቅን እያሉ ያንገሸግሹሀል። ከዳይፐር እስከ ሞደስ፣ ከሻይ ቅጠል እስከ የሻይ ማሽን፣ ከቴሌቶን እስከ አክሲዮን፣ ከወለል ምንጣፍ እስከ ሰማይ አእዋፍ ሁሉንም ነገር እኛ እናውቅልሀለን ግዛው ይሉኻል። እርግጠኛ ነኝ ታከተውሀል፣ ብትወዳቸውም ደክመውሀል።ሰው ነህና አዲስ ነገር ትመኛለህ፣ እነርሱ ግን ይህን አይረዱልህም፣ ቢረዱልህም ስራቸው ነው። በቲቪ ስታመልጣቸው በድራማ ይመጡብኻል። በድራማ ስታመልጣቸው በቴሌቶን መድረክ ይመጡብኻል፣ በቴሌቶን ስታመልጣቸው በፊልም ይመጡብኻል። በፊልም ሲመጡብህ ደግሞ እንደ ፈጣሪ በአንድ ጊዜ ሁሉንም ነገር ሆነው ነው፣ ፕሮዲዩሰር፣ ዳይሬክተር፣መሪ ተዋናይ፣ ረዳት ተዋናይ፣ የመብራት ባለሙያ፣ ስክሪፕት ፀሀፊ፣ ሲኒማቶግራፈር፣ ወይ አለማፈር። የሙያቸው ብዛት ልክ የለውም። የሚገርምህ ይህንን ሁሉ ሆነው የሰሩትን ፊልም ሌላ ሰው እንዲያስተዋውቅላቸው እንኳ እድል አይሰጡም። የራሳቸውን ምርት የሚያስነግሩት በራሳቸው ድምጽ ነው። በራስ ድምፅ የራስን ስም እያቆላመጡ መጥራት አይታክትም?

ለማንኛውም አሳቢው መንግሥትህ የዜጎችን ስብእና የሚደፍሩ ፊልሞችን በቴሌቪዥንህ በኩል እንዳይደርሱህ ይከላከልልኻል። በገዛ ቤትህ መጥቶ ከሚኳሽህ ጋዜጠኛ፣ ከሚያንገሸግሽህ የማስታወቂያ ሰራተኛ ወዘተ ግን ራስህን መከላከል ይኖርብኻል። እንዴት በለኝ፣ ‹‹ሪሞት›› የሚባል የቲቪ አጎበር አለልህ፣ተጫነው፣ አጎበሩ ከሌለህ ሶኬት ንቀል።

ፍቅረኛዬን "ቡዳ" በላት

መቼ ለታ ከሴት ጓደኛዬ ጋር አምባሳደር ፊልም ልንገባ በጎማ ቁጠባ አድርገን፣ በጤና ጥበቃ ሚኒስቴር በኩል ቁልቁል እያዘገምን ነበር። ቁልቁለቱን እንደጀመርነው ድንገት አማርኛዋ ተደነቃቀፈብኝ። ምን ነካት ሆድዬን እያልኩ በሆዴ መገረም ያዝኩ። የአማርኛዋ የሰዋሰው ጥሰት ሳያንስ በእያንዳንዱ እርምጃችን የምታወራው ወሬ ሁሉ ያለገደብ ይጋነን ጀመረ።

‹‹መሲ ለልደቷ ያስጋገረችው ኬክ ምን እንደሚያክል አይተኻል ሆዴ?›› አለችኝ፣ ወገቤን ይበልጥ እያቀፈችኝ።
‹‹አላየሁትም›› አልኳት፣ አንገቴን ምስራቅ-ምእራብ በእሉታ እየወዘወዝኩ።
በአቅራቢያችን የነበረውን የብሔራዊ ባንክ ከቡን ህንፃ በአገጯ እያሳየችኝ – ‹‹ማርያምን! ከዚህ በምንም አይተናነስም ›› አለችኝ፣ ፍርጥም ብላ። በጣም ሳቅኩኝ። እርሷ ግን እያጋነነች

መሆኑ ጭራሽ አልታወቃትም መሰለኝ -ወይ ፍንክች።

ይኼኔ "ፍቅሬን ምን ነካብኝ?" ብዬ የምር መጨነቅ ጀመርኩ። አመም አድርጓት ይኾን? ከነበርንበት በቅርብ ርቀት የሚገኘውን ጥቁር አንበሳ ሆስፒታልን አሰብኩ። ወረፋው ሲታወሰኝ ተውኩት። ወደ አምባሳደር ትያትር ልንሻገር ነጩ የኢቴቪ ህንፃ ጋር ስንደርስ ፍቅሬን እንደማጥወልወል፣ እንደማቃሰት፣ እንደማስለፍለፍ አደረጋት። ድንገት የበሽታዋ መንስኤ ተገለጠልኝ፣ ለካንስ ወደ ነጩ ህንፃ እየተቃረብን ስለመጣን ነበር ፍቅሬ ቋንቋዋ እየተበላሸብኝ የነበረው፣ ወደዚህ መሥሪያ ቤት ይበልጥ በተጠጋን ቁጥር ፍቅሬ ይበልጥ እየዋሸችኝ ነበር።

እንደሚታወቀው ይህ መስሪያ ቤት ‹‹ኩሸትና ግነት›› በሚባሉ ቫይረሶችና ተህዋሲያን በተደጋጋሚ ይጠቃል፣ በአካባቢው የሚያልፉ ሰዎችንም ቫይረሱ ሊያጠቃቸው እንደሚችል በመገመት በዚያ በኩል ሲያልፉ አፍና አፍንጫቸውን በማህረብ መያዝ ያዘወትራሉ አሉ። የበሽታውን አማጭ ተህዋስ ግን ቤታቸው ሳሎን ውስጥ ማስቀመጣቸውን ይዘነጋሉ።

<<ጆርናሊዝም ወይስ ጆካይዝም?>>

የሰፈሬ ልጆች ‹ጆካ አትያዝ› ሲሉ ልታታልለኝ አትሞክር ማለታቸው ነው። ይህ ቃል ሳይንሳዊ ትንታኔ ስንሰጠው «ጆካይዝም» እንለዋለን። ‹ጆርናሊዝም› መረጃን አቀነባብሮ ሚዛናዊ ዘገባን ለህዝብ የማቅረብ ሙያ ሲሆን ‹ጆካይዝም› ደግሞ እውነት ቀመስ ዘገባዎችን በዛ ባሉ ኩሸቶች ቀባብቶ፣ አዛብቶና አዋዝቶ የማቅረብ ስራ ነው። አንዳንድ ምሁራን የአገሬ ቲቪ ከጆርናሊዝም ይልቅ ለጆካይዝም ይቀርባል ይላሉ።

ኢቲቪ መዓት እውቀት-አጠር ጋዜጠኞች አሉት። እውቀት አጠር መኾናቸው ደግሞ ደፋር እንዲሆኑ አግዟቸዋል የሚል ግምት አለ። ድሪቶ ቃላት ሰብሳቢ ኾነው ስለኪራይ ሰብሳቢነት ያወራሉ። ከዚህ በማስከተል ኢቴቪ ደጋግሞ ከተለከፈባቸው የቋንቋ ተስቦዎች ጥቂቶቹን እንመለከታለን።

አንዲት የኢቲቪ ጋዜጠኛ መቼ ለታ በወጣቶች ፕሮግራም እንዲህ ስትል ሰማኋት፣ በሞቴ በደንብ አንብቡት።
"<u>ሀሪ ፖተር የተባለችው ዝነኛ እንግሊዛዊት ደራሲ</u> በአንድ ወቅት ስለልማት እንዲህ ብላ

ነበር… " ልማትና ድራት ከወደ ኋላ ነው፤ እውነት ብላለች…ሀገራችን የተያያዘችው የልማት ግስጋሴ እንደ ድራት ወደኋላ እስቀርተዋት ከነበረው አስከፊ ስርአት ወጥታ ዛሬ በልማት ጎዳና እንድትገሰግስ ሁሉም ከመንግሥት ጎን በመቆም ያላሰለሰ ጥረት ማድረግ ይኖርበታል። አሁን አንድ ሙዚቃ እንጋብዛችሁ። <u>አቀንቃኙ ብላክ አይድ ፒስ ይሰኛል። ታዋቂ የአር ኤንድ ቢ አቀንቃኝ ነው።</u> ከዚህ ሙዚቃ በኋላ ሀሪ ፖተር ስለተባለችው ስኬታማ ደራሲ የሕይወት ታሪክ ብዙ የምንላችሁ ይኖራል። መልካም ቆይታ።"

ሀሪ ፖተር የምትባል ደራሲና ብላክ አይድ ፒስ የሚባል አቀንቃኝ ፍሊጋ እግሬ ቀጠነ። ጉግል የተባለው የመረጃ መንልጎያ ድረ ገፅ ሁለቱን ግለሰቦች ከላይ የኢቴቪ ጋዜጠኛ በገለፀቻቸው መልኩ የማይታቸው ሁኔታ ነው ያለው።

<u><<…ያለበት ሁኔታ ነው ያለው…>></u>

ኢቴቪ ውስጥ አንድ ተስቦ ከገባ ቶሎ አይወጣም። ለምሳሌ በአንድ ወቅት ገብቶ ከነበረው የቋንቋ ተስቦ መሀል ዛሬም ድረስ የሚስተዋለው…‹‹ያለበት ሁኔታ ነው ያለው››፣ ‹‹ያለንበት ሁኔታ ነው ያለው›› የሚለው አገላለፅ ነው።
ወቅታዊ ምሳሌ፡-

> "…ጠቅላይ ሚኒስትሩ ስግብግብ ነጋዴዎችን ያስጠነቀቁበት ሁኔታ ነው ያለው። በአንፃሩ ስግብግብ ነጋዴዎችም እየተስገበገቡ ያሉበት ሁኔታ ነው የሚስተዋለው…›› ይህ የጠቅላይ ሚኒስትሩ ማስጠንቀቂያ ችላ የሚባልበት ሁኔታ ከቀጠለ፣ አገሪቱ ወደከፋ ስግብግብነት የምታመራበት ሁኔታ ነው ያለው። በመሆኑም አሁን ጠቅላይ ሚኒስትሩ እንዳሰመሩበት ስግብግብ ነጋዴዎች ጣታቸው የሚቆረጥበት ሁኔታ ሊመቻች እንደሚገባ አንዳንድ የፍትህ አካላት እየመከሩበት ያለበት ሁኔታ ነው ያለው።›"

ብሽቅ! ይላል ጋሽ ስብሀት ሲናደድ።

<u>*"…እንዳንድ ነዋሪዎች…"*</u>

ይህ አገላለጽ የተወለደው በአስራ ዘጠኝ መቶ ዘጠና ሰባት ዓመት ምህረት በምርጫ ማግስት ሲሆን አሁንም በሰፋት አገልግሎት ላይ እየዋለ ያለ እጅግ አደገኛ ኢቴቪ ወለድ ቫይረስ ነው።

ጥቂት ምሳሌዎችን ቀጥለን እንመለከታለን።

- *‹‹እንዳንድ የቆቦ ተሰናባች አርሷደሮች አሜሪካ የምትከተለውን ኒዎሊበራሊዝም ከፉኛ አወገዙ።ከአፍራሽ ድርጊቷ እንድትቆጠብም አስጠንቅቀዋል።››*
- *‹‹ሰሞኑን መንግስት ያደረገው የጡረታ አበል ጭማሪ ተንደላቀው ለመኖር እንዳስቻላቸው አንዳንድ የንፋስ ስልክ ላፍቶ ክፍለከተማ ለፍቶ አዳሪዎች ገለፁ።››*
- *‹‹መንግስት በቅርቡ በቢራ ላይ የወሰደው የዋጋ ተመን ማስተካከያ ወቅታዊና የመንግስትን አርቆ አሳቢነት የሚያስመሰክር ተግባር ነው ሲሉ አንዳንድ የካዛንቺስ ሴተኛ አዳሪዎች አስታወቁ። የኢትዮጵያ ቴሌቪዥንን በስራ ላይ ሳሉ ተዘዋውሮ ያነጋገራቸው እነዚህ በማህበር የተደራጁ አንዳንድ ሴተኛ አዳሪዎች ለሪፖርተሮቻችን እንደገለጹት ከቢራ ተመኑ በኋላ ለአልጋ የሚመጿቸው ተገልጋዮች ቁጥር በእጥፍ ጨምሯል።››*

<u>ሰማይ ጠቀስ በቶሎዎች</u>

የኢቴቪ ቁጩ ጋዜጠኞች እውነተኛ ጋዜጠኞችን ለመምሰል ይሻሉ። (ኢቴቪ ውስጥ የባለሞያ ሥራ ለማቅረብ አቅምም ሆነ ፍላጎት ያላቸው ጥቂት ጋዜጠኞች እንዳሉ አይዘነጋም፤ ኾኖም እነርሱ ለሕዝብ ጥቅም ሲባል በቁጩ ጋዜጠኞች ቁጥጥር ስር ውለዋል።) ቁጩ ጋዜጠኞቹ ከውጭ ጋዜጠኞች የኮረጁት ማንበብን ሳይሆን እጅ እያወራጩ ካሜራ ላይ መደቀንን ብቻ ነው። እጅ እያወናጨፉ መዘገብ ከጀመሩበት ጊዜ ጀምሮ የብዙ ዜናችን አይን አጥፍተዋል። አንድ የመስተዳደር ጋዜጠኛ ስለ ሽንት ቤት የትቦ ፍሳሽ በቦታው ቆሞ ' እጁን እያወራጨ ለመዘገብ ሲሞክር ተንሸራቶ ትቦ ውስጥ ይገባል። ድርጊቱን ይቀርጽ የነበረ የካሜራ ባለሙያው ሕይወቱን ታደገው። በዚህ ሁኔታ ህይወቱ አልፋ ቢሆን ኖሮ ስሙ ልክ እንደ እውቁ ጋዜጠኛ መሀመድ አሚን ከመቃብር በላይ ከፍ ብሎ ይውለበለብ ነበር ተብሎ ይገመታል።

አንድ በውፍረትም በኩሸትም ቱባ ካድሬዎችን እያስናቀ የሚገኝ ሌላ ጋዜጠኛ ደግሞ መቼሲታ

እንዲህ ብሎ ሲዘግብ ሰማሁት፣ አየሁት፤ (ዘገባውን በሚያቀርብበት ወቅት በበቆሎ ማሳ ውስጥ ሆኖ ማሳውን በእጁ እየቀዘፈ እንደነበር ልብ ይሏል::)

> "ድሮ ሲባል የምናውቀው ‹‹ሰማይ ጠቀስ ፎቅ›› ነበር፤ አሁን እድሜ ለልማታዊው መንግሥታችን ሰማይ ጠቀስ በቆሎዎችን ለማየት በቃን::"

<u>ወደ ሁለት የሚጠጉ ሕንፃዎች</u>

ከሁለት ሳምንት በፊት የኢቴቪ ታናሽ ወንድም በሆነው ‹‹ኤፍ ኤም 97.1›› ላይ በጥያቄና መልስ ፕሮግራም አዘጋጅ ጋዜጠኛ ሞቅ ባለ ድምጹ እንዲህ የሚል ጥያቄ ለአድማጮቹ አቀረበ::

> *"አድማጮች ይህንን ጥያቄ ልብ ብላችሁ አድምጡ፤ 'man is born in china but found everywhere' ብሎ የተናገረው ዝነኛ ፈላስፋ ማን ይባላል:: እደግመዋለሁ! ‹‹man is born in china but found everywhere' ያለው ዝነኛ ፈላስፋ ማን ይባላል?"*

"MAN IS BORN FREE, BUT EVERYWHERE HE IS IN CHAINS" ማለቱ ነበር::

ደግነቱ አንድ ትሁት አድማጭ ደውለው እንዲያስተካክል ነገሩት:: ጋዜጠኛውም የዋዛ አልነበረም፤ ቀልጠፍ ብሎ ይቅርታ ጠየቀ::
አንድ የኤቴቪ ጋዜጠኛ በአንድ ክፍለከተማ ስለተገነቡ የወጣቶች ማእከላት ሲዘግብ ደግሞ እንዲህ አለ::

> *"መስተዳደሩ ወደ ሁለት የሚጠጉ ህንፃዎችን ገንብቶ አገልግሎት ላይ አውሏል"*

ለመኾኑ ‹‹ወደ ሁለት የሚጠጉ ህንፃዎች›› ማለት ምን ማለት ይኾን? አንድ ሙሉ ህንፃና አንድ ጣርያ ያልለበሰ ህንፃ ማለት ይሆን? ‹‹ወደ ሁለት የሚጠጉ ታክሲዎች››፣ ‹‹ወደ ሁለት የሚጠጉ ግለሰቦች››፣ ‹‹ወደ ሁለት የሚጠጉ የምክር ቤት አባላት››…ወዘተ በኢቴቪ ጋዜጠኞች የሚዘወተር ‹‹ውብ» ቋንቋ ነው::

<u>ተመልካቾቻችን፤ አርቲስቱ ሞተ ያልነው በስህተት ስለሆነ…. .</u>

ኢቴቪ መሳሳት የሚቀናው ጣብያ ነው ይሉታል አድማጭ ተመልካቾቹ ሲያሞካሹት:: እውነት ብለዋል:: ለምሳሌ ከእለታት በአንዱ ቀን አንድ አመለሸጋና ለግላጋ የዜና አንባቢ እንዲህ አለ፡ - «በብሔራዊ ትያትር ለረዥም ዘመን ሲያገለግል የነበረው አርቲስት ሲራክ ታደሰ በተወለደ በምናምን ዓመቱ ከዚህ ዓለም በሞት ተለየ»፤ የኢትዮጵያ ህዝብ እንደተለመደው አዘነ:: ኢቲቪ የአርቲስት ሲራክ ታደሰን ሞት ሲያውጅ ያሳይ የነበረው ምስል ግን የአርቲስት ዓለሙ ገብረአብን ነበር:: በመላ አገሪቱ ኢቴቪን እያዩ የነበሩ ቅን ዜጎች የሞተው አርቲስት ማን ነው፤ ዓለሙ ወይስ ሲራክ ሲሉ በለቅሶዎቻቸው መሀል ትልቅ ሙግት ገጠሙ::

በዚህ መሀል ለግላጋውና ዓመለሸጋው ዜና አንባቢ ከአፍታ ቆይታ እንደገና በቲቪ መስኮት ብቅ ብሎ እንዲህ አለ፡-« የተከበራችሁ ተመልካቾቻችን አርቲስት ሲራክ ታደሰ ሞተ የተባለው በስህተት ስለሆነ ይቅርታ እንድታደርጉልንና ወደ ህይወት እንድትመልሱልን እንጠይቃለን:: በድጋሚ ይቅርታ ተመልካቾች፤ አርቲስት ሲራክ ታደሰ በእርግጥም ህይወቱ አልፋለች፤ አልተሳሳትንም፤ኾኖም ያሳየነው ምስል የአርቲስት ዓለሙ ገብረአብ ስለሆነ ለተፈጠረው ችግር ከፍ ያለ ይቅርታ እንጠይቃለን:: በዚህ አጋጣሚ ዓለሙ ገብረአብ ያልሞተ መሆኑን ለክቡራን ተመልካቾቻችን ለማሳወቅ እንሻለን» /የተጋነነ/

ከዚህ ዜና በኋላ አርቲስት ዓለሙ ገብረአብ ብዙ ወራት በህይወት አልቆየም:: የኢቴቪ ሟርት ደረሰበት መሰለኝ ከዚህ ዓለም በሞት ተለየ::

<u>የኢቴቪ የዜና ቀመር</u>

ኢቴቪ አንድን ዜና ዘለግ ላለ ጊዜ እያበካ የመጠቀም ባህል አለው:: ለምሳሌ ከአላማጣ-ማይጨው መንገድ ሊሰራ ነው ብለን ብናስብ ከሚሰራው መንገድ ይልቅ ዜናው እንደሚረዝም በዚህ መልኩ ማየት እንችላለን:: በትንሹ ከአንድ መንገድ አስር ዜናዎች ይፈለፈላሉ::

1. ከአላማጣ- ማይጨው የሚደርሰውን የጠጠር መንገድ ወደ አስፋልት ለማሳደግ

የሚያስችል ብድር ከቻይናው ማከሲም ባንክ ተገኘ።

2. ከአሳማጣ -ማይጨው የሚገኘውን መንገድ ለመስራት ከቻይናው ሲአርቢሲ ኩባንያ ጋር ስምምነት ተካሄደ።

3. ከአሳማጣ-ማይጨው የሚደርሰውን መንገድ ለመጀመር የመሰረት ድንጋይ ተጣለ።

4. ከአሳማጣ-ማይጨው የሚወስደው መንገድ ግንባታ ተጀመረ።

5. ከአሳማጣ- ማይጨው የሚደርሰው መንገድ ግንባታ እየተፋጠነ ነው ተባለ።

6. ከአሳማጣ -ማይጨው የሚደርሰው መንገድ ግንባታ በመጓተቱ ነዋሪዎች ተቸገርን አሉ።

7. ከአሳማጣ -ማይጨው የሚደርሰው መንገድ ግንባታ 65 በመቶ ተጠናቀቀ።

8. ከአሳማጣ -ማይጨው የሚወስደው መንገድ በተያዘለት የጊዜ ገደብ ይጠናቀቃል ተባለ።

9. ከአሳማጣ ማይጨው የሚደርሰው መንገድ ግንባታ ተጠናቀቀ።

10. ከአሳማጣ-ማይጨው የሚደርሰው የመንገድ ግንባታ በመጠናቀቁ የአካባቢው ነዋሪዎች ደስታቸውን ገለፁ።

ሰፊው የኢትዮጵያ ህዝብ አንድ ዜና በአስር ተመንዝሮ ሲቀርብለት አስር ጎዳናዎች የተሰሩለት ስለሚመስለው « ይህ መንግስት ምንኛ ልማታዊ ነው» ሲል ይገረማል። በእርግጥም ይህን መንግስት የመንገድ ሚኒስትር አድርገን ብንሾመው ኢትዮጵያ ታድጋለች ያለው ማን ነበር?

<<ኢቲቪዮጵያ>>

ኢትዮጵያ በሁለት ትከፈላለች፣ የኢቴቪ ኢትዮጵያና የምንኖርባት ኢትዮጵያ። የኢቴቪ ኢትዮጵያ ለም፣ የበለጸገች፣ ማርና ወተት የሚንዠቀዠቅባት፣ ዘይት ተርፎ የሚፈስባት፣ ስኳር የሚዛቅባት፣ ሆኖም ስግብግብ ነጋዴዎች የሚያስቸግሯት፣ ፍጹም ነጻ ምርጫ የሚካሄድባት፣ ዲሞክራሲ ያለልክ የተንሰራፋባት፣ ኮብልስቶን የሚያነጥፉ ሚሊየነሮች የሚፈልቁባት፣ አንድም ሰከንድ መብራት የማይቋረጥባት፣ ዜጎች በየእለቱ መንግስታቸውን ለማመስገን ቃላት የሚያጡባት እና ፍጹም እንከን አልባ ስትሆን ሌላኛው የምንኖርባት ኢትዮጵያ ግን በአጭሩ እኛን ትመስላለች። ቃልኪዳን የተባለ የአውራምባ ታይምስ ጸሀፊ በአንድ ወቅት ይችን ማርና ወተት የሚንዠቀዠቅባትን የኢቴቪ ኢትዮጵያን ስም አወጣላት-"ኢቲቪዮጲያ"።

አንድ ወንደላጤ ጎረቤቴ ቴሌቪዥኑን ከእለት እለት እየገረጣች፣ እየወየበች አስቸገረችው። ዲሽ ከማስተከሉ በፊት ቲቪው ትበላሸበትና ሰሪ ቤት ይወስዳታል። ቴክኒሻኑ ቲቪውን ሲከፍተው የቲቪው "ቺብስ ና ቦርድ" ክፉኛ ተቃጥሎ ያገኘዋል። ቴክኒሻኑ በስራው ዘለግ ላሉ አመታት ቆይቷል። ከዚህ ቀደም እንዲህ የነደደ የቲቪ "ቦርድ" አጋጥሞት ግን አያውቅም። በሁኔታው ይደመማል። በልማታዊው መንግስታችን ፈታውራሪነት ከገነባናቸው የትየለሌ የኃይል ማመንጫዎች እጥፍ ድርብ የኤሌክትሪክ ኋይል በተመሳሳይ ሰዓት ወደ ቲቪው ቢለቀቅ እንኳ የቲቪው ቦርድ በዚህ መልኩ ሊነድ እንደማይችል ቴክኒሻኑ ገብቶታል። ሁኔታው እጅግ አድርጎ ስለገረመው የቲቪውን ባለቤት አንዳንድ መሰረታዊ ጥያቄዎችን ለመጠየቅ ይገደዳል።የቴክኒሻኑ እና የባለቲቪው አጭር ውይይት የሚከተለውን ይመስላል።

ቴክኒሻኑ፡- ወንድሜ! ቲቪህን ምድጃ ላይ ጥደኸው ታውቃለህ?

ባለቲቪ፤- እንዴት፣ ምን ማለትህ ነው!?

ቴክኒሻኑ፡- አይ! ለማወቅ ነው፣ የምጠይቅህን ብቻ መልስልኝ። ቴሌቪዥንህ ከመበላሸቱ በፊት ለመጨረሻ ጊዜ ያሳያቸውን ምስሎች ማስታወስ ትችላለህ?

ባለቲቪው፡- አዎን ይመስለኛል!

ቴክኒሻን፡- እስኪ ንገረኝ!

ባለቲቪው፡- አንድ የምርጫ ቦርድ ባለስልጣን ምርጫው ነጻ፣ ፍትሐዊ፣ ዴሞክራያሳዊ እና እንከን የለሽ እንደነበር ሲናገሩ ትዝ ይለኛል

ቴክኒሻኑ፡- ሌላስ

ባለቲቪው፡- የገንዘብ ሚኒስትሩ ኢትዮጵያ መካከለኛ ገቢ ካላቸው ሀገሮች ተርታ ተሰልፋ ውጪ ያለቦታሽ ነው የገባሽው ስትባል እንቢ እንዳለች ሲናገሩ ነበር።

ቴክኒሻኑ፡- ሌላስ

ባለቲቪው፡- ሌላ…አንድ ገበሬ መንግሥት በፈጠረው ምቹ ሁኔታ ተጠቅሞ 60 አይሱዙ መኪና፣ 6 ቪላ ቤቶችና 60 ሚሊዮን ብር ባንክ ማስቀመጡን ሲናገር ትዝ ይለኛል።

ቴክኒሻኑ፡- ሌላስ?

ባለቲቪው፡- ሌላ…. የዓለም ኅብረተሰብ ከኢትዮጵያ ፓርላማ ብዙ ሊቀስማቸው የሚገቡ ቁምነገሮች እንዳሉ እንዲት አፈ ጉባኤ ሲናገሩ ነበር።

ቴክኒሻኑ፡- በቃ በቃ ፤ እንካ ቲቪህን ውሰድልኝ፤

ባለቲቪው፡-እንዴ ምን ሆንክ?

ቴክኒሻኑ፡- ተቃጠልኩ!!

ኢቴቪና ጋዳፊ

ኢቴቪ ድሮም ለኢትዮጵያ ሕዝብ አልተፈጠረም። ቶምሰን በተባለ የእንግሊዝ ድርጅት እገዛ በ1957 ጋዳፊና ሌሎች የወቅቱ አምባገነኖች ደስ እንዲላቸው ሲባል ከቡርነታቸው የአፍሪካ አንድነት ድርጅትን ለማድመቅ ሲሉ ወለዱት። እድሜ ለኛ! ይኸው ኢቴቪ ከጋዳፊ እኩል የኢትዮጵያን ሕዝብ ላለፉት አርባ ምናምን ዓመታት የሙጥኝ እንዳለ አለ።

አንድ ተውኔት መድረክ ላይ ሲተወን ትያትር ይባላል። ተውኔቱ ደጅ ተቀርፆ በሲኒማ ቤት እና በቴሌቪዥን ሲታየው ፊልም ተብሎ ይጠራል። አንድ ደረቅ ፕሮፓጋንዳ በአሳዋቂ ጋዜጠኛ ወይም በአዋቂ ‹‹ዋሽቶ አደር›› በሰፊ ብራና ሲጻፍ ‹‹አዲስ ዘመን›› ይባላል፡፡ ያው ፕሮፓጋንዳ ጥሩ የመተወን ብቃት ባላቸው ጋዜጠኞች ተቀርፆ ሲቀርብ ‹‹ኢቴቪ›› ተብሎ ይጠራል። አዲስ ዘመንና ኢቴቪ የእድሜ ዘመናቸው ረዥም ነው። ሁለቱም እድሜ ያገበጣቸው አዛውንቶች ናቸው፤ ተከብረው ግን አያውቁም።

"አዲስ ዘመን" ሞኝ ሰውነት ስላለው ኩሸት ሲበዛበት ዝም ብሎ ወደ ጎን ይለጠጣል። በአንጻሩ ኢቴቪ ውሸትና ኩሸት እያሸማቀቀው በየቀኑ ይከሳል። ስንቶቹ ዲያስፖራዎች 21 ኢንች እየገዙ ወደ አሜሪካና አውሮፓ ከሄዱ በኋላ በዓመቱ ሲመለሱ የገዙት ቴሌቪዥን 14 ኢንች እየኾነ ጠበቃቸው መሰለህ። ይህ ነገር ቀልድ ሆኖ ይወራል እንጂ የየቤቱ እውነት ነው። ብዙ

ኢትዮጵያዊ ቲቪዎች እየተሸማቀቁ ከስተዋል። ተመሳሳይ የበሽታው ምልክቶች በአሥመራ ቲቪዎችም ይስተዋላል።

ዕድሜዬ እየገፋ ነው። የኢቴቪን ዉለታዎች ዛሬም አልዘነጋቸውም። በአባባ ተስፋዬ ተረቶች መልካም ስብእናን እንድገነባ ረድቶኛል፣ አዝናንቶኛል፣ በአፍሪካ ዋንጫዎች አስቦርቆኛል። ማራዶና የሚባል የኳስ ንጉሥ እንዳለ አሳይቶኛል። ጥላሁን ገሰሰ የሚባል የሙዚቃ ንጉሥ ተስረቅራቂ ድምፁን አሰምቶኛል፤ እንባውን ሳይቀር አሳይቶኛል። ማይክል ጃክሰንን ለመጀመርያ ጊዜ ያሳየኝ ኢቴቪ ነው። ዓለምን መጀመርያ ያየኃት በኢቴቪ መሆኑን መቼም አልክድም። ። ኢቴቪ በሁሉም መልኩ አሳድጎኛል። ለዚህም አመሰግነዋለሁ።

ኢቴቪ በልጅነቴ ዐይንና ጆሮዬ ነበር። አሁን ዐይንና ጆሮዬ በገዛ አገሬ በይፋ ታሽገውብኛል። ይህ የእኔ ኢቻ ትውልዶች ሁሉ የሚጋሩት ሀቅ ነው። እንዲያውም ኢቴቪን ያንገሸገሻቸው ወጣቶች በድረገፅ "I hate etv›› የሚል የፌስቡክ ቡድን እስከማቋቋም ደርሰዋል። ይህ ንቅናቄ ከስምንት መቶ በላይ አባላት አሉት። የአገሪቱ ዝነኛ ሰዎችም በዚህ ድረ ገጽ ኢቴቪ እንዳንገሸገሻቸው ይናገራሉ። አንድ ወጣት በዚህ የማኅበረሰብ ድረ ገጽ ላይ እንዲህ ጽፎ አነበብኩ "ኢቴቪ እናት ኢትዮጵያ ላይ ያለ ትልቅ እባጭ ኾኖ ይሰማኛል።"

ኢቴቪ ለሰፊው ህዝብ ጥቅም ይዋል!

ረዥም እድሜ እንዲህ በነፃነት ለመፃፍ ላበቃን ህገ-መንግስታችን!!

ኢትዮጵያ ለዘላለም ትኑር!